

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΑΝΙΣΟΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ, ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ
ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥΣ»**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΞΥΔΕΑΣ

ΧΙΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα γραφημάτων, διαγραμμάτων και πινάκων	4
Εισαγωγή.....	5
Abstract	6
1. Θεωρίες ανισοκατανομής του πλούτου και της φτώχειας.....	7
1.1 Η θεωρία της πληθυσμιακής αύξησης κατά τον Malthus	7
1.2 Αύξηση του πληθυσμού και της γαιοπροσόδου κατά τον Ricardo	7
1.3 Η συσσώρευση κεφαλαίου κατά τον Marx	8
1.4 Τα αισιόδοξα ευρήματα του Kuznets.....	10
1.5 Η απόδοση του κεφαλαίου, του ρυθμού μεγέθυνσης και οι αμοιβές των στελεχών κατά τον Piketty	10
2. Φτώχεια, ανισοκατανομή και επιπτώσεις τους.....	11
2.1 Έννοια της φτώχειας	11
2.1.1 Απόλυτη φτώχεια και γραμμή φτώχειας.....	13
2.1.2 Σχετική φτώχεια.....	14
2.1.3 Αντιμετώπιση της φτώχειας μέσω του βασικού εισοδήματος.....	17
2.2 Έννοια της ανισοκατανομής του εισοδήματος και του πλούτου.....	19
2.3 Επιπτώσεις της ανισοκατανομής και της φτώχειας στη κοινωνία	20
3. Μέτρηση της ανισοκατανομής.....	26
3.1 Καμπύλη Lorenz.....	26
3.2 Δείκτης Gini	30
3.2.1 Υπολογισμός και εύρεση του Δείκτη Gini	32
3.3 Σχέση ανισοκατανομής και σχετικής φτώχειας.....	38

4. Εξέλιξη της φτώχειας και της ανισοκατανομής του εισοδήματος.....	40
4.1 Εξέλιξη της φτώχειας.....	41
4.1.1 Εξέλιξη της απόλυτης φτώχειας	42
4.1.2 Εξέλιξη της σχετικής φτώχειας.....	45
4.2 Εξέλιξη της ανισοκατανομής.....	47
4.2.1 Η ανισοκατανομή σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ	47
4.2.2 Η ανισοκατανομή στην Ευρωπαϊκή Ένωση	50
4.2.3 Η ανισοκατανομή στην Κεντρική & Νότια Αμερική και σύγκριση με την Ευρωπαϊκή Ένωση σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα.....	53
4.2.4 Διαχρονική εξέλιξη της ανισοκατανομής σύμφωνα με την World Wealth and Income Database	56
Συμπεράσματα- Προτάσεις	59
Βιβλιογραφία- Αρθρογραφία	62

Περιεχόμενα γραφημάτων, διαγραμμάτων και πινάκων

2. Φτώχεια, ανισοκατανομή και επιπτώσεις τους	σελ. 11
Πίνακας 1: Μεταβολή της θέσης του νοικοκυριού	σελ. 15
Διάγραμμα 1: Λειτουργία του βασικού εισοδήματος	σελ. 18
Γράφημα 1: Τεταρτημόρια Εισοδηματικής Ανισότητας και κατά κεφαλήν εισοδήματος- 282 μητροπολιτικές περιοχές των ΗΠΑ, 1989-1991	σελ. 22
Διάγραμμα 2: Σχέση ανισοκατανομής και κοινωνικών προβλημάτων υγείας	σελ. 24
Πίνακας 2: Κριτήρια του δείκτη υγείας και κοινωνικών προβλημάτων	σελ. 25
3. Μέτρηση της ανισοκατανομής	σελ. 26
Διάγραμμα 3: Καμπύλη Lorenz	σελ. 27
Διάγραμμα 3α: Πεντημόρια πληθυσμού	σελ. 28
Πίνακας 3: (%) Εισοδήματος ανά πεντημόριο	σελ. 30
Διάγραμμα 4α: Γραφική απεικόνιση του δείκτη Gini	σελ. 31
Διάγραμμα 4β: Υπολογισμός εμβαδού περιοχής E	σελ. 33
Πίνακας 4: Αθροιστικό ποσοστό πληθυσμού και εισοδήματος	σελ. 35
Πίνακας 5: Υπολογισμός του δείκτη Gini σε δεκατημόρια και σε πεντημόρια	σελ. 37
Πίνακας 6α: Στοιχεία Χώρας Α	σελ. 38
Πίνακας 6β: Στοιχεία Χώρας Β	σελ. 38
Πίνακας 6γ: Στοιχεία Χώρας Γ	σελ. 40
4. Εξέλιξη της φτώχειας και της ανισοκατανομής του εισοδήματος	σελ. 40
Πίνακας 7: Ποσοστά απόλυτης φτώχειας ανά περιοχή και ανά χρονική περίοδο	σελ. 42
Γράφημα 2: Διαχρονική εξέλιξη της απόλυτης φτώχειας	σελ. 44
Πίνακας 8: Ποσοστά σχετικής φτώχειας ανά χώρα και ανά έτος	σελ. 45
Γράφημα 3: Διαχρονική εξέλιξη της σχετικής φτώχειας	σελ. 46
Πίνακας 9: Δείκτης Gini των χωρών του ΟΟΣΑ	σελ. 48
Γράφημα 4: Διαχρονική εξέλιξη του δείκτη Gini σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ	σελ. 49
Πίνακας 10α: Δείκτης Gini στην Ε.Ε.	σελ. 50
Πίνακας 10β: Αναλογία S80/S20 στην Ε.Ε.	σελ. 51
Γράφημα 5α: Διαχρονική εξέλιξη του δείκτη Gini σύμφωνα με την Eurostat	σελ. 52
Γράφημα 5β: Διαχρονική εξέλιξη αναλογίας S80/S20 σύμφωνα με την Eurostat	σελ. 53
Πίνακας 11α: Δείκτης Gini χωρών της Κεντρικής & Νότιας Αμερικής	σελ. 54
Πίνακας 11β: Δείκτης Gini χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης	σελ. 54
Γράφημα 6: Διαχρονική εξέλιξη του δείκτη Gini σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα	σελ. 55
Γράφημα 7: Ποσοστό του εθνικού εισοδήματος που αποκομίζει το πλουσιότερο 10%	σελ. 57

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής αποτελεί η μελέτη του ζητήματος της ανισοκατανομής του εισοδήματος, της φτώχειας καθώς και της μέτρησή τους. Το ζήτημα αυτό είναι ιδιαίτερο σύνθετο και πολυδιάστατο, ξεπερνώντας τα όρια της οικονομικής ανάλυσης. Είναι κυρίως θέμα το οποίο αφορά την ίδια την δομή της κοινωνίας, κατά συνέπεια απασχολεί τομείς όπως η Κοινωνιολογία, η Πολιτική αλλά ακόμα και η Φιλοσοφία. Στην ανάλυση που θα ακολουθηθεί δεν θα γίνει ιδιαίτερη επικέντρωση σε ζητήματα που άπτονται της Κοινωνιολογίας, της Πολιτικής ή της Φιλοσοφίας. Θα είναι περισσότερο στραμμένη στα πλαίσια της Οικονομικής ανάλυσης, με κύριο εργαλείο τις μετρήσεις και τους δείκτες που χρησιμοποιούνται πάνω σε αυτά τα ζητήματα.

Αρχικά, θα πραγματοποιηθεί μια εισαγωγή και αναφορά σε ορισμένες θεωρίες που έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί από διάφορους κοινωνικούς επιστήμονες-οικονομολόγους πάνω στα ζητήματα της κατανομής του πλούτου. Με αυτό το τρόπο θα μπορέσει να καταδειχθεί η διαχρονικότητα και το εύρος του ζητήματος. Έπειτα, θα αναφερθούν ορισμένοι ορισμοί της φτώχειας και της ανισοκατανομής του εισοδήματος, καθώς και ο διαχωρισμός σε απόλυτη και σχετική φτώχεια. Επίσης, θα καταδειχθούν και ορισμένες επιπτώσεις που δημιουργούνται από την ανισοκατανομή του πλούτου και της φτώχειας. Στην συνέχεια θα παρουσιαστεί ένας τρόπος μέτρησης της ανισοκατανομής του εισοδήματος (Δείκτης Gini- Gini Coefficient και αναλογία S80/S20). Αυτό είναι σημαντικό, καθώς ποσοτικοποιούνται τα αποτελέσματα και γίνεται ευκολότερη η μελέτη της ανισοκατανομής, επιτρέποντας συγκρίσεις τόσο μεταξύ διαφορετικών χρονικών περιόδων όσο και μεταξύ των χωρών. Ουσιαστικά, είναι σαν να υπάρχει μια μονάδα μέτρησης που βοηθάει να προσδιοριστεί αν υπάρχει βελτίωση ή χειροτέρευση της ανισοκατανομής. Γι' αυτό το λόγο, έπειτα, θα παρουσιαστεί πως έχει εξελιχθεί η κατανομή του εισοδήματος, με βάση το δείκτη Gini, την αναλογία S80/S20 και το ποσοστό του συνολικού εισοδήματος που αποκτάει το πλουσιότερο 10%. Η εξέλιξη της κατανομής του εισοδήματος θα αφορά ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα για διάφορες χώρες και περιοχές του πλανήτη.

Abstract

The purpose of the present dissertation is the study of inequality of income distribution, poverty and their measuring as well. This issue is particularly complex and multidimensional going beyond the borders of economic analysis. It is an issue regarding the social structure itself and consequently, it is engaged to other fields such as Sociology, Politics and even Philosophy. In the succeeding analysis the emphasis will not be on issues associated with Sociology, Politics or Philosophy. On the contrary, it will be an economic analysis based on measuring and indexes used in such issues.

At the beginning, an introduction will take place concerning theories having been stated by plenty of social scientists- economists about wealth distribution. Therefore, the continuity and magnitude of the particular issue could be illustrated. Next chapter is concerned with definitions of poverty and inequality of income, as well as the distinction between absolute and relative poverty. Furthermore, particular impacts of unequally distributed income and poverty will be demonstrated. Next step includes the presentation of inequality of income measuring mode (Gini coefficient- S80/S20 ratio). This is of utmost importance due to the fact that the results are quantified and the study of unequal distribution becomes much easier. Hence, comparisons not only among different time periods, but also among different economies will become possible. Next chapter presents unequal income distribution and poverty overtime for a number of selected economies, based on Gini coefficient and on S80/ S20 ratio as well as the percentage of the total income being acquired by the richest 10%.

1. Θεωρίες ανισοκατανομής του πλούτου και της φτώχειας

Το ζήτημα της ανισοκατανομής του πλούτου και της φτώχειας αποτελεί ένα θέμα με μακρά ιστορία μελέτης. Από τον Thomas Malthus, που το 1798 δημοσίευσε το *Δοκίμιο περί της αρχής του πληθυσμού*, μέχρι τον σύγχρονο Thomas Piketty, με το έργο του *Το Κεφάλαιο τον 21^ο αιώνα* το οποίο κυκλοφόρησε το 2013. Μέσα σε αυτό το διάστημα των διακοσίων και πλέον χρόνων αρκετούς οικονομολόγους τους απασχόλησε το ζήτημα της κατανομής του πλούτου και των εισοδημάτων. Τις περισσότερες φορές, οι προβλέψεις όσων καταπαύστηκαν με την μελέτη αυτού του ζητήματος ήταν ιδιαίτερα απαισιόδοξες.

1.1 Η θεωρία της πληθυσμιακής αύξησης κατά τον Malthus

Για τον Malthus απειλή για την οικονομική ανάπτυξη αποτελεί η αύξηση του πληθυσμού. Συγκεκριμένα, πίστευε ότι η μεγάλη αύξηση του πληθυσμού θα οδηγούσε σε αύξηση της φτώχειας και των λιμών. Καθώς το καλλιεργήσιμο έδαφος είναι περιορισμένο, ο διαρκώς αυξανόμενος πληθυσμός δουλεύει πάνω σε μια σταθερή ποσότητα γης. Έτσι, σύμφωνα με το νόμο της μη ανάλογης απόδοσης, το οριακό προϊόν της εργασίας οδηγείται σε μείωση. Κατά συνέπεια, ο ρυθμός αύξησης της αγροτικής παραγωγής αυξάνεται λιγότερο από το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού. Σαν αποτέλεσμα μειώνεται η κατά κεφαλήν προσφορά τροφίμων και αυτό με την σειρά του οδηγεί σε λιμό. Ο λιμός θα περιορίσει το πληθυσμό μέχρι το σημείο εκείνο που θα μπορεί να τραφεί από τη δεδομένη προσφορά αγροτικής γης.¹ Δηλαδή, σύμφωνα με τον Malthus, η γη μπορεί να θρέψει και να συντηρήσει ένα συγκεκριμένο πληθυσμό. Τα συμπεράσματα αυτά του Malthus τον οδήγησαν στην διατύπωση λύσεων όπως την κατάργηση κάθε συστήματος πρόνοιας για τους φτωχούς και τον αυστηρό έλεγχο της γεννητικότητας τους, προκειμένου να μην βουλιάξει ο κόσμος στον υπερπληθυσμό το χάος και την εξαθλίωση.²

1.2 Αύξηση του πληθυσμού και της γαιοπροσόδου κατά τον Ricardo

Στο ίδιο μήκος κύματος με τον Malthus κινείται και ο David Ricardo, που το 1817 δημοσίευσε το έργο *Αρχές της πολιτικής οικονομίας και της φορολογίας*. Όπως ο Malthus έτσι και ο Ricardo πιστεύει ότι η αύξηση του πληθυσμού θα κάνει τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις σπανιότερες, αφού θα χρειάζονται όλο και περισσότερες

¹ Begg, D., Fischer, S. και Dornbusch, R. (2006). Εισαγωγή στην Οικονομική (τόμος Β). *Οικονομική Μεγέθυνση*, σελ 302-329, Αθήνα: Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ

² Piketty, T. (2014). Το Κεφάλαιο τον 21ο αιώνα. *Εισαγωγή*, σελ. 15- 56, Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

εκτάσεις αγροτικής γης για να θρέψουν το διαρκώς αυξανόμενο πληθυσμό. Το γεγονός αυτό θα οδηγήσει σε αύξηση των τιμών της γης και των μισθωμάτων που καταβάλλονται στους γαιοκτήμονες. Έτσι οι γαιοκτήμονες θα αποκτούν όλο και μεγαλύτερο μέρος από την διανομή του εθνικού εισοδήματος. Κατά συνέπεια, σε βάθος χρόνου, θα κατέχουν ένα μεγάλο μερίδιο του εθνικού πλούτου ενώ ο υπόλοιπος πληθυσμός θα έχει χάσει αντίστοιχα ένα μεγάλο μερίδιο. Αναπόφευκτα λοιπόν θα δημιουργηθεί μια μεγάλη ανισοκατανομή του εισοδήματος, η οποία θα ήταν καταστροφική για την κοινωνική ισορροπία. Κεντρική θέση για τον Ricardo έχουν οι γαιοκτήμονες, οι οποίοι, εξαιτίας της αύξησης του πληθυσμού, συσσωρεύουν όλο και μεγαλύτερο μερίδιο της παραγωγής και του εισοδήματος. Ο συλλογισμός του αυτός, καθώς και ο κίνδυνος κοινωνικών ανισορροπιών, τον έκαναν να διατυπώσει ως λύση έναν όλο και υψηλότερο φόρο στη γαιοπρόσοδο.³

1.3 Η συσσώρευση κεφαλαίου κατά τον Marx

Για τον Karl Marx, με έργο του *Το Κεφάλαιο* το οποίο κυκλοφόρησε σε τρεις τόμους με τον πρώτο να δημοσιεύεται το 1867, κεντρικής σημασίας πρόσωπα αποτελούν οι κεφαλαιοκράτες- καπιταλιστές βιομήχανοι. Για τον Marx από την μια μεριά βρίσκονται οι κεφαλαιοκράτες και από την άλλη οι εργαζόμενοι. Οι εργαζόμενοι, μέσω της εργασίας τους, προσθέτουν αξία στο προϊόν. Τα προϊόντα αποκτούν αξία επειδή η παραγωγή τους γίνεται με την συμβολή της εργασίας, επειδή δηλαδή ενσωματώνουν ανθρώπινη εργασία. Όπως αναφέρει ο Marx «**Το κεφάλαιο K αναλύεται σε δύο μέρη, σε ένα χρηματικό ποσό σ που ξοδεύεται για μέσα παραγωγής, και σε ένα άλλο χρηματικό ποσό μ , που ξοδεύεται για εργατική δύναμη. Το σ παρασταίνει το μέρος της αξίας που μετατράπηκε σε σταθερό, και το μ το μέρος της αξίας που μετατράπηκε σε μεταβλητό κεφάλαιο**».⁴ Μέσω του μεταβλητού κεφαλαίου μ παράγεται η επιπλέον αξία των προϊόντων, η υπεραξία όπως την ονομάζει ο Marx. Έτσι, πριν την έναρξη της παραγωγικής διαδικασίας, ο κεφαλαιοκράτης καταβάλει ένα κεφάλαιο $K = \sigma + \mu$. Μετά την ολοκλήρωση της παραγωγικής διαδικασίας η αξία του προϊόντος ανέρχεται σε $A = \sigma + \mu + v$.⁵ Δηλαδή, ο κεφαλαιοκράτης κατέχει ένα προϊόν του οποίου η αξία είναι μεγαλύτερη από το κεφάλαιο που είχε καταβάλει κατά v μονάδες ($A - K = \sigma + \mu + v - \sigma - \mu$). Η διαφορά

³ οπ (2)

⁴ **Μαρξ, Κ. (2008)**. Το Κεφάλαιο, (Τόμος Ι), *Το ποσοστό της Υπεραξίας- Μέρος τρίτο*, σελ. 224- 241, Αθήνα: Εκδόσεις ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

⁵ **Ρέππας, Π. (1991)**. Οικονομική Ανάπτυξη, Θεωρίες και Στρατηγικές, *Οι κλασικές θεωρίες της ανάπτυξης*, σελ. 117-163, Αθήνα: Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ

αυτή v , μεταξύ αρχικού κεφαλαίου K και της αξίας του προϊόντος A , αποτελεί την υπεραξία που δημιουργήσε το μεταβλητό κεφάλαιο μ . Έτσι λοιπόν, το ποσοστό της υπεραξίας που δημιουργήθηκε από το μεταβλητό κεφάλαιο είναι $v' = \frac{v}{\mu}$ (σχέση 1) ενώ το ποσοστό κέρδους για τον κεφαλαιοκράτη ανέρχεται σε $K' = \frac{v}{\sigma+\mu}$ (σχέση 2).

Στόχος του κεφαλαιοκράτη αποτελεί η μεγιστοποίηση του κέρδους, όμως το μέγιστο κέρδος δεν είναι ένα συγκεκριμένο ποσό που όταν επιτευχθεί ο κεφαλαιοκράτης παραιτείται από την περαιτέρω προσπάθεια. Ο κάθε κεφαλαιούχος αναγκάζεται να αυξάνει συνεχώς τα κέρδη του διότι βρίσκεται σε ανταγωνισμό με τους άλλους κεφαλαιοκράτες. Κατά συνέπεια αν δεν επιδιώκει τη μεγιστοποίηση του κέρδους του δεν θα μπορέσει να επιβιώσει επιχειρηματικά. Όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό κέρδους τόσο ο κεφαλαιοκράτης επενδύει σε νέα μέσα παραγωγής. Έτσι, συνεχώς συσσωρεύει κεφάλαιο αγοράζοντας νέα μέσα παραγωγής. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να αυξάνεται το ποσοστό του σταθερού συντελεστή σ στο συνολικό κεφάλαιο K , δηλαδή αυξάνεται ο λόγος $\frac{\sigma}{K} = \frac{\sigma}{\sigma+\mu}$ που αποτελεί την οργανική σύνθεση του κεφαλαίου. Όμως η αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου μειώνει το ποσοστό του κέρδους όπως φαίνεται στη συνέχεια:

Λύνοντας τη σχέση 1 ως προς v προκύπτει $v = v' \times \mu$

Αντικαθιστώντας το v στην σχέση 2 προκύπτει $K' = v' \frac{\mu}{\sigma+\mu} \Rightarrow$

$$K' = v' \frac{\mu+\sigma-\sigma}{\sigma+\mu} \Rightarrow K' = v' \left(\frac{\mu+\sigma}{\sigma+\mu} - \frac{\sigma}{\sigma+\mu} \right) \Rightarrow K' = v' \left(1 - \frac{\sigma}{\sigma+\mu} \right)$$

Άρα το ποσοστό του κέρδους είναι θετική συνάρτηση του ποσοστού υπεραξίας και αρνητική της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου.⁶ Φαίνεται δηλαδή ότι εάν το ποσοστό της υπεραξίας είναι σταθερό και η οργανική σύνθεση του κεφαλαίου αυξάνεται, τότε μειώνεται το ποσοστό του κέρδους. Η τάση μείωσης του ποσοστού του κέρδους θα μπορούσε να σταματήσει εάν αυξανόταν το ποσοστό της υπεραξίας, όμως η δυνατότητα αύξησης του είναι εφικτή μέχρι ένα όριο. Η μείωση του ποσοστού του κέρδους αφαιρεί από τον κεφαλαιοκράτη το κίνητρο για επενδύσεις και το σύστημα οδηγείται από μόνο του σε κρίση. Ο Marx πιστεύει ότι η φύση του ίδιου του

⁶ οπ(5).....

καπιταλιστικού συστήματος είναι που δημιουργεί τις κρίσεις. Κατά την διάρκεια της συσσώρευσης κεφαλαίου το χάσμα πλούτου μεταξύ κεφαλαιοκρατών και εργαζομένων αυξάνεται, μέχρι τη στιγμή που επέρχεται η κρίση και το σύστημα αναπόφευκτα οδηγείται σε αδιέξοδο.

1.4 Τα αισιόδοξα ευρήματα του Kuznets

Σε αντίθεση με τους Malthus, Ricardo και Marx ο Simon Kuznets διατυπώνει το 1955 μια πολύ πιο αισιόδοξη θεωρία για την ανισοκατανομή του εισοδήματος. Σύμφωνα με τον Kuznets, τις προηγμένες φάσεις της καπιταλιστικής ανάπτυξης οι εισοδηματικές ανισότητες θα μειώνονται αυτόματα μέχρι να σταθεροποιηθούν σε ένα ανεκτό επίπεδο.⁷ Ουσιαστικά ισχυρίζεται ότι η ανάπτυξη από ένα σημείο και έπειτα θα διαχυθεί σε όλους. Ο Kuznets προχώρησε στη διατύπωση αυτής της θεωρίας καθώς διαπίστωσε ότι στις ΗΠΑ μειώθηκαν οι εισοδηματικές ανισότητες την περίοδο 1913-1948. Από την έρευνα του προέκυψε ότι το 10% των πλουσιότερων Αμερικανών αποκτούσε στα τέλη της δεκαετίας του 1940 μικρότερο ποσοστό του εθνικού εισοδήματος απ' ότι αποκτούσε την δεκαετία 1910-1920. Συγκεκριμένα, την δεκαετία 1910-1920 το πλουσιότερο 10% αποκτούσε κάθε χρόνο το 45%-50% του εθνικού εισοδήματος ενώ στα τέλη της δεκαετίας του 1940 αποκτούσε περίπου το 30%-35%. Παρόμοια ήταν τα αποτελέσματα και για το πλουσιότερο 1%. Έτσι το 1919 το πλουσιότερο 1% απέκτησε το 14% του συνολικού εισοδήματος ενώ το 1945 απέκτησε το 9,5%.⁸ Μετά από πολλά χρόνια απαισιόδοξων προβλέψεων ο Kuznets, με στατιστικά δεδομένα, αποδεικνύει την μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων στις ΗΠΑ.

1.5 Η απόδοση του κεφαλαίου, του ρυθμού μεγέθυνσης και οι αμοιβές των στελεχών κατά τον Piketty

Σχεδόν εξήντα χρόνια μετά την θεωρία του Kuznets ο Piketty βλέπει την ανισοκατανομή του πλούτου να προβάλλει ξανά απειλητικά στο προσκήνιο. Σύμφωνα με τον Piketty οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι μείωσαν την ανισοκατανομή, όμως από την δεκαετία του 1970 και μετά οι ανισότητες άρχισαν να αυξάνονται στις πλούσιες χώρες, ιδίως στις ΗΠΑ. Ένας βασικός λόγος της αύξησης των ανισοτήτων οφείλεται στο γεγονός ότι η απόδοση του κεφαλαίου (r) είναι μεγαλύτερη από το ρυθμό μεγέθυνσης (g), ισχύει δηλαδή η σχέση $r > g$. Έτσι, οι περιουσίες ανακεφαλαιοποιούνται ταχύτερα από το ρυθμό ανόδου της παραγωγής και των εισοδημάτων. Επίσης, ένας νέος

⁷ οπ (2)

⁸ Kuznets, S. (1953), Shares of upper income groups in income and savings. In: *Income and Saving (Part III)*, pp. 173- 218, NBER

παράγοντας φαίνεται να επιτείνει τις ανισότητες, αυτός είναι οι πολύ υψηλές αμοιβές των διευθυντικών στελεχών των μεγάλων επιχειρήσεων. Σε μεγάλο βαθμό, οι υψηλές αμοιβές των διευθυντικών στελεχών οδήγησαν στην αύξηση του μεριδίου του πλουσιότερου 10% στο εθνικό εισόδημα των ΗΠΑ από την δεκαετία του 1970 και μετά. Μάλιστα από το 2000 και μετά φτάνουν σε παρόμοια επίπεδα με εκείνα του 1910-1920 που είχε βρει ο Kuznets.

2. Φτώχεια, ανισοκατανομή και επιπτώσεις τους

Οι περισσότεροι άνθρωποι κατανοούν τις έννοιες της φτώχειας και της ανισοκατανομής του εισοδήματος. Επιπλέον, αρκετοί από αυτούς έχουν μια εικόνα των πιθανών επιπτώσεων που τα προβλήματα αυτά δημιουργούν στην κοινωνία και εν γένει στην ίδια την ανθρωπότητα. Παρ' όλα αυτά, κάθε άνθρωπος αντιλαμβάνεται και καταλαβαίνει αυτά τα προβλήματα με διαφορετικό τρόπο. Για παράδειγμα, αλλιώς αντιλαμβάνεται την φτώχεια ένας κάτοικος της Νορβηγίας και αλλιώς ένας κάτοικος του Νίγηρα. Για τον κάτοικο της Νορβηγίας φτώχεια μπορεί να σημαίνει να μην έχει αρκετά χρήματα για να διασκεδάσει το Σαββατοκύριακο, να μην μπορεί να αγοράσει καινούργιο αυτοκίνητο ή να μην μπορεί να πάει διακοπές το καλοκαίρι. Από την άλλη, για τον κάτοικο του Νίγηρα φτώχεια μπορεί να σημαίνει να μην έχει πρόσβαση σε καθαρό νερό, να μην έχει πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, να μην μπορεί να θρέψει τα παιδιά του. Το πώς αντιλαμβάνεται κάθε άνθρωπος την φτώχεια έχει να κάνει κατά πολύ με την κοινωνία στην οποία ζει και με το περιβάλλον όπου αναπτύσσεται και μεγαλώνει.

Προκειμένου λοιπόν να αποφευχθούν οι συγχύσεις των διαφόρων όρων, είναι σημαντικό να προσδιοριστούν οι έννοιες της φτώχειας και της ανισοκατανομής του εισοδήματος. Έτσι θα μπορέσει να υπάρξει μια κοινή βάση αναφοράς σε κάθε όρο και έννοια. Επιπλέον, θα είναι ευκολότερο να γίνουν αντιληπτές και κατανοητές οι επιπτώσεις και τα προβλήματα που δημιουργούν η φτώχεια και η ανισοκατανομή.

2.1 Έννοια της φτώχειας

Η φτώχεια αποτελεί ένα πολυδιάστατο και σύνθετο πρόβλημα για κάθε κοινωνία. Η αντιμετώπιση του παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα και γι' αυτό το λόγο, σχεδόν όλα τα κράτη, δυσκολεύονται να την αντιμετωπίσουν. Αρκετά δυτικά κράτη, ενώ διακρίνονται για τα σύγχρονα συστήματα πρόνοιας και κοινωνικής ευημερίας, αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην χρηματοδότηση των κοινωνικών τους δαπανών. Έτσι,

ενώ οι κοινωνικές τους δαπάνες αυξάνονται το πρόβλημα της φτώχειας συνεχίζει να ταλανίζει τις κοινωνίες τους.

Σύμφωνα με τον ορισμό της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank) «**ως φτώχεια ορίζεται η αδυναμία επίτευξης ενός ελάχιστου επιπέδου διαβίωσης**».⁹ Δηλαδή, φτωχοί θεωρούνται οι άνθρωποι εκείνοι που δεν μπορούν να εξασφαλίσουν ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης. Ο ορισμός που διατυπώνεται από την Παγκόσμια Τράπεζα δημιουργεί ορισμένα ερωτήματα. Ένα από αυτά αποτελεί η μέτρηση του επιπέδου διαβίωσης, δηλαδή πώς υπολογίζεται, με άλλα λόγια ποια είναι η «μονάδα μέτρησης» με την οποία μετριέται το επίπεδο διαβίωσης; Αυτό το ερώτημα είναι σημαντικό, καθώς αν δεν υπάρχει κάποιο μέτρο με το οποίο να μετράται το επίπεδο διαβίωσης δεν είναι εύκολος ο προσδιορισμός, η σύγκριση και η αξιολόγηση του.

Από τις ποιο γνωστές μεθόδους για την μέτρηση του επιπέδου διαβίωσης αποτελεί το εισόδημα ή οι δαπάνες των ατόμων ή των νοικοκυριών. Όμως, το ίδιο εισόδημα και δαπάνες, σε διαφορετικές χώρες, μπορεί να εξασφαλίζει διαφορετικά επίπεδα διατροφής, προσδόκιμου ζωής, βρεφικής θνησιμότητας κλπ.¹⁰ Επιπλέον, η μέτρηση του επιπέδου διαβίωσης, με τον υπολογισμό μόνο του εισοδήματος ή των δαπανών, αγνοεί αρκετά ποιοτικά χαρακτηριστικά της σύγχρονης κοινωνίας. Για παράδειγμα, η δωρεάν παροχή σπιτιού από το κράτος σε νοικοκυριά που το έχουν ανάγκη βελτιώνει το επίπεδο διαβίωσης τους, χωρίς όμως να μεταβάλλει το εισόδημα τους. Μια οικογένεια με μηδενικό εισόδημα βρίσκεται σε καλύτερη θέση σε σχέση με μια οικογένεια χωρίς εισόδημα που δεν της έχει παραχωρηθεί κατοικία. Ουσιαστικά, η οικογένεια που έχει πρόσβαση στην δωρεάν κατοικία απολαμβάνει ένα καλύτερο επίπεδο διαβίωσης. Κατά συνέπεια, ποιοτικά στοιχεία όπως το επίπεδο ευημερίας, η πρόσβαση σε καθαρό νερό, στην υγεία, την εκπαίδευση κ.α. είναι χαρακτηριστικά που δεν πρέπει να αγνοούνται από τον προσδιορισμό του επιπέδου διαβίωσης. Γι' αυτό το λόγο ο προσδιορισμός του επιπέδου διαβίωσης πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη τόσο ποσοτικά- εισόδημα και δαπάνες- όσο και ποιοτικά κριτήρια. Από την παραπάνω ανάλυση γίνεται αντιληπτό ότι το επίπεδο διαβίωσης δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί. Δεν είναι εύκολο δηλαδή να αποφασιστεί ποια κριτήρια θα ληφθούν υπόψη και με τι συντελεστή κάθε ένα.

Η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την φτώχεια οφείλει και πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή. Τα μαθηματικά και η στατιστική αποτελούν τα πλέον χρήσιμα

⁹ World Development Report 1990, *Poverty*, World Bank, pp. 26

¹⁰ **Thirwall, A. (2006)**, *Growth and Development*, 8th edition, Palgrave Macmillan, pp. 36-37

εργαλεία. Χωρίς αυτά δεν θα μπορούσαν να προχωρήσουν οι μετρήσεις και η ανάλυση για την φτώχεια. Δεν πρέπει όμως να αγνοείται ότι η φτώχεια αποτελεί ένα πολύ σύνθετο κοινωνικό πρόβλημα. Τα μαθηματικά και η στατιστική από μόνα τους αδυνατούν να παρουσιάσουν και να ερμηνεύσουν την συνολική εικόνα του προβλήματος. Η φτώχεια αφορά ανθρώπους, πίσω από τους αριθμούς και τις στατιστικές αναλύσεις βρίσκονται νοικοκυριά και ζώες εκατομμυρίων ατόμων. Είναι λοιπόν απαραίτητη μια βαθύτερη ανάλυση, ερμηνεία και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τα μαθηματικά και την στατιστική. Αρκετά ποιοτικά χαρακτηριστικά δεν είναι εύκολο να ποσοτικοποιηθούν και να μετρηθούν. Γι' αυτό το λόγο η έννοια και η σημασία της φτώχειας δεν είναι πάντα σαφής και διακριτή. Ο χαρακτηρισμός μιας ομάδας ανθρώπων σε πολύ φτωχούς, λιγότερο φτωχούς ή σχετικά φτωχούς δεν είναι πάντα εύκολος. Έχει να κάνει με τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη, την γενική κοινωνική και οικονομική κατάσταση του πληθυσμού, τις μεθόδους μέτρησης που χρησιμοποιούνται, την ακρίβεια των μετρήσεων και των στατιστικών δεδομένων που είναι διαθέσιμα και πολλούς ακόμα άλλους παράγοντες. Προκειμένου, λοιπόν, να αποφεύγονται οι συγχύσεις και οι συγκρούσεις η φτώχεια μπορεί να οριστεί με δύο τρόπους, την απόλυτη φτώχεια και την σχετική φτώχεια. Στην συνέχεια ακολουθεί η ανάλυση των δύο αυτών όρων.

2.1.1 Απόλυτη φτώχεια και γραμμή φτώχειας

Σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας βρίσκονται τα άτομα των οποίων το εισόδημα δεν επαρκεί για την κάλυψη των βασικών τους αναγκών. Το ποσό- χρηματικές μονάδες- που χρειάζεται για την κάλυψη των βασικών αναγκών αποτελεί τη γραμμή φτώχειας.¹¹ Η γραμμή φτώχειας ή αλλιώς το κατώφλι φτώχειας αποτελεί το όριο κάτω από το οποίο η αγορά των βασικών αγαθών για την επιβίωση καθίσταται αδύνατη. Όπως είναι φυσικό το όριο αυτό διαφέρει από χώρα σε χώρα. Η παγκόσμια γραμμή φτώχειας προσδιορίζεται από την Παγκόσμια Τράπεζα και εκφράζεται σε Δολάρια Ηνωμένων Πολιτειών (\$). Από τον Οκτώβριο του 2015 η παγκόσμια γραμμή φτώχειας ορίστηκε σε \$1,90 την ημέρα σε τιμές του 2011, αντικαθιστώντας το όριο των \$1,25 ανά ημέρα που ίσχυε από το 2008.¹² Ουσιαστικά τα άτομα που βρίσκονται κάτω από την γραμμή φτώχειας δεν μπορούν να εξασφαλίσουν ούτε το ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης,

¹¹ Μπαλφούσια, Α. Κωστή, Κ. (2007). *Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα στην ΕΕ-15 και δυνατότητες εφαρμογής του στην Ελλάδα*, ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ, Εκθέσεις 50, σελ. 20-21, Αθήνα

¹² <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/brief/global-poverty-line-faq>

αντιμετωπίζοντας πολλά προβλήματα επιβίωσης. Η νέα γραμμή φτώχειας εκφράζεται σε Ισοτιμία Αγοραστικής δύναμης (Purchasing Power Parity-PPP) του 2011. Το γεγονός αυτό επιτρέπει να γίνονται συγκρίσεις του εισοδήματος και της κατανάλωσης μεταξύ των χωρών.

Είναι χρήσιμο να τονιστεί ότι η απόλυτη φτώχεια δεν επηρεάζεται από τις μεταβολές στη διανομή του εισοδήματος. Αυτό σημαίνει ότι, ακόμα και αν μειωθεί η ανισοκατανομή του εισοδήματος, τα άτομα που αδυνατούσαν να εξασφαλίζουν τα βασικά είδη για την επιβίωση τους αν συνεχίσουν να μην μπορούν να τα εξασφαλίζουν πάλι θα βρίσκονται σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας. Αντίστοιχα, η απόλυτη φτώχεια μπορεί να μειωθεί και παράλληλα η ανισοκατανομή του εισοδήματος να αυξηθεί, αν τελικά η ποσοστιαία αύξηση του πραγματικού εισοδήματος των φτωχών είναι μικρότερη από την ποσοστιαία αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων του υπόλοιπου πληθυσμού. Επιπλέον, η γραμμή φτώχειας, είναι ανεξάρτητη και από το επίπεδο διαβίωσης των άλλων ατόμων. Αυτό σημαίνει ότι ο προσδιορισμός ενός ατόμου ως απόλυτα φτωχού δεν προκύπτει συγκριτικά με το επίπεδο διαβίωσης του υπόλοιπου πληθυσμού. Το κριτήριο το οποίο λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό ενός ατόμου ως απόλυτα φτωχού είναι αν το εισόδημα του επαρκεί για την κάλυψη των βασικών αναγκών για την επιβίωση του.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα μεταξύ 1981-2012 το ποσοστό των ατόμων παγκοσμίως που ζουν με λιγότερο από \$1,90 την ημέρα, δηλαδή είναι απόλυτα φτωχοί, έχει μειωθεί σημαντικά.¹³ Συγκεκριμένα, το 1981 το 43,96% του παγκόσμιου πληθυσμού ζούσε σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας ενώ το 2012 το ποσοστό αυτό είχε μειωθεί σε 12,73%. Είναι χαρακτηριστικό ότι από το 1981 μέχρι το 2012 το ποσοστό μειωνόταν συνεχώς.

2.1.2 Σχετική φτώχεια

Σε αντίθεση με την απόλυτη, η σχετική φτώχεια εξαρτάται σημαντικά από το μέσο επίπεδο διαβίωσης της κοινωνίας που ζει ένα άτομο ή ένα νοικοκυριό. Το άτομο ή το νοικοκυριό θεωρείται φτωχό διότι το εισόδημα του δεν επαρκεί για να του εξασφαλίσει ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο σύμφωνα με τις συνήθειες και τα πρότυπα της κοινωνίας όπου ζει.¹⁴ Με άλλα λόγια, ένα άτομο που ζει σε συνθήκες σχετικής φτώχειας, χαρακτηρίζεται ως φτωχό διότι το εισόδημα- πλούτος που κατέχει είναι

¹³ <http://iresearch.worldbank.org/PovcalNet/index.htm?1>

¹⁴ **Mitrakos, T. (2014).** *Inequality, poverty and social welfare in Greece: distributional effects of austerity*, Bank of Greece, Working paper 174, pp. 7

λιγότερο από ένα συγκεκριμένο ποσοστό του εισοδήματος- πλούτου που κατέχει ένα τυπικό άτομο ή νοικοκυριό.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το ποσοστό που χρησιμοποιείται είναι το 60% της εθνικής διαμέσου του εισοδήματος των νοικοκυριών.¹⁵ Αυτό σημαίνει ότι αν το εισόδημα ενός νοικοκυριού είναι μικρότερο από το 60% της διάμεσης τιμής των εισοδημάτων τότε θεωρείται φτωχό. Για παράδειγμα, αν σε μια χώρα το διάμεσο εισόδημα είναι €1.000 το μήνα τότε νοικοκυριά με εισόδημα μικρότερο των €600 το μήνα ($1.000 \times 60\%$) θεωρούνται φτωχά, για τα δεδομένα αυτής της χώρας. Άρα λοιπόν ένα νοικοκυριό ενώ στην Χώρα Α μπορεί να θεωρείται φτωχό σε μια άλλη Χώρα Β μπορεί να μην θεωρείται. Επίσης, ένα νοικοκυριό μπορεί να θεωρείται φτωχό την χρονική περίοδο t_0 και μια άλλη χρονική περίοδο t_1 να μην θεωρείται, ακόμα και αν το πραγματικό του εισόδημα έχει μειωθεί. Αυτό συμβαίνει, καθώς αν το πραγματικό εισόδημα των υπόλοιπων νοικοκυριών μειωθεί περισσότερο από το πραγματικό εισόδημα του νοικοκυριού που εξετάζεται τότε μπορεί να μην θεωρείται πλέον φτωχό. Παρακάτω, στο Πίνακα 1, παρουσιάζεται ένα παράδειγμα όπου ένα Νοικοκυριό Α ενώ την περίοδο t_0 θεωρείται φτωχό την περίοδο t_1 δεν θεωρείται.

Πίνακας 1: Μεταβολή της θέσης του νοικοκυριού

Περίοδος (1)	Εθνικό Διάμεσο Εισόδημα (2)	60% της διάμεσου (3)=(2)×60%	Πραγματικό Εισόδημα Νοικοκυριού Α (4)
t_0	€1.000	€600	€550
t_1	€700	€420	€495

Όπως φαίνεται από το Πίνακα 1, παρ' όλη την μείωση του εισοδήματος του νοικοκυριού Α την περίοδο t_1 , τελικά το νοικοκυριό έπαψε να θεωρείται φτωχό. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως η μεταβολή της θέσης του νοικοκυριού Α από φτωχό σε μη φτωχό δεν συνεπάγεται απαραίτητα ότι το βιοτικό του επίπεδο βελτιώθηκε. Το νοικοκυριό Α πολύ πιθανόν να αντιμετωπίζει μεγαλύτερες δυσκολίες για την κάλυψη των αναγκών του σε σχέση με πριν.

¹⁵ Βλ. σπ (11)..... σελ 21

Η σχετική φτώχεια εξαρτάται σημαντικά από το επίπεδο και την κατάσταση του γενικού πληθυσμού της χώρας. Γι' αυτό, δεν πρέπει να εξάγονται βιαστικά συμπεράσματα για την κατάσταση που βιώνει ένα κατά τα φαινόμενα μη φτωχό νοικοκυριό. Σε μια κοινωνία όπου ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού αδυνατεί να καλύψει τις βασικές του ανάγκες δεν σημαίνει απαραίτητα πως το νοικοκυριό που καταφέρνει να τις καλύψει ευημερεί κιόλας.¹⁶ Δεν πρέπει να αγνοείται ότι η σχετική φτώχεια είναι ένα στατιστικό μέτρο που μπορεί εύκολα να αλλάζει, ανάλογα με τις πολιτικές και την εικόνα που θέλει να ακολουθήσει και να δείξει ένα κράτος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, για διάφορους λόγους, μπορεί να αλλάξει το ποσοστό της εθνικής διαμέσου του εισοδήματος των νοικοκυριών. Έτσι, αν για παράδειγμα, αντί για το 60% χρησιμοποιεί το 50% της εθνικής διαμέσου των εισοδημάτων, αυτόματα φαίνεται σαν να μειώθηκε το ποσοστό της φτώχειας. Με το 50% της εθνικής διαμέσου των εισοδημάτων το νοικοκυριό Α, στην περίοδο t_0 , δεν θα θεωρείται πλέον φτωχό. Παρ' όλα αυτά το πραγματικό του εισόδημα δεν θα έχει αλλάξει καθόλου και θα συνεχίσει να αντιμετωπίζει τις ίδιες δυσκολίες.

Μια σημαντική διαφορά της σχετικής φτώχειας από την απόλυτη είναι ότι η σχετική φτώχεια μπορεί να επηρεάζεται από την κατανομή του εισοδήματος. Γενικά, υπάρχει μια τάση θετικής συσχέτισης, χωρίς όμως αυτό το γεγονός να είναι απόλυτο. Όταν αλλάζει η ανισοκατανομή του εισοδήματος αλλάζει συνήθως και το διάμεσο εισόδημα, με αποτέλεσμα να αλλάζει και το επίπεδο της σχετικής φτώχειας. Συνήθως, όσο μεγαλύτερη είναι η ανισοκατανομή τόσο πιο υψηλό είναι το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε συνθήκες σχετικής φτώχειας. Όταν δηλαδή αυξάνεται η ανισότητα αυξάνεται και η σχετική φτώχεια και το αντίστροφο. Όμως, το γεγονός αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το κατά πόσο μεταβάλλεται το διάμεσο εισόδημα. Για παράδειγμα, αν αυξηθούν τα υψηλά εισοδήματα σε μια κοινωνία αλλά το διάμεσο εισόδημα και όσα είναι μικρότερα από αυτό παραμείνουν ίδια, τότε ναι μεν θα αυξηθεί η ανισοκατανομή αλλά η σχετική φτώχεια θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα. Αυτό αποτελεί ένα μειονέκτημα της σχετικής φτώχειας, καθώς δεν επηρεάζεται από τις μεταβολές των υψηλών εισοδημάτων, παρόλο που οι μεταβολές αυτές επηρεάζουν την ανισοκατανομή. Έτσι λοιπόν, η σχέση ανισοκατανομής και σχετικής φτώχειας αποτελεί έναν γενικό αλλά όχι απόλυτο κανόνα. Όμως, παρ' όλη την γενικότητα αυτού του κανόνα δεν παύει να αποτελεί μια χρήσιμη διαπίστωση. Σίγουρα μειώνεται η ακρίβεια

¹⁶ Σε αυτό το σημείο ταιριάζει η παροιμία «Στους τυφλούς βασιλεύει ο μονόφθαλμος».

με την οποία ερμηνεύονται τα γεγονότα, δεν παύει όμως να διατηρείται η χρησιμότητα της παρατήρησης.¹⁷ Περαιτέρω ανάλυση αυτού του θέματος πραγματοποιείται στο 3^ο κεφάλαιο στην ενότητα 3.3.

2.1.3 Αντιμετώπιση της φτώχειας μέσω του βασικού εισοδήματος

Το βασικό εισόδημα αποτελεί έναν τρόπο περιορισμού του προβλήματος της φτώχειας. Οι Α. Μπαλφούσια- Κ. Κωστή στην έκθεση του ΚΕΠΕ με τίτλο *Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα στην ΕΕ-15 και Δυνατότητες Εφαρμογής του στην Ελλάδα* αναλύουν το βασικό εισόδημα, καθώς αποτελεί μια μορφή ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Ουσιαστικά, η κυβέρνηση παρέχει ένα αφορολόγητο επίδομα στους πολίτες που είναι επαρκές για την κάλυψη των βασικών τους αναγκών. Για παράδειγμα η κυβέρνηση μπορεί να παρέχει ένα επίδομα €3.000 το χρόνο σε κάθε ενήλικο πολίτη. Το ποσό αυτό αποτελεί το κατώτατο όριο εισοδήματος που μπορεί να έχει κάποιος.

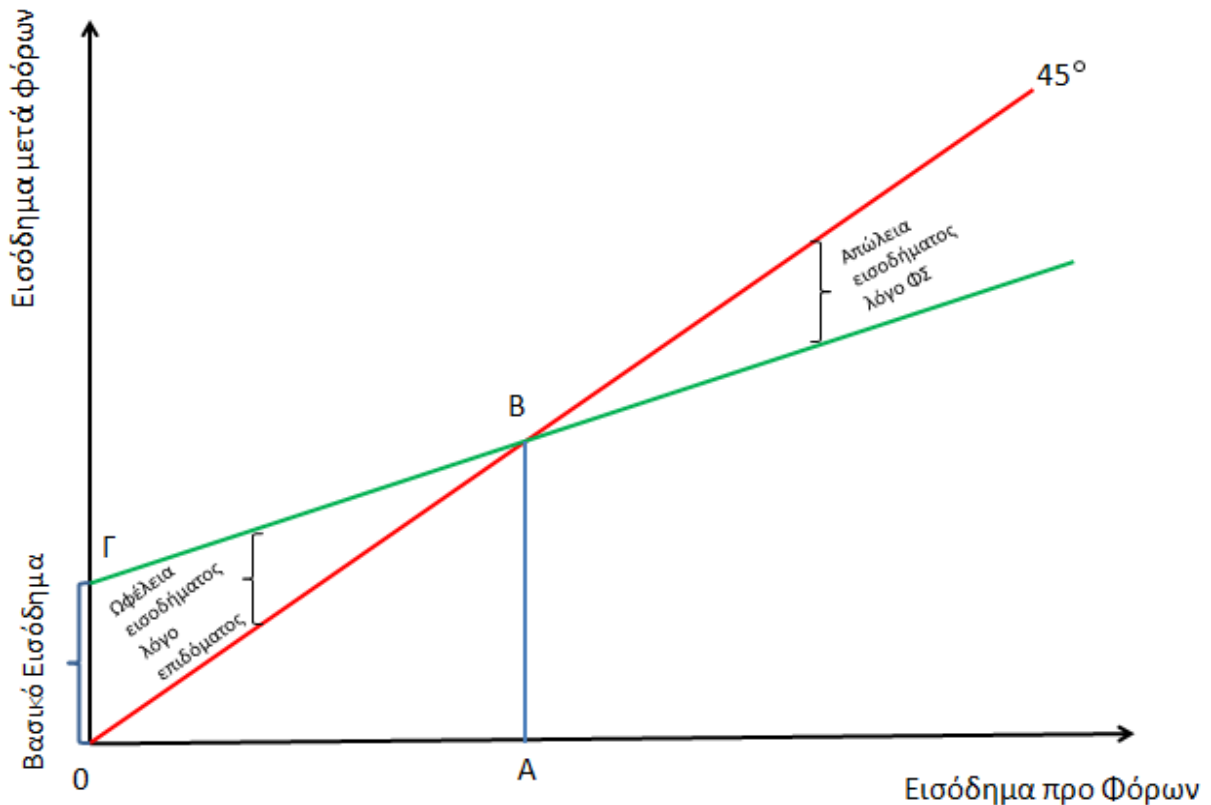
Τα εισοδήματα που αποκτούνται από άλλες πηγές όπως εργασία, ενοίκια, τόκους μερίσματα κλπ φορολογούνται κανονικά, με έναν φορολογικό συντελεστή (Φ.Σ) που καθορίζεται από την κυβέρνηση. Έτσι, για κάθε χρηματική μονάδα που αποκτάται αφαιρείται ένα ποσό που αποτελεί το φόρο. Για παράδειγμα, αν κάποιος έχει εισόδημα €9.000 το χρόνο, από εργασία, και ο Φ.Σ είναι 20% τότε θα κληθεί να πληρώσει έναν φόρο €1.800 ($9.000 \times 20\%$). Άρα το εισόδημα που θα του απομείνει από την εργασία του θα ανέρχεται σε €7.200 ($9.000 - 1.800$). Όμως, εκτός του εισοδήματος που έχει από την εργασία του, λαμβάνει και ένα επιπλέον εισόδημα που είναι το επίδομα των €3.000, και αποτελεί το βασικό εισόδημα που παρέχει η κυβέρνηση. Κατά συνέπεια το συνολικό του εισόδημα, εργασίας και επιδόματος, θα ανέρχεται σε €10.200 ($7.200 + 3.000$).

¹⁷ Αντίστοιχη περίπτωση εξαίρεσης αποτελεί το προϊόν Giffen, το οποίο δεν ικανοποιεί τον νόμο της ζήτησης. Όπως είναι γνωστό από την οικονομική θεωρία υπάρχει αντίστροφη σχέση μεταξύ της τιμής ενός αγαθού και της ζητούμενης ποσότητας του. Όταν δηλαδή αυξάνεται η τιμή μειώνεται η ζητούμενη ποσότητα και το αντίστροφο. Αντίθετα, ένα προϊόν Giffen δεν ακολουθεί αυτό το κανόνα, καθώς όταν αυξάνεται η τιμή του αυξάνεται και η ζητούμενη ποσότητα του. Για παράδειγμα ένα νοικοκυριό σε μια πολύ φτωχή χώρα, το οποίο έχει στην διάθεση του μόνο €440 το χρόνο για τρόφιμα. Έστω ότι το νοικοκυριό αγοράζει μόνο κρέας και ψωμί. Επειδή όμως το κρέας είναι ακριβό, για να μην πεινάσει, αγοράζει μεγάλες ποσότητες ψωμιού το οποίο είναι πολύ φθηνότερο. Το ψωμί κοστίζει 0,4€ το κιλό και το κρέας 8€ το κιλό. Με αυτές τις τιμές το νοικοκυριό αγοράζει 260 κιλά ψωμιού, όπου της κοστίζουν €104 ($260 \times 0,4$), και 42 κιλά κρέατος, όπου της κοστίζουν €336 (42×8). Στην συνέχεια αυξάνεται η τιμή του ψωμιού και διαμορφώνεται σε 1,2€ το κιλό. Το νοικοκυριό όντας πολύ φτωχό αδυνατεί να αγοράσει περισσότερο κρέας. Έτσι, προκειμένου να μην πεινάσει, μειώνει την ποσότητα κρέατος που καταναλώνει και αυξάνει την ποσότητα ψωμιού, το οποίο ακόμα παραμένει αρκετά φθηνότερο από το κρέας. Σαν αποτέλεσμα, μετά την αύξηση της τιμής του ψωμιού, το νοικοκυριό αγοράζει 300 κιλά ψωμιού, όπου της κοστίζουν €360 ($300 \times 1,2$), και 10 κιλά κρέατος, όπου της κοστίζουν €80 (10×8). Φαίνεται δηλαδή ότι η αύξηση της τιμής του ψωμιού οδήγησε σε αντίθετο αποτέλεσμα από εκείνο που προβλέπει ο νόμος της ζήτησης, καθώς το νοικοκυριό αντί να μειώσει την κατανάλωση ψωμιού την αύξησε. Αυτή η εξαίρεση στο νόμο της ζήτησης δεν πρέπει να μειώνει την χρησιμότητα της ως θεωρία, από την στιγμή που εξακολουθεί να ερμηνεύει ικανοποιητικά την πραγματική οικονομική ζωή.

Ουσιαστικά, το βασικό εισόδημα προστίθεται στα άλλα εισοδήματα μετά την αφαίρεση του φόρου τους.

Στην συνέχεια, στο Διάγραμμα 1, παρουσιάζεται η λειτουργία του βασικού εισοδήματος.

Διάγραμμα 1: Λειτουργία του βασικού εισοδήματος

Ο οριζόντιος άξονας αντιστοιχεί στο εισόδημα που αποκομίζει ένα άτομο από εργασία, ενοίκια κλπ προ φόρων, ενώ ο κατακόρυφος άξονας αντιστοιχεί στο εισόδημα μετά την φορολογία. Το ύψος του βασικού εισοδήματος προσδιορίζεται από την απόσταση ΟΓ, και δείχνει το ποσό που λαμβάνει ο κάθε πολίτης. Η πράσινη γραμμή εκφράζει το συνολικό εισόδημα κάθε πολίτη, ανάλογα με το εισόδημα προ φόρων που βγάζει. Είναι δηλαδή η αξία του επιδόματος συν το εισόδημα από άλλες πηγές μετά την αφαίρεση του φόρου, γι' αυτό ξεκινάει από το σημείο Γ. Όπως φαίνεται, όταν το εισόδημα από άλλες πηγές είναι μηδέν τότε το ποσό που λαμβάνει ο πολίτης ισούται με την απόσταση ΟΓ, δηλαδή με το ύψος του βασικού εισοδήματος. Η κόκκινη γραμμή δείχνει το εισόδημα που θα απολάμβανε ένα άτομο αν δεν υπήρχε το επίδομα και ο ΦΣ ήταν μηδέν, δηλαδή δεν κατέβαλε καθόλου φόρους και δεν λάμβανε κανένα επίδομα.

Γι' αυτό το λόγο η κλίση της είναι ίση με την μονάδα (45°) και ξεκινάει από την αρχή των αξόνων.

Η κλίση της πράσινης γραμμής είναι μικρότερη από της κόκκινης, διότι η πράσινη γραμμή επιβαρύνεται με τον ΦΣ, κατά συνέπεια αυξάνεται με πιο αργό ρυθμό. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα στο σημείο Β οι δύο ευθείες, κόκκινη και πράσινη, να τέμνονται. Στο σημείο Β η αξία του φόρου που υποχρεούται να πληρώσει ο φορολογούμενος είναι ίση με το επίδομα που λαμβάνει. Το ύψος αυτού του εισοδήματος προσδιορίζεται από την απόσταση ΟΑ ή ΑΒ. Για εισόδημα αριστερά του Α ο πολίτης έχει όφελος από το επίδομα, ενώ για εισόδημα δεξιά από το Α έχει απώλεια. Με άλλα λόγια, όσοι έχουν εισόδημα μικρότερο από Α είναι ωφελημένοι, καθώς η αξία του επιδόματος που λαμβάνουν είναι μεγαλύτερη από την αξία του φόρου που καλούνται να πληρώσουν. Αντίθετα, όσοι έχουν εισόδημα μεγαλύτερο από Α έχουν απώλεια, καθώς η αξία του επιδόματος που λαμβάνουν είναι μικρότερη από την αξία του φόρου που καλούνται να πληρώσουν.

Όπως είναι φυσικό το εισόδημα μετά φόρων αποτελεί συνάρτηση του εισοδήματος προ φόρων και η πράσινη γραμμή είναι μια γραμμική συνάρτηση της μορφής $Y = \alpha + \beta X$. Το Y εκφράζει το Εισόδημα μετά φόρων, το α εκφράζει το βασικό εισόδημα, το X εκφράζει το εισόδημα προ φόρων και το β αποτελεί τη κλίση της πράσινης ευθείας και είναι ίση με $1 - \Phi\Sigma$. Το $1 - \Phi\Sigma$ δείχνει το ρυθμό με τον οποίο αυξάνεται το Εισόδημα μετά φόρων αν αυξηθεί το Εισόδημα προ φόρων κατά 1 χρηματική μονάδα. Έτσι, η εύρεση του εισοδήματος μετά φόρων μπορεί να υπολογιστεί σε κάθε επίπεδο εισοδήματος προ φόρων από την παρακάτω εξίσωση:

$$\text{Εισόδημα μετά φόρων} = \text{Βασικό Εισόδημα} + (1 - \Phi\Sigma) \times \text{Εισόδημα μετά φόρων}$$

2.2 Έννοια της ανισοκατανομής του εισοδήματος και του πλούτου

Κάθε οικονομικό σύστημα εκτός των ερωτημάτων για το τι θα παραχθεί και πως θα παραχθεί πρέπει να απαντάει και στο ερώτημα για ποιους θα παραχθούν τα προϊόντα, δηλαδή πως θα γίνεται η διανομή τους στα μέλη της κοινωνίας. Η διανομή του εισοδήματος και του πλούτου αποτελεί μια από τις βασικές λειτουργίες του οικονομικού συστήματος, αποτελώντας ένα από τα κεντρικά ζητήματα της οικονομικής ανάλυσης. Ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται η διανομή εξαρτάται από τους μηχανισμούς της οικονομίας, όπως αυτοί διαμορφώνονται από τις δυνάμεις της αγοράς, τους θεσμούς της κοινωνίας και της πολιτικής. Παρ' όλα αυτά δεν σημαίνει,

αναγκαστικά, ότι οι οικονομικοί μηχανισμοί διανέμουν το εισόδημα με σωστό και δίκαιο τρόπο.

Η άνιση κατανομή του εισοδήματος σημαίνει ότι μια ομάδα ανθρώπων καταφέρνει και κερδίζει μεγαλύτερα εισοδήματα σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Για παράδειγμα, μπορεί ένα 10% των νοικοκυριών μιας χώρας να αποκομίζει το 40% του εθνικού εισοδήματος, ενώ αντίθετα ένα άλλο 10% των νοικοκυριών να απορροφά μόνο το 2%. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε σημαντικές εισοδηματικές ανισότητες και αρκετές φορές καταλήγει σε κοινωνικές και πολιτικές αναταραχές. Επιπλέον, η διαχρονική ανισοκατανομή του εισοδήματος οδηγεί και σε άνιση κατανομή του πλούτου. Για παράδειγμα, το 10% των νοικοκυριών που αποκομίζει το 40% του εθνικού εισοδήματος μπορεί και συσσωρεύει όλο και περισσότερο πλούτο, ενώ την ίδια στιγμή το 10% των νοικοκυριών που αποκομίζει το 2% του εθνικού εισοδήματος ίσως και να παλεύει να επιβιώσει. Έτσι, δημιουργούνται εικόνες, πχ στη Βραζιλία, όπου δίπλα στις παραγκουπόλεις βρίσκονται μεγαλοπρεπείς ουρανοξύστες και πολυτελή κτήρια.

Η ανισοκατανομή του εισοδήματος διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα και από χρονική περίοδο σε χρονική περίοδο. Οι αιτίες αυτού του φαινομένου οφείλονται σε πολλούς παράγοντες, όπως στο διαφορετικό οικονομικό σύστημα, στο διαφορετικό πολιτικό σύστημα και στην διαφορετική κοινωνική δομή που έχει κάθε χώρα σε κάθε χρονική περίοδο. Γι' αυτό το λόγο η προσέγγιση αυτού του ζητήματος απαιτεί τη μελέτη πολλών παραγόντων, προκειμένου να υπάρξει ένα όσο το δυνατόν πιο πλήρες και τεκμηριωμένο αποτέλεσμα.

2.3 Επιπτώσεις της ανισοκατανομής και της φτώχειας στη κοινωνία

Η ανισοκατανομή και η φτώχεια αποτελούν σοβαρά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, καθώς έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην κοινωνία και την οικονομία. Μπορούν να δημιουργήσουν πολιτικές αναταραχές μέσα στην χώρα, καθώς επίσης προβλήματα στο σύστημα υγείας και αύξηση της εγκληματικότητας. Είναι χαρακτηριστικό πως ακόμα και σε ανεπτυγμένες χώρες, σε φτωχές περιοχές τους, υπάρχει αυξημένη εγκληματικότητα.

Έχει παρατηρηθεί πως κοινωνίες με μικρή ανισοκατανομή παρουσιάζουν χαμηλότερο ρυθμό γεννήσεων και περισσότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να παρουσιάζουν υψηλότερους ρυθμούς μεγέθυνσης. Αντίθετα κοινωνίες με μεγάλη ανισότητα παρουσιάζουν πολιτική και κοινωνική αστάθεια με

αποτέλεσμα να παρατηρούνται χαμηλοί ρυθμοί επενδύσεων και μεγέθυνσης.¹⁸ Η ανισοκατανομή του εισοδήματος τροφοδοτεί την κοινωνική δυσαρέσκεια και έτσι αυξάνονται τα κοινωνικοπολιτικά προβλήματα. Αυτό δημιουργεί προβλήματα στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον με αποτέλεσμα να μειώνονται οι επενδύσεις. Όπως όμως είναι γνωστό για να επιτευχθεί οικονομική μεγέθυνση πρέπει να υπάρχουν και επενδύσεις. Κατά συνέπεια οι εισοδηματικές ανισότητες επηρεάζουν αρνητικά τη μεγέθυνση.¹⁹ Φαίνεται δηλαδή πως υπάρχει μια αντίστροφη σχέση μεταξύ επιπέδου ανισοκατανομής και επενδύσεων.

Ένας από τους σημαντικότερους πυλώνες των σύγχρονων κοινωνιών αποτελεί το σύστημα υγείας. Πρέπει ανεξαιρέτως σε όλα τα μέλη της κοινωνίας να παρέχεται η δυνατότητα να αντιμετωπίζουν και να ξεπερνούν τα προβλήματα υγείας τους. Με αυτό τον τρόπο βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο της κοινωνίας και αυξάνεται η ευημερία των ανθρώπων. Οι περισσότερες μελέτες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι κοινωνίες με μικρότερη ανισότητα απολαμβάνουν καλύτερη υγεία και υψηλότερο προσδόκιμο ζωής. Όμως, μια μειοψηφία μελετών και αρκετών αρχών παραμένουν σκεπτικές για το αν η ανισότητα επηρεάζει αρνητικά την υγεία του πληθυσμού.²⁰ Παρ' όλα αυτά, έχει παρατηρηθεί ότι οι φτωχοί ζούνε λιγότερο σε σχέση με τους πλούσιους, έτσι, εκτός της εισοδηματικής δημιουργείται και ανισότητα στην υγεία. Για παράδειγμα, παρατηρήθηκε ότι στην Αγγλία οι άνθρωποι που ζούνε στις πιο φτωχές περιοχές θα ζήσουν κατά μέσο όρο επτά χρόνια λιγότερο από εκείνους που ζούνε στις πιο πλούσιες περιοχές.²¹

Μελέτη που πραγματοποιήθηκε σε 228 μητροπολιτικές περιοχές των ΗΠΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι περιοχές με μεγάλη ανισοκατανομή εισοδήματος παρουσιάζουν αυξημένη θνησιμότητα σε όλα τα επίπεδα του κατά κεφαλήν εισοδήματος.²² Αυτό σημαίνει ότι μια περιοχή με μεγάλη ανισοκατανομή εισοδήματος παρουσιάζει υψηλότερη θνησιμότητα σε σχέση με μια περιοχή που έχει το ίδιο κατά κεφαλήν εισόδημα αλλά χαμηλότερη ανισότητα. Επίσης, στην έρευνα παρατηρείται ότι

¹⁸ **Perotti, R. (1996).** Growth, income distribution, and Democracy: What the Data say. *Journal of Economic Growth*, vol. 1, pp 149- 187

¹⁹ **Alesina, A., Perotti, R. (1996).** Income distribution, political instability, and investment. *European Economic Review*, vol. 40, pp 1203-1228

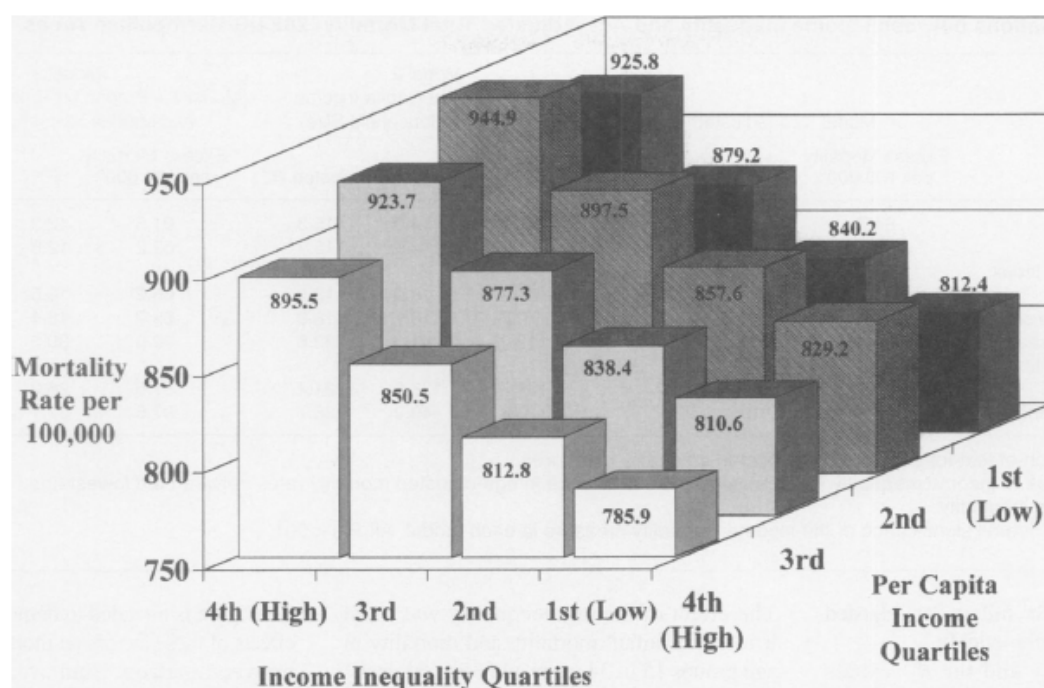
²⁰ **Wilkinson, R., Pickett, K. (2006).** Income inequality and population health: A review and explanation of the evidence. *Social Science & Medicine*, vol. 62, pp 1768-1784

²¹ **Rowlingson, K. (2011).** Does income inequality cause health and social problem? In: *Is there link between income inequality and health and social problem?*, pp 8- 19, Joseph Rowntree Foundation

²² **Lynch, J., Kaplan, G., Pamuk, E., Cohen, R., Heck, K., Balfour, J. and Yen, I. (1998).** Income Inequality and Mortality in Metropolitan Areas of the United States. *American Journal of Public Health*, Vol. 8, No 7, pp 1074- 1080

περιοχές με υψηλή ανισότητα και χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα έχουν 139,8 περισσότερους θανάτους ανά 100.000 κατοίκους, σε σχέση με περιοχές με χαμηλή ανισότητα και υψηλό εισόδημα. Για παράδειγμα, αν η θνησιμότητα μιας περιοχής με υψηλή ανισότητα και χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα είναι 1.000 θάνατοι ανά 100.000 κατοίκους τότε η θνησιμότητα μιας περιοχής με χαμηλή ανισότητα και υψηλό εισόδημα θα είναι $1.000 - 139,8 = 860,2$ θάνατοι ανά 100.000 κατοίκους. Στην συνέχεια, στο Γράφημα 1, παρουσιάζονται τα ευρήματα της μελέτης.

Γράφημα 1: Τεταρτημόρια Εισοδηματικής Ανισότητας και κατά κεφαλήν εισοδήματος-282 μητροπολιτικές περιοχές των ΗΠΑ, 1989- 1991

Πηγή: Lynch, J., Kaplan, G., Pamuk, E., Cohen, R., Heck, K., Balfour, J. and Yen, I. Income Inequality and Mortality in Metropolitan Areas of the United States, 1998

Στο γράφημα 1 παρατηρείται ότι οι περιοχές με την χαμηλότερη ανισότητα παρουσιάζουν τα μικρότερα επίπεδα θνησιμότητας και για τις 4 κατηγορίες του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Όσο μικρότερη είναι δηλαδή η ανισότητα τόσο μικρότερη είναι και η θνησιμότητα. Φαίνεται ξεκάθαρα η διαφορά στην θνησιμότητα μεταξύ των περιοχών με την υψηλότερη ανισότητα, και το χαμηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα, και περιοχών με την χαμηλότερη ανισότητα, και το υψηλότερο εισόδημα (925.8-785.9). Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι οι φτωχότερες περιοχές, με τη χαμηλότερη

ανισότητα, παρουσιάζουν μικρότερη θνησιμότητα από τις πλουσιότερες περιοχές, με τη μεγαλύτερη ανισότητα (812,4 θανάτους ανά 100.000 έναντι 895,5 θανάτους ανά 100.000). Επιπλέον, εξίσου σημαντική είναι η διαφορά θνησιμότητας που παρατηρείται μεταξύ των πλουσιότερων περιοχών. Η διαφορά μεταξύ των πλουσιότερων περιοχών, με την μικρότερη ανισοκατανομή, και των πλουσιότερων περιοχών, με την μεγαλύτερη ανισοκατανομή, ανέρχεται σε 109,6 λιγότερους θανάτους ανά 100.000.

Όπως φαίνεται δηλαδή, η υγεία του πληθυσμού τείνει να είναι καλύτερη σε περιοχές όπου η ανισοκατανομή του εισοδήματος είναι μικρότερη. Επίσης, η εγκληματικότητα, οι ψυχικές ασθένειες, οι γεννήσεις από εφήβους, η χρήση ναρκωτικών, καθώς και διάφορα άλλα κοινωνικά προβλήματα είναι περισσότερο έντονα σε κοινωνίες με μεγαλύτερη ανισότητα.²³ Υπάρχει δηλαδή μια θετική σχέση μεταξύ της ανισοκατανομής του εισοδήματος και διάφορων κοινωνικών προβλημάτων και της υγείας. Όσο αυξάνεται η ανισοκατανομή του εισοδήματος τόσο αυξάνονται τα προβλήματα της κοινωνίας και της υγείας. Στην συνέχεια, στο Διάγραμμα 2, παρουσιάζεται η θετική σχέση μεταξύ ανισοκατανομής εισοδήματος και κοινωνικών προβλημάτων και υγείας στις πλούσιες χώρες.

²³ **Wilkinson, R., Pickett, K. (2009).** Income Inequality and Social Dysfunction. *Annual Review of Sociology*, vol. 35, pp 493-511

Διάγραμμα 2: Σχέση ανισοκατανομής και κοινωνικών προβλημάτων και υγείας

Πηγή: *Wilkinson, R., Pickett, K. Income Inequality and Social Dysfunction, 2009*

Για την εύρεση της ανισοκατανομής χρησιμοποιήθηκε ο λόγος του πλουσιότερου 20% προς το φτωχότερο 20% (Πλουσιότερο 20% ÷ Φτωχότερο 20%). Για τον υπολογισμό του δείκτη υγείας και κοινωνικών προβλημάτων χρησιμοποιήθηκαν ορισμένα κριτήρια, όπως το προσδόκιμο ζωής, η βρεφική θνησιμότητα, οι ανθρωποκτονίες, η κοινωνική κινητικότητα κ.α. Παρακάτω, ο πίνακας 2 έχει τα δέκα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για την εύρεση του δείκτη.

Πίνακας 2: Κριτήρια του δείκτη υγείας και κοινωνικών προβλημάτων

Trust
Mental illness
Life expectancy
Infant mortality
Obesity
Educational performance
Teenage births
Homicides
Imprisonment
Social mobility

Πηγή: *Wilkinson, R., Pickett, K. Income Inequality and Social Dysfunction, 2009*

Οι επιπτώσεις της ανισοκατανομής του εισοδήματος δεν περιορίζονται μόνο σε προβλήματα υγείας αλλά επηρεάζουν και την εγκληματικότητα. Πρόσφατη μελέτη που πραγματοποιήθηκε για τον πόλεμο αντιμετώπισης των καρτέλ ναρκωτικών στο Μεξικό, όπου συλλέχθηκαν στοιχεία για πάνω από 2.000 περιοχές του Μεξικού και για περίοδο 20 ετών, έδειξε ότι η αύξηση της ανισοκατανομής προκαλεί αύξηση των ανθρωποκτονιών.²⁴ Συγκεκριμένα, μια προσαύξηση του δείκτη Gini²⁵, μεταξύ 2007-2010, κατά μια μονάδα έχει σαν αποτέλεσμα να προστεθούν περισσότερες από 10 ανθρωποκτονίες, σχετικές με τα ναρκωτικά, ανά 100.000 κατοίκους. Η αύξηση αυτή αντιπροσωπεύει μια αύξηση της τάξης του 36% των ανθρωποκτονιών που οφείλονται στα ναρκωτικά. Με άλλα λόγια, η αύξηση του δείκτη Gini κατά 1 μονάδα αυξάνει τις ανθρωποκτονίες που είναι σχετικές με ναρκωτικά κατά 36%. Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί ότι η επίδραση της αύξησης του δείκτη Gini στην εγκληματικότητα είναι μικρότερη όταν εξετάζεται η περίοδος 1990- 2010.

²⁴ **Enamorado, T., Lopez- Calva, L., Rodriguez Castelan, C., Winkler, H. (2016).** Income Inequality and violent crime: Evidence from Mexico's drug war. *Journal of Development Economics*, vol. 120, pp 128-143

²⁵ Ο δείκτης Gini είναι ένα μέτρο υπολογισμού της ανισοκατανομής του εισοδήματος ή του πλούτου. Η πλήρης παρουσίαση και ανάλυση του πραγματοποιείται στο κεφάλαιο 3 στην ενότητα 3.2 .

3. Μέτρηση της ανισοκατανομής

Μετά την παρουσίαση της έννοιας της ανισοκατανομής, καθώς επίσης και των επιπτώσεων της, είναι σημαντικό να παρουσιαστούν οι τρόποι μέτρησης της. Την θεωρητική ανάλυση του ζητήματος που προηγήθηκε στο κεφάλαιο 2 θα ακολουθήσει η ποσοτική ανάλυση. Αυτό καθίσταται αναγκαίο, καθώς θα μπορέσει να υπάρξει ένα μέτρο με το οποίο υπολογίζεται η ανισοκατανομή και μια κοινή βάση για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Τα στατιστικά αποτελέσματα που παρουσιάζονται από διάφορους οργανισμούς και υπηρεσίες, όπως από τον ΟΟΣΑ, την Παγκόσμια Τράπεζα, την Eurostat κλπ, θα μπορούν να είναι κατανοητά και ο αναγνώστης να καταλάβει τη σημασία τους.

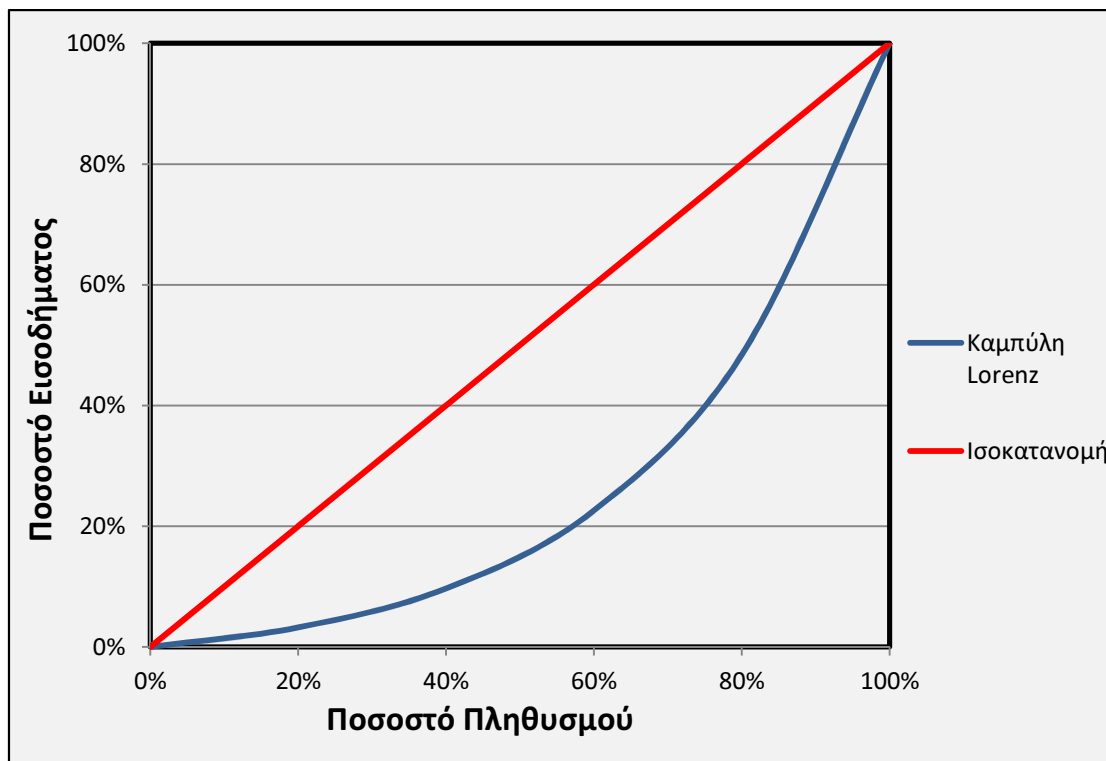
Το πιο συνηθισμένο μέτρο υπολογισμού της ανισοκατανομής αποτελεί ο δείκτης Gini, καθώς χρησιμοποιείται στις περισσότερες μελέτες. Ο δείκτης Gini προκύπτει μέσω της καμπύλης Lorenz. Επίσης, ένας άλλος τρόπος υπολογισμού της ανισοκατανομής που χρησιμοποιείται σε αρκετές μελέτες είναι η αναλογία S80/S20. Ουσιαστικά αποτελεί το λόγο των εισοδημάτων του 20% του πληθυσμού με τα υψηλότερα εισοδήματα προς το 20% του πληθυσμού με τα χαμηλότερα εισοδήματα ($\frac{Top\ 20\%}{Bottom\ 20\%}$). Με άλλα λόγια πόσες φορές το εισόδημα του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού είναι μεγαλύτερο από το εισόδημα του φτωχότερου 20% του πληθυσμού. Αρκετές φορές ο λόγος αυτός υπολογίζεται και μεταξύ 10% ή και 5% ($\frac{Top\ 10\%}{Bottom\ 10\%}$ ή $\frac{Top\ 5\%}{Bottom\ 5\%}$). Η Eurostat χρησιμοποιεί για την εξαγωγή της ανισοκατανομής τόσο το δείκτη Gini όσο και την αναλογία S80/S20. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι δύο αυτοί τρόποι δεν αποτελούν τις μοναδικές μεθόδους για την μέτρηση της ανισοκατανομής. Υπάρχουν και άλλες μέθοδοι όπως ο δείκτης Theil και ο δείκτης Hoover. Η ανάλυση των παραπάνω μεθόδων δεν θα πραγματοποιηθεί στην παρούσα πτυχιακή. Στην παρούσα πτυχιακή θα γίνει η παρουσίαση και ανάλυση του δείκτη Gini, κατά συνέπεια και της καμπύλης Lorenz. Επιπλέον, θα δειχθεί και θα αναλυθεί η θετική, αλλά όχι απόλυτη, σχέση που υπάρχει μεταξύ ανισοκατανομής και σχετικής φτώχειας.

3.1 Καμπύλη Lorenz

Η καμπύλη Lorenz αποτελεί την διαγραμματική απεικόνιση της διανομής του εισοδήματος σε μια οικονομία. Στον έναν άξονα, τον οριζόντιο, εμφανίζεται το αθροιστικό ποσοστό του πληθυσμού και στον άλλον άξονα, τον κατακόρυφο,

εμφανίζεται το αθροιστικό ποσοστό του εισοδήματος που αυτοί κατέχουν. Παρακάτω, στο Διάγραμμα 3, εμφανίζεται η καμπύλη Lorenz.

Διάγραμμα 3: Καμπύλη Lorenz

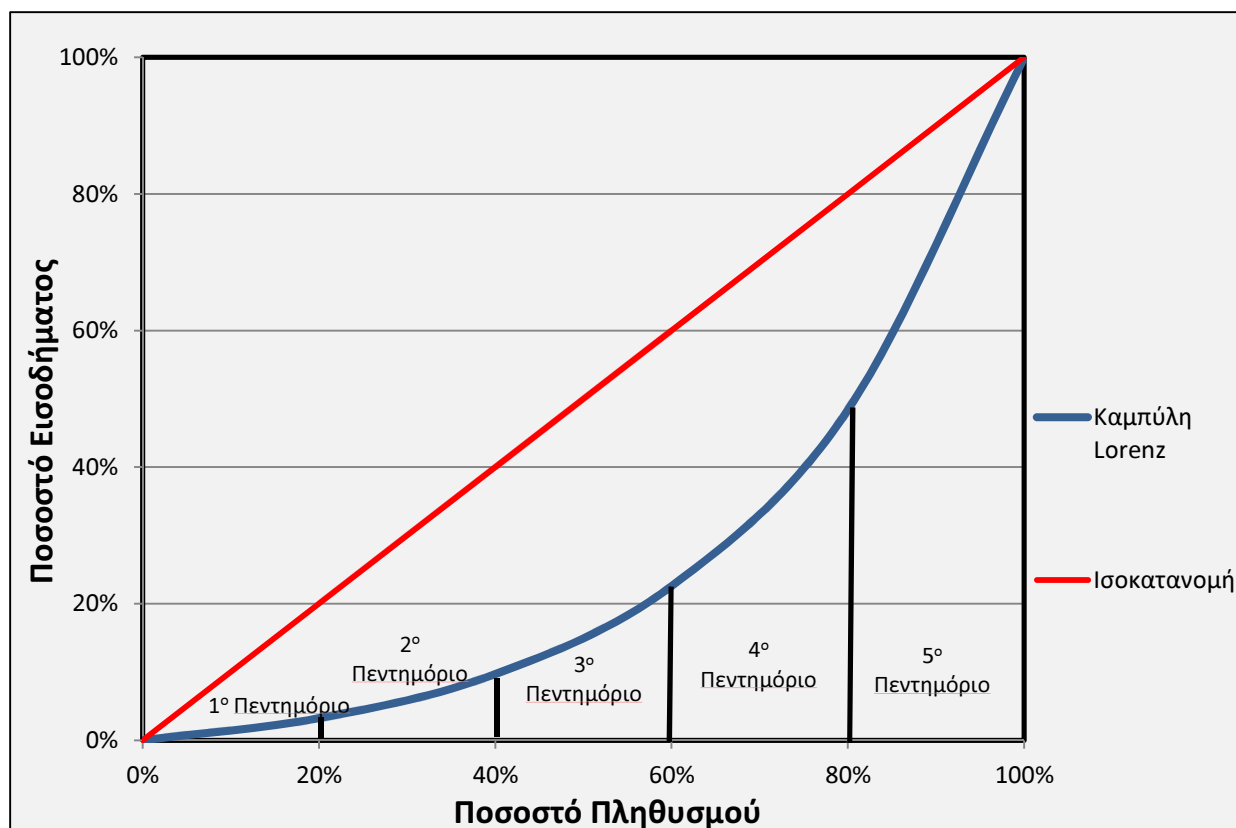

Η διαγώνιος (κόκκινη γραμμή) εκφράζει την πλήρη ισότητα, δηλαδή όλοι οι άνθρωποι απολαμβάνουν το ίδιο εισόδημα. Με άλλα λόγια στην οικονομία δεν υπάρχει καθόλου ανισοκατανομή του εισοδήματος. Αυτό σημαίνει ότι το 20% του πληθυσμού κατέχει το 20% του εισοδήματος της οικονομίας, αντίστοιχα το 40% του πληθυσμού κατέχει το 40% του εισοδήματος της οικονομίας και ούτω καθεξής. Στην πραγματικότητα σε αυτή την οικονομία δεν υπάρχουν πλούσιοι και φτωχοί, καθώς όλοι έχουν το ίδιο εισόδημα. Αντίθετα, η καμπύλη Lorenz (μπλε γραμμή) δείχνει μια οικονομία που υπάρχει ανισοκατανομή εισοδήματος. Όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 3, στο κατώτερο 20% του πληθυσμού αντιστοιχεί εισόδημα λιγότερο του 20% του συνολικού εισοδήματος, στο κατώτερο 40% του πληθυσμού αντιστοιχεί εισόδημα λιγότερο του 40% του συνολικού εισοδήματος. Είναι φυσικό ότι στο 100% του πληθυσμού αντιστοιχεί το 100% του εθνικού εισοδήματος, αλλά η κατανομή του εισοδήματος έχει γίνει με άνισο τρόπο.

Στο Διάγραμμα 3 η κατανομή του πληθυσμού έχει γίνει σε πεντημόρια, δηλαδή ανά 20% των παρατηρήσεων. Σε κάθε πεντημόριο βρίσκεται το 20% των

παρατηρήσεων. Αυτό σημαίνει ότι στο 1^ο πεντημόριο βρίσκεται το 20% των παρατηρήσεων, στο 2^ο πεντημόριο βρίσκεται το επόμενο 20% των παρατηρήσεων κλπ. Με άλλα λόγια, μεταξύ κάθε πεντημορίου βρίσκεται το 20% των παρατηρήσεων. Η κατανομή θα μπορούσε να γίνει και με οποιονδήποτε άλλο τρόπο όπως σε δεκατημόρια, κάθε δεκατημόριο περιλαμβάνει το 10% των παρατηρήσεων, σε εκατοστημόρια, κάθε εκατοστημόριο περιλαμβάνει το 1% των παρατηρήσεων, κλπ. Παρακάτω, στο Διάγραμμα 3α, παρουσιάζονται τα πεντημόρια στα οποία έχει χωριστεί ο πληθυσμός.

Διάγραμμα 3α: Πεντημόρια Πληθυσμού

Το 1^ο πεντημόριο αντιστοιχεί στο κατώτερο 20% του πληθυσμού, δηλαδή αποτελεί το 20% του πληθυσμού με το χαμηλότερο εισόδημα. Γι' αυτό το λόγο βρίσκεται ανάμεσα στο 0% και 20%. Το 2^ο πεντημόριο αντιστοιχεί στον πληθυσμό εκείνο που έχει υψηλότερο εισόδημα από το κατώτατο 20% αλλά χαμηλότερο από το ανώτατο 60%. Γι' αυτό το λόγο βρίσκεται ανάμεσα στο 20% και 40%. Αντίστοιχα, το 3^ο πεντημόριο αντιστοιχεί στον πληθυσμό εκείνο που έχει υψηλότερο εισόδημα από το κατώτατο 40% αλλά χαμηλότερο από το ανώτατο 40%. Γι' αυτό το λόγο βρίσκεται ανάμεσα στο 40% και 60%. Το 4^ο πεντημόριο αντιστοιχεί στον πληθυσμό εκείνο που

έχει υψηλότερο εισόδημα από το κατώτατο 60% αλλά χαμηλότερο από το ανώτατο 20%. Γι' αυτό το λόγο βρίσκεται ανάμεσα στο 60% και 80%. Τέλος, το 5^ο πεντημόριο αντιστοιχεί στο ανώτερο 20% του πληθυσμού, δηλαδή αποτελεί το 20% του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα. Γι' αυτό το λόγο βρίσκεται ανάμεσα στο 80% και 100%.

Είναι σημαντικό επίσης να προσδιοριστεί το ποσοστό του εισοδήματος που κατέχει ο πληθυσμός κάθε πεντημορίου, δηλαδή το ποσοστό του εισοδήματος που κατέχει ο πληθυσμός του 1^{ου}, 2^{ου}, 3^{ου}, 4^{ου} και 5^{ου} πεντημορίου ξεχωριστά.

- Από την καμπύλη Lorenz στο διάγραμμα 3 και 3α προκύπτει ότι αξία του εισοδήματος του κατώτερου 20% αποτελεί περίπου το 3% του συνολικού εισοδήματος. Αυτό σημαίνει ότι στο κατώτερο 20% του πληθυσμού αντιστοιχεί μόνο το 3% του συνολικού εισοδήματος. Κατά συνέπεια, ο πληθυσμός που ανήκει στο 1^ο πεντημόριο κατέχει το 3% του συνολικού εισοδήματος.
- Στο κατώτερο 40% του πληθυσμού αντιστοιχεί περίπου το 10% του συνολικού εισοδήματος. Όμως, το κατώτερο 40% αποτελείται από 2 πεντημόρια, το 1^ο και το 2^ο. Έτσι, το 10% του εισοδήματος αποτελεί το εισόδημα που κατέχει ο πληθυσμός του 1^{ου} και 2^{ου} πεντημορίου. Επίσης, είναι γνωστό ότι ο πληθυσμός του 1^{ου} πεντημορίου κατέχει το 3% του εισοδήματος. Κατά συνέπεια, ο πληθυσμός που ανήκει στο 2^ο πεντημόριο κατέχει το 7% του συνολικού εισοδήματος, δηλαδή 10% (1^ο και 2^ο πεντημόριο) μείον 3% (1^ο πεντημόριο) = 7%.
- Στο κατώτερο 60% του πληθυσμού αντιστοιχεί περίπου το 23% του συνολικού εισοδήματος. Όμως, το κατώτερο 60% αποτελείται από 3 πεντημόρια, το 1^ο, το 2^ο και το 3^ο. Έτσι, το 23% του εισοδήματος αποτελεί το εισόδημα που κατέχει ο πληθυσμός του 1^{ου}, 2^{ου} και 3^{ου} πεντημορίου. Επίσης, είναι γνωστό ότι ο πληθυσμός του 1^{ου} και 2^{ου} πεντημορίου κατέχει το 10% του εισοδήματος. Κατά συνέπεια, ο πληθυσμός που ανήκει στο 3^ο πεντημόριο κατέχει το 13% του συνολικού εισοδήματος, δηλαδή 23% (1^ο, 2^ο και 3^ο πεντημόριο) μείον 10% (1^ο και 2^ο πεντημόριο) = 13%.
- Στο κατώτερο 80% του πληθυσμού αντιστοιχεί περίπου το 48% του συνολικού εισοδήματος. Όμως, το κατώτερο 80% αποτελείται από 4 πεντημόρια, το 1^ο, το 2^ο, το 3^ο και το 4^ο. Έτσι, το 48% του εισοδήματος αποτελεί το εισόδημα που κατέχει ο πληθυσμός του 1^{ου}, 2^{ου}, 3^{ου} και 4^{ου} πεντημορίου. Επίσης, είναι γνωστό ότι ο πληθυσμός του 1^{ου}, 2^{ου} και 3^{ου} πεντημορίου κατέχει το 23% του

εισοδήματος. Κατά συνέπεια, ο πληθυσμός που ανήκει στο 4^ο πεντημόριο κατέχει το 25% του συνολικού εισοδήματος, δηλαδή 48% (1^ο, 2^ο, 3^ο και 4^ο πεντημόριο) μείον 23% (1^ο, 2^ο και 3^ο πεντημόριο)= 25%.

- Το 100% του πληθυσμού, όπως είναι λογικό, κατέχει το 100% του συνολικού εισοδήματος. Όμως, το 100% του πληθυσμού αποτελείται από 5 πεντημόρια, το 1^ο, το 2^ο, το 3^ο, το 4^ο, και το 5^ο. Έτσι, το 100% του εισοδήματος αποτελεί το εισόδημα που κατέχει ο πληθυσμός του 1^{ου}, 2^{ου}, 3^{ου}, 4^{ου} και 5^{ου} πεντημορίου. Επίσης, είναι γνωστό ότι ο πληθυσμός του 1^{ου}, 2^{ου}, 3^{ου} και 4^{ου} πεντημορίου κατέχει το 48% του εισοδήματος. Κατά συνέπεια, ο πληθυσμός που ανήκει στο 5^ο πεντημόριο κατέχει το 52% του συνολικού εισοδήματος, δηλαδή 100% (1^ο, 2^ο, 3^ο, 4^ο και 5^ο πεντημόριο) μείον 48% (1^ο, 2^ο, 3^ο και 4^ο πεντημόριο)= 52%.

Παρακάτω, στο Πίνακα 3, παρουσιάζεται το ποσοστό του εισοδήματος που κατέχει κάθε πεντημόριο.

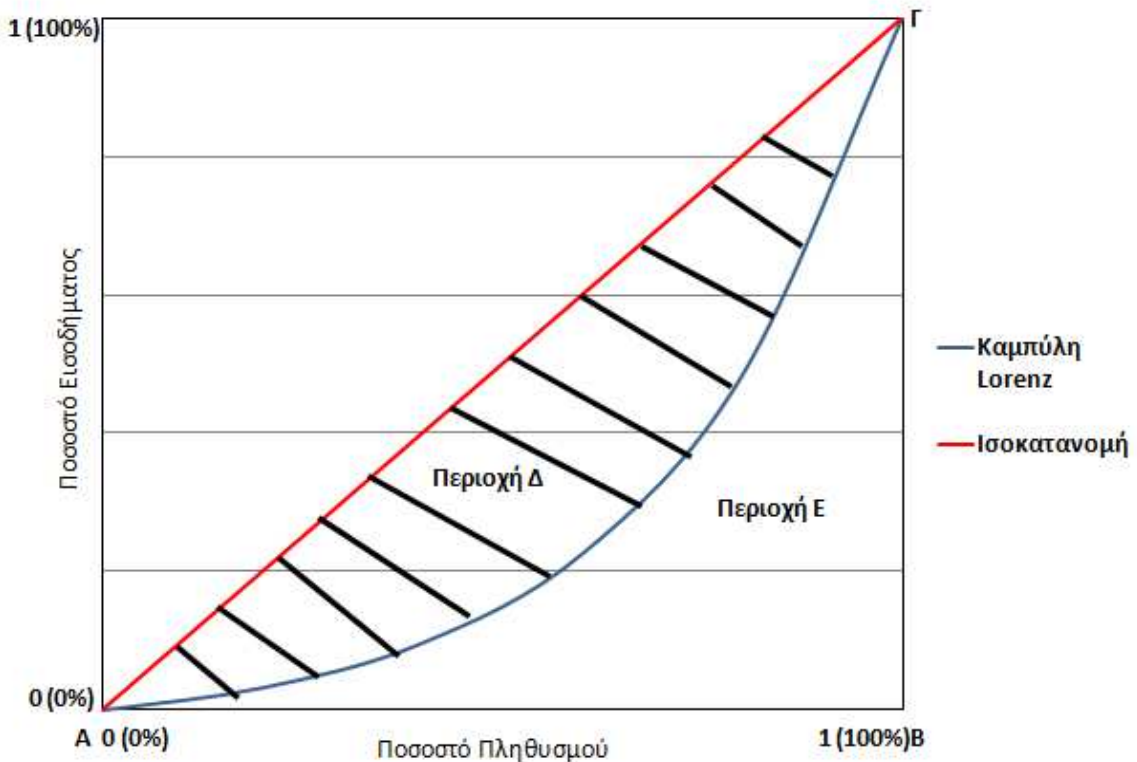
Πίνακας 3: (%) Εισοδήματος ανά πεντημόριο

Πεντημόριο	Ποσοστό Εισοδήματος
1 ^ο	3%
2 ^ο	7%
3 ^ο	13%
4 ^ο	25%
5 ^ο	52%
Σύνολο	100%

3.2 Δείκτης Gini

Ο δείκτης Gini αποτελεί τον πιο γνωστό δείκτη υπολογισμού της ανισοκατανομής του εισοδήματος και του πλούτου. Προκύπτει μέσα από την καμπύλη Lorenz και ουσιαστικά ισούται με το εμβαδό της περιοχής μεταξύ της καμπύλης Lorenz και της διαγωνίου διά το εμβαδόν του τριγώνου. Στην συνέχεια, στο Διάγραμμα 4α, εμφανίζονται οι παραπάνω περιοχές.

Διάγραμμα 4α: Γραφική απεικόνιση του Δείκτη Gini

Η γραμμοσκιασμένη περιοχή Δ είναι η περιοχή μεταξύ της καμπύλης Lorenz και της διαγωνίου, δηλαδή είναι η περιοχή που βρίσκεται πάνω από την καμπύλη Lorenz. Αντίθετα, η περιοχή Ε βρίσκεται κάτω από την καμπύλη Lorenz. Κατά συνέπεια το άθροισμα των εμβαδών της περιοχής Δ και της περιοχής Ε ισούται με το εμβαδόν του τριγώνου ΑΒΓ.

Ο δείκτης Gini λοιπόν προκύπτει από το λόγο των εμβαδών: $\frac{\text{Περιοχή } \Delta}{\text{Περιοχή } \Delta + \text{Περιοχή } \text{E}}$

Το εμβαδόν του τριγώνου είναι βάση επί ύψος δια δύο ($\frac{\text{βάση} \times \text{ύψος}}{2}$). Στην περίπτωση της καμπύλης Lorenz η βάση είναι 1 μονάδα και το ύψος πάλι 1 μονάδα. Άρα το εμβαδόν του τριγώνου ΑΒΓ είναι 0,5 τετραγωνικές μονάδες. Κατά συνέπεια το εμβαδόν της Περιοχή Δ συν το εμβαδόν της Περιοχή Ε μας κάνει 0,5 τετραγωνικές μονάδες. Οπότε ο δείκτης Gini μπορεί να γίνει:

$$\text{Δείκτης Gini} = \frac{\text{Περιοχή } \Delta}{0,5} \text{ (σχέση 1)}$$

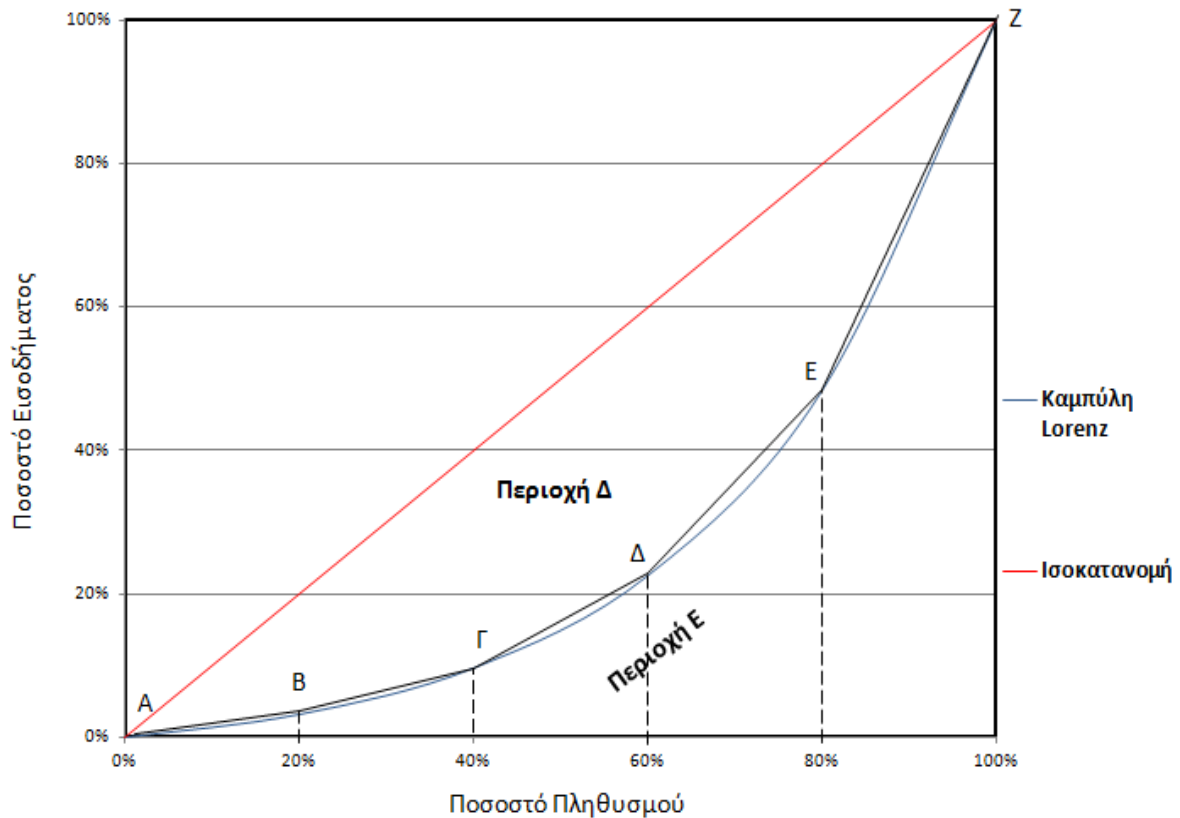
Από την σχέση 1 προκύπτει ότι όσο πλησιέστερα βρίσκεται η καμπύλη Lorenz στην διαγώνιο τόσο μικρότερος είναι ο δείκτης Gini. Αυτό συμβαίνει διότι όσο πιο κοντά είναι η καμπύλη Lorenz στην διαγώνιο τόσο πιο μικρή είναι η «έκταση» της περιοχής Δ , και κατά συνέπεια το εμβαδόν της. Έτσι, ενώ μειώνεται ο αριθμητής του κλάσματος ο παρονομαστής του είναι σταθερός σε 0,5 τετραγωνικές μονάδες, με αποτέλεσμα το κλάσμα να μειώνεται. Συμπερασματικά λοιπόν, προκύπτει ότι όσο πιο κοντά είναι η καμπύλη Lorenz στην διαγώνιο τόσο πιο μικρός είναι ο δείκτης Gini, κατά συνέπεια η κατανομή του εισοδήματος είναι λιγότερο άνισα κατανεμημένη.

Οι τιμές που μπορεί να πάρει ο δείκτης Gini είναι μεταξύ 0 (μηδέν) και 1 (ένα)- Δείκτης Gini $\in [0,1]$. Η τιμή 0 σημαίνει ότι δεν υπάρχει καθόλου ανισοκατανομή, δηλαδή όλοι οι κάτοικοι απολαμβάνουν το ίδιο εισόδημα ή τον ίδιο πλούτο. Σε αυτή τη περίπτωση η καμπύλη Lorenz συμπίπτει με την διαγώνιο, έτσι το εμβαδόν της περιοχής Δ είναι μηδέν και κατά συνέπεια και ο δείκτης Gini είναι μηδέν. Αντίθετα, τιμή 1 σημαίνει ότι όλο το εισόδημα ή ο πλούτος ανήκει σε ένα άτομο και όλοι οι υπόλοιποι δεν έχουν τίποτα. Σε αυτή τη περίπτωση η καμπύλη Lorenz εφάπτεται με τον οριζόντιο άξονα και στο σημείο που αντιστοιχεί στο 100% του πληθυσμού είναι κατακόρυφη. Το σχήμα της είναι περίπου σαν ανάποδο L, δηλαδή κάπως έτσι . Το εμβαδόν της περιοχής Δ είναι ίσο με το εμβαδόν του τριγώνου ABΓ, δηλαδή 0,5 τετραγωνικές μονάδες, και κατά συνέπεια ο δείκτης Gini ισούται με 1 (ένα).

3.2.1 Υπολογισμός και εύρεση του Δείκτη Gini

Μετά την παρουσίαση και εξήγηση του δείκτη Gini είναι σημαντικό να δειχθεί πως υπολογίζεται ο δείκτης, δηλαδή σε περίπτωση που δοθεί μια καμπύλη Lorenz πως γίνεται η εύρεση του δείκτη. Παρακάτω, με την βοήθεια του διαγράμματος 4β, αναλύεται ο τρόπος υπολογισμού και εύρεσης του δείκτη Gini.

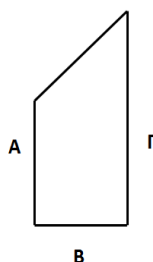
Διάγραμμα 4β: Υπολογισμός εμβαδού περιοχής E

Επειδή η καμπύλη Lorenz δεν είναι γραμμική, δηλαδή η κλίση της αλλάζει συνεχώς, δεν μπορεί να υπολογιστεί το εμβαδόν της περιοχής Δ. Γι' αυτό το λόγο αντί της περιοχής Δ υπολογίζεται το εμβαδόν της περιοχής E. Ουσιαστικά υπολογίζεται το εμβαδόν της περιοχής που βρίσκεται κάτω από την καμπύλη Lorenz. Η περιοχή E είναι χωρισμένη σε πεντημόρια, δηλαδή σε πέντε διαφορετικά τμήματα, γι' αυτό το λόγο η βάση κάθε τμήματος αποτελεί το 20% (0,20) του μήκους του οριζόντιου άξονα. Αν ήταν χωρισμένη σε δεκατημόρια ή σε εκατοστημόρια τότε η βάση κάθε τμήματος θα ήταν το 10% (0,10) ή το 1% (0,01) του μήκους του οριζόντιου άξονα αντίστοιχα. Για τον υπολογισμό του εμβαδού της περιοχής E αρχικά ενώνονται τα σημεία AB, ΒΓ, ΓΔ, ΔΕ, και ΕΖ, όπως φαίνεται από το διάγραμμα 4β. Από την ένωση των σημείων δημιουργούνται πέντε γεωμετρικά σχήματα, δηλαδή η περιοχή E αποτελείται από πέντε γεωμετρικά σχήματα. Είναι προφανές πως αν είχε γίνει η κατανομή σε δεκατημόρια ή σε εκατοστημόρια τότε η περιοχή E θα αποτελούνταν από δέκα ή εκατό γεωμετρικά σχήματα αντίστοιχα. Το εμβαδόν κάθε γεωμετρικού σχήματος εκφράζει προσεγγιστικά το εμβαδόν κάθε πεντημορίου. Έτσι, από το άθροισμα των εμβαδών των πεντημορίων προκύπτει το συνολικό εμβαδόν της περιοχής E. Συνολικά υπάρχουν τέσσερα

γεωμετρικά σχήματα τραπεζίου (ΒΓ, ΓΔ, ΔΕ, ΕΖ), δηλαδή το 2^ο, 3^ο, 4^ο, και 5^ο πεντημόριο, και ένα γεωμετρικό σχήμα ορθογωνίου τριγώνου (ΑΒ), δηλαδή το 1^ο πεντημόριο. Προκειμένου λοιπόν να βρεθεί το εμβαδόν της περιοχής Ε πρέπει να υπολογιστεί το εμβαδόν ενός ορθογωνίου τριγώνου και τεσσάρων τραπεζίων και στην συνέχεια να αθροιστούν τα εμβαδά τους. Το εμβαδόν του τραπεζίου υπολογίζεται ως εξής:

Έστω το παρακάτω τραπέζιο με πλευρές ΑΒΓ.

Το εμβαδόν του τραπεζίου είναι:

$$B \times A + \frac{B \times (\Gamma - A)}{2} = \frac{2 \times B \times A}{2} + \frac{B \times \Gamma - B \times A}{2} = \frac{2 \times B \times A + B \times \Gamma - B \times A}{2} = \frac{B \times A + B \times \Gamma}{2} = \frac{B \times (A + \Gamma)}{2}$$

Η πλευρά Β εκφράζει τον οριζόντιο άξονα, δηλαδή το ποσοστό του πληθυσμού, ενώ οι πλευρές Α και Γ τον κατακόρυφο άξονα, δηλαδή το ποσοστό των εισοδημάτων. Ουσιαστικά η πλευρά Β είναι η βάση του τραπεζίου και οι πλευρές Α και Γ το ύψος κάθε πλευράς του τραπεζίου. Στο διάγραμμα 4β το μήκος της πλευράς Β ανέρχεται στο 20% του μήκους του οριζόντιου άξονα, αφού έχει χωριστεί σε πεντημόρια. Στην συνέχεια ακολουθεί ο πίνακας 4, όπου εμφανίζεται το αθροιστικό ποσοστό του πληθυσμού και το αθροιστικό ποσοστό του εισοδήματος που κατέχει ο πληθυσμός.

Πίνακας 4: Αθροιστικό ποσοστό πληθυσμού και εισοδήματος

Ποσοστό Πληθυσμού	Ποσοστό Εισοδήματος
0%	0,00%
20%	3,23%
40%	9,68%
60%	22,58%
80%	48,39%
100%	100,00%

Από τον πίνακα 4 προέρχεται η καμπύλη Lorenz του διαγράμματος 3. Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 4 βρίσκεται ο δείκτης Gini του διαγράμματος 3.

- Στο 1^ο πεντημόριο, που το σχήμα του είναι ορθογώνιο τρίγωνο, το εμβαδόν του είναι βάση επί ύψος δια δύο. Η βάση εκφράζεται από το αθροιστικό ποσοστό του πληθυσμού και το ύψος από το αθροιστικό ποσοστό του εισοδήματος. Έτσι, το εμβαδόν του 1^{ου} πεντημορίου είναι: $\frac{0,20 \times 0,0323}{2} = 0,003226$ τετραγωνικές μονάδες.
- Στο 2^ο πεντημόριο, που το σχήμα του είναι τραπέζιο, το εμβαδόν του υπολογίζεται από την σχέση $\frac{B \times (A + \Gamma)}{2}$. Το B είναι 0,20, δηλαδή το μήκος της βάσης του τραπεζίου, και το A+Γ είναι 0,0323+ 0,0968, δηλαδή το ύψος των πλευρών του τραπεζίου. Έτσι, προκύπτει ότι το εμβαδόν του 2^{ου} πεντημορίου είναι: $\frac{0,20 \times (0,0323 + 0,0968)}{2} = 0,012903$ τετραγωνικές μονάδες.
- Αντίστοιχα και για το 3^ο πεντημόριο, που είναι τραπέζιο, το εμβαδόν του υπολογίζεται όπως και στο 2^ο πεντημόριο. Η μόνη διαφορά οφείλεται στο άθροισμα A+Γ που είναι 0,0968+0,2258. Έτσι, το εμβαδόν του 3^{ου} πεντημορίου είναι: $\frac{0,20 \times (0,0968 + 0,2258)}{2} = 0,032258$ τετραγωνικές μονάδες.

- Στο 4^ο πεντημόριο, που είναι τραπέζιο, το A+B είναι 0,2258+0,4839. Το εμβαδόν λοιπόν του 4^{ου} πεντημορίου είναι: $\frac{0,20 \times (0,2258 + 0,4839)}{2} = 0,070968$ τετραγωνικές μονάδες.
- Τέλος, για το 5^ο πεντημόριο το A+B είναι 0,4839+1. Κατά συνέπεια το εμβαδόν του 5^{ου} πεντημορίου είναι: $\frac{0,20 \times (0,4839 + 1)}{2} = 0,148387$ τετραγωνικές μονάδες.

Εφόσον τώρα έχουν υπολογιστεί τα εμβαδά όλων των πεντημορίων, μπορεί να βρεθεί το συνολικό εμβαδό της περιοχής E ως εξής:

- Εμβαδόν Περιοχής E = Εμβαδόν 1^{ου} πεντημορίου + Εμβαδόν 2^{ου} πεντημορίου + Εμβαδόν 3^{ου} πεντημορίου + Εμβαδόν 4^{ου} πεντημορίου + Εμβαδόν 5^{ου} πεντημορίου =>
- Εμβαδόν Περιοχής E = 0,003226 + 0,012903 + 0,032258 + 0,070968 + 0,148387 =>
- Εμβαδόν Περιοχής E = 0,267742 τετραγωνικές μονάδες.

Είναι γνωστό ότι εμβαδόν του τριγώνου είναι 0,5 τετραγωνικές μονάδες. Άρα το εμβαδόν της Περιοχής Δ συν το εμβαδόν της περιοχής E είναι 0,5 τετραγωνικές μονάδες. Έτσι, το εμβαδόν της περιοχής Δ είναι 0,5 μείον το εμβαδόν της περιοχής E. Στο διάγραμμα 4β λοιπόν το εμβαδόν την περιοχής Δ ανέρχεται σε 0,232258 τετραγωνικές μονάδες (0,5 – 0,267742). Εφόσον έχει υπολογιστεί και το εμβαδόν της περιοχής Δ μπορεί να υπολογιστεί και ο δείκτης Gini. Από την σχέση 1 ισχύει ότι $\text{Δείκτης Gini} = \frac{\text{Περιοχή Δ}}{0,5} \Rightarrow \text{Δείκτης Gini} = \frac{0,232258}{0,5} = 0,464516$. Με ανάλογο τρόπο υπολογίζεται και ο δείκτης Gini για οποιαδήποτε άλλη κατανομή του εισοδήματος.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το αποτέλεσμα από τον υπολογισμό του δείκτη Gini γίνεται προσεγγιστικά. Σε όσα πιο πολλά «κομμάτια» έχει σπάσει ο πληθυσμός τόσο πιο ακριβείς είναι η μέτρηση, δηλαδή εξαρτάτε από την κατανομή του πληθυσμού πχ αν έχει γίνει σε πεντημόρια, δεκατημόρια, εκατοστημόρια κλπ. Ο υπολογισμός του δείκτη σε πεντημόρια είναι λιγότερο ακριβείς από τον υπολογισμό που έχει γίνει σε δεκατημόρια. Για παράδειγμα, για την ίδια κατανομή του εισοδήματος ο δείκτης Gini που θα υπολογιστεί σε πεντημόρια θα είναι λίγο διαφορετικός από το δείκτη Gini που θα υπολογιστεί σε δεκατημόρια ή σε εκατοστημόρια. Στην συνέχεια, στον πίνακα 5, παρουσιάζεται ένα παράδειγμα όπου ο υπολογισμός του δείκτη Gini έχει γίνει σε δεκατημόρια και σε πεντημόρια.

Πίνακας 5: Υπολογισμός του δείκτη Gini σε δεκατημόρια και σε πεντημόρια

Δεκατημόρια	Εισόδημα κάθε δεκατημορίου	Αθροιστικό Εισόδημα	Αθροιστικό Ποσοστό πληθυσμού	Αθροιστικό Ποσοστό εισοδήματος (δεκατημόρια)	Αθροιστικό Ποσοστό εισοδήματος (πεντημόρια)	Εμβαδόν κάθε δεκατημορίου	Εμβαδόν κάθε πεντημορίου	
		0,00 €	0%	0,00%	0,00%	0	0	
1 ^ο	1.000,00 €	1.000,00 €	10%	2,47%	5,65%	0,00123	0,00565	
2 ^ο	1.290,00 €	2.290,00 €	20%	5,65%		0,00406		
3 ^ο	1.664,10 €	3.954,10 €	30%	9,75%	15,04%	0,00770	0,02069	
4 ^ο	2.146,69 €	6.100,79 €	40%	15,04%		0,01240		
5 ^ο	2.769,23 €	8.870,02 €	50%	21,87%	30,68%	0,01846	0,04572	
6 ^ο	3.572,31 €	12.442,32 €	60%	30,68%		0,02627		
7 ^ο	4.608,27 €	17.050,60 €	70%	42,04%	56,70%	0,03636	0,08738	
8 ^ο	5.944,67 €	22.995,27 €	80%	56,70%		0,04937		
9 ^ο	7.668,63 €	30.663,90 €	90%	75,61%	100,00%	0,06615	0,15670	
10 ^ο	9.892,53 €	40.556,43 €	100%	100,00%		0,08780		
Συνολικό Εισόδημα	40.556,43 €	<i>Εμβαδόν περιοχής E</i>					<i>0,30980</i>	<i>0,31614</i>
		<i>Δείκτης Gini</i>					<i>0,38039</i>	<i>0,36773</i>

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 5, ο δείκτης Gini διαφέρει όταν ο υπολογισμός του γίνεται σε δεκατημόρια και σε πεντημόρια. Ο δείκτης Gini που υπολογίστηκε σε δεκατημόρια έχει μεγαλύτερη ακρίβεια σε σχέση με τον δείκτη που υπολογίστηκε σε πεντημόρια. Ενώ λοιπόν η κατανομή του εισοδήματος είναι ίδια η κατανομή του πληθυσμού σε δεκατημόρια ή σε πεντημόρια δίνει διαφορετικό αποτέλεσμα. Είναι σημαντικό λοιπόν όταν συναντάται και εξετάζεται ο δείκτης Gini να είναι γνωστή και η κατανομή του πληθυσμού, δηλαδή αν ο υπολογισμός έχει γίνει σε πεντημόρια, σε δεκατημόρια, σε εκατοστημόρια κλπ. Σε διαφορετική περίπτωση μπορεί να υπάρξει στρεβλή εικόνα, να εξαχθούν λάθος συμπεράσματα και κατά συνέπεια να ακολουθηθούν λάθος πολιτικές για την αντιμετώπιση της ανισοκατανομής.

Χρειάζεται επίσης να διευκρινιστεί και να τονιστεί ότι το ύψος του συνολικού εισοδήματος δεν επηρεάζει τον δείκτη Gini. Ο δείκτης Gini επηρεάζεται μόνο από την κατανομή του εισοδήματος και όχι από το μέγεθος του. Για παράδειγμα αν δύο χώρες με διαφορετικό εθνικό εισόδημα, πχ €100 η μια και €10 τρις η άλλη, έχουν ακριβώς την ίδια κατανομή τότε ο δείκτης Gini θα είναι ίδιος και στις δύο χώρες. Αυτό συμβαίνει διότι ο δείκτης Gini εξετάζει το ποσοστό του πληθυσμού και του εισοδήματος- πλούτου και όχι τις απόλυτες τιμές τους.

3.3 Σχέση ανισοκατανομής και σχετικής φτώχειας

Στην ενότητα 2.1.2 αναφέρθηκε η θετική σχέση που υπάρχει μεταξύ της ανισοκατανομής του εισοδήματος και της σχετικής φτώχειας. Επειδή στην ενότητα 2.1.2 δεν είχε αναλυθεί κάποιος τρόπος υπολογισμού της ανισοκατανομής δεν μπορούσε να υπάρξει κάποια περαιτέρω ανάλυση πάνω σε αυτό το θέμα. Έτσι, εφόσον πλέον έχει παρουσιαστεί και αναλυθεί η καμπύλη Lorenz και ο δείκτης Gini μπορεί να παρουσιαστεί, με την βοήθεια δύο παραδειγμάτων, η θετική, αλλά όχι απόλυτη, σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην ανισοκατανομή και την σχετική φτώχεια.

Έστω δύο χώρες, η χώρα Α και η χώρα Β, που αποτελούνται από 10 νοικοκυριά η κάθε μια. Οι δύο χώρες έχουν το ίδιο συνολικό εισόδημα αλλά η κατανομή του γίνεται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε μία. Τα στοιχεία κάθε χώρας παρουσιάζονται παρακάτω στους πίνακες 6α και 6β.

Πίνακας 6α: Στοιχεία Χώρας Α

Πίνακας 6β: Στοιχεία Χώρας Β

Χώρα Α					Χώρα Β				
Νοικοκυριό	Εισόδημα κάθε νοικοκυριού	Αθροιστικό Εισόδημα	Αθροιστικό Ποσοστό πληθυσμού	Αθροιστικό Ποσοστό Εισοδήματος	Νοικοκυριό	Εισόδημα κάθε νοικοκυριού	Αθροιστικό Εισόδημα	Αθροιστικό Ποσοστό πληθυσμού	Αθροιστικό Ποσοστό Εισοδήματος
		0,00 €	0,00%	0,00%			0,00 €	0,00%	0,00%
A	1.791,89 €	1.791,89 €	10,00%	6,90%	A	100,00 €	100,00 €	10,00%	0,39%
B	1.935,24 €	3.727,13 €	20,00%	14,36%	B	167,80 €	267,80 €	20,00%	1,03%
Γ	2.090,07 €	5.817,20 €	30,00%	22,41%	Γ	281,58 €	549,38 €	30,00%	2,12%
Δ	2.257,27 €	8.074,47 €	40,00%	31,11%	Δ	472,49 €	1.021,87 €	40,00%	3,94%
E	2.437,86 €	10.512,33 €	50,00%	40,50%	E	792,86 €	1.814,73 €	50,00%	6,99%
ΣΤ	2.632,89 €	13.145,22 €	60,00%	50,64%	ΣΤ	1.330,43 €	3.145,16 €	60,00%	12,12%
Z	2.843,52 €	15.988,74 €	70,00%	61,59%	Z	2.232,50 €	5.377,66 €	70,00%	20,72%
H	3.071,01 €	19.059,74 €	80,00%	73,42%	H	3.746,19 €	9.123,85 €	80,00%	35,15%
Θ	3.316,69 €	22.376,43 €	90,00%	86,20%	Θ	6.286,20 €	15.410,05 €	90,00%	59,36%
I	3.582,03 €	25.958,46 €	100,00%	100,00%	I	10.548,41 €	25.958,46 €	100,00%	100,00%
Συνολικό Εισόδημα	25.958,46 €		<i>Δείκτης Gini</i>	<i>0,1257</i>	Συνολικό Εισόδημα	25.958,46 €		<i>Δείκτης Gini</i>	<i>0,6164</i>

Ο δείκτης Gini έχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στις δυο χώρες. Η κατανομή του εισοδήματος είναι πολύ πιο άνισα κατανομημένη στην χώρα Β σε σχέση με την χώρα Α. Η διαφορετική κατανομή του εισοδήματος εξασφαλίζει διαφορετικό εισόδημα σε κάθε νοικοκυριό και διαφορετικά ποσοστά φτώχειας. Το φτωχότερο νοικοκυριό της χώρας Α έχει πολύ υψηλότερο εισόδημα συγκριτικά με το φτωχότερο νοικοκυριό της χώρας Β. Είναι χαρακτηριστικό ότι το εισόδημα του νοικοκυριού Α της χώρας Α, που είναι το φτωχότερο νοικοκυριό στην χώρα, είναι υψηλότερο από το εισόδημα του

νοικοκυριού ΣΤ της χώρας Β, που έχει το πέμπτο υψηλότερο εισόδημα στην χώρα Β. Αντίθετα, το πλουσιότερο νοικοκυριό της χώρας Α έχει αρκετά χαμηλότερο εισόδημα από το πλουσιότερο νοικοκυριό της χώρας Β. Επιπλέον, η αναλογία S80/S20 είναι πολύ μεγαλύτερη στην χώρα Β. Συγκεκριμένα, η αναλογία για την χώρα Α είναι: $\frac{S80}{S20} = \frac{3.316,69+3.582,03}{1.791,89+1.935,24} = 1,85$ φορές και για την χώρα Β $\frac{S80}{S20} = \frac{6.286,2+10.548,41}{100+167,8} = 62,86$ φορές. Αυτό σημαίνει ότι στην χώρα Β το εισόδημα του πλουσιότερου 20% είναι 62,86 φορές υψηλότερο από το εισόδημα του φτωχότερου 20%, έναντι 1,85 φορές που είναι στην χώρα Α.

Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 2.1.2, στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά φτωχό θεωρείται το νοικοκυριό εκείνο του οποίου το εισόδημα δεν ξεπερνάει το 60% της εθνικής διαμέσου των εισοδημάτων. Η διάμεσος του εισοδήματος για τις δύο χώρες προκύπτει από την 5^η και 6^η παρατήρηση, δηλαδή από τα νοικοκυριά Ε και ΣΤ. Στην χώρα Α η διάμεσος του εισοδήματος είναι $\frac{2.437,86+2.632,89}{2} = €2.535,37$ και στην χώρα Β $\frac{792,86+1.330,43}{2} = €1061,64$. Το 60% της διαμέσου του εισοδήματος για την χώρα Α είναι €1.521,22 και για την χώρα Β €636,99. Κατά συνέπεια, στην χώρα Α κανένα νοικοκυριό δεν θεωρείται φτωχό, αφού κανένα νοικοκυριό δεν έχει εισόδημα μικρότερο από €1.521,22. Αντίθετα, στην χώρα Β το 40% των νοικοκυριών θεωρείται φτωχό, αφού τα τέσσερα από τα δέκα νοικοκυριά έχουν εισόδημα μικρότερο από €636,99. Οι δύο χώρες, αν και έχουν τον ίδιο αριθμό νοικοκυριών και το ίδιο εισόδημα, παρουσιάζουν διαφορετικά επίπεδα φτώχειας. Η μεγάλη ανισοκατανομή του εισοδήματος στην χώρα Β δημιουργεί και συνθήκες σχετικής φτώχειας. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι η ανισοκατανομή του εισοδήματος αυξάνει το ποσοστό των νοικοκυριών- ατόμων που θεωρούνται φτωχά.

Όπως όμως τονίστηκε και στην ενότητα 2.1.2 η σχέση αυτή δεν είναι απόλυτη. Υπάρχει περίπτωση μια χώρα που έχει υψηλότερο δείκτη Gini, σε σχέση με μια άλλη, να μην έχει σχετική φτώχεια, ενώ η χώρα με τον χαμηλότερο δείκτη Gini να έχει. Παρακάτω, στον πίνακα 6γ, παρουσιάζονται τα στοιχεία της χώρας Γ, η οποία αν και έχει υψηλότερο δείκτη Gini από την χώρα Β παρ' όλα αυτά δεν παρουσιάζει σχετική φτώχεια.

Πίνακας 6γ: Στοιχεία Χώρας Γ

Χώρα Γ				
Νοικοκυριό	Εισόδημα κάθε κατοίκου	Αθροιστικό Εισόδημα	Αθροιστικό Ποσοστό πληθυσμού	Αθροιστικό Ποσοστό Εισοδήματος
		0,00 €	0,00%	0,00%
A	340,89 €	340,89 €	10,00%	1,31%
B	355,11 €	696,00 €	20,00%	2,68%
Γ	385,55 €	1.081,55 €	30,00%	4,17%
Δ	426,13 €	1.507,68 €	40,00%	5,81%
E	507,30 €	2.014,97 €	50,00%	7,76%
ΣΤ	603,76 €	2.618,73 €	60,00%	10,09%
Z	1.014,60 €	3.633,33 €	70,00%	14,00%
H	2.034,19 €	5.667,52 €	80,00%	21,83%
Θ	5.072,98 €	10.740,51 €	90,00%	41,38%
I	15.217,95 €	25.958,46 €	100,00%	100,00%
Συνολικό Εισόδημα	25.958,46 €	Δείκτης Gini		0,6820

Το διάμεσο εισόδημα στην χώρα Γ προκύπτει από την 5^η και 6^η παρατήρηση, δηλαδή από τα νοικοκυριά E και ΣΤ. Έτσι, η διάμεσος του εισοδήματος για την χώρα Γ είναι $\frac{507,3+603,76}{2} = €555,53$. Το 60% της διαμέσου του εισοδήματος ανέρχεται σε €333,32. Όπως προκύπτει λοιπόν από τα στοιχεία του πίνακα 6γ κανένα νοικοκυριό στην χώρα Γ δεν θεωρείται φτωχό, αφού κανένα νοικοκυριό δεν έχει εισόδημα μικρότερο από €333,32. Από τον πίνακα 6γ γίνεται ξεκάθαρο ότι η αύξηση της ανισοκατανομής δεν συνεπάγεται ταυτόχρονα και την αύξηση της σχετικής φτώχειας. Παρόλα αυτά, ένας πολύ υψηλός δείκτης Gini μπορεί να αποτελεί ένδειξη για την ύπαρξη σχετικής φτώχειας σε μια οικονομία, σε καμία περίπτωση όμως αυτό δεν μπορεί να αποτελεί τεκμήριο.

4. Εξέλιξη της φτώχειας και της ανισοκατανομής του εισοδήματος

Η φτώχεια και η ανισοκατανομή του εισοδήματος αποτελούν σημαντικά προβλήματα των κοινωνιών με σημαντικές επιπτώσεις στην ζωή των κατοίκων. Γι' αυτό το λόγο καθίσταται αναγκαία η παρακολούθηση, η μελέτη και η σύγκρισή τους, τόσο μεταξύ διαφορετικών χρονικών περιόδων όσο και μεταξύ διαφορετικών χωρών και περιοχών. Με βάση τα αποτελέσματα που προκύπτουν, οι κυβερνήσεις των κρατών

οφείλουν να καθορίζουν τις πολιτικές και τους στόχους που πρέπει να θέσουν προκειμένου να αντιμετωπίσουν αυτά τα προβλήματα. Για παράδειγμα, αν στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρατηρηθεί ότι η φτώχεια ή η ανισοκατανομή αυξάνεται στα κράτη μέλη τότε οι ιθύνοντες οφείλουν να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το πρόβλημα. Σε διαφορετική περίπτωση οι επιπτώσεις αυτών των προβλημάτων μπορεί να έχουν αρνητικές συνέπειες στην λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απειλώντας ακόμα και το ίδιο το οικοδόμημα της ενωμένης Ευρώπης.

Η παρακολούθηση της φτώχειας και της ανισοκατανομής εξαρτάται από την σωστή διατήρηση και καταγραφή των στατιστικών στοιχείων κάθε οικονομίας. Χωρίς επαρκώς διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί καμία μελέτη. Έτσι, το πρόβλημα που ανακύπτει είναι πως σε αρκετές χώρες τα στατιστικά δεδομένα είναι ισχνά έως και ανύπαρκτα. Επίσης, ακόμα και σε χώρες όπου υπάρχουν στοιχεία για την ανισοκατανομή, παρατηρούνται χρονικά κενά μεταξύ των ετών. Για παράδειγμα, μπορεί για μια χώρα ή μια περιοχή να υπάρχουν στοιχεία μεταξύ 2000-2005 και τα επόμενα τρία έτη- 2006 έως 2008- να μην υπάρχουν στοιχεία. Έτσι τα αποτελέσματα ξανά ξεκινάνε από το 2009 και έπειτα. Κατά συνέπεια υπάρχουν σημαντικά χρονικά κενά, τα οποία δημιουργούν προσκόμματα στην σύγκριση και εξαγωγή συμπερασμάτων. Επιπλέον, τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται για την ανισοκατανομή από διάφορους οργανισμούς, όπως ο ΟΟΣΑ, η Παγκόσμια Τράπεζα και η Eurostat διαφέρουν μεταξύ τους. Με δεδομένες αυτές τις δυσκολίες, γίνεται προσπάθεια στην παρούσα πτυχιακή να παρουσιαστούν όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία, ώστε να προκύψει, στο μέτρο του δυνατού, μια όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη εικόνα.

4.1 Εξέλιξη της φτώχειας

Σε αρκετές χώρες και περιοχές του κόσμου το πρόβλημα της φτώχειας είναι πολύ έντονο. Μεγάλα τμήματα του πληθυσμού σε πολλές χώρες ζούνε σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας, αφού οι πολίτες αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες. Εξίσου έντονο, όμως, είναι και το πρόβλημα της σχετικής φτώχειας σε ορισμένες χώρες του δυτικού κόσμου που χαρακτηρίζονται ως ανεπτυγμένες. Το πρόβλημα της φτώχειας απασχολεί τα περισσότερα κράτη του κόσμου, αλλού σε μεγαλύτερο και αλλού σε μικρότερο βαθμό. Είναι χρήσιμο, λοιπόν, να παρουσιαστεί η διαχρονική εξέλιξη, τόσο της απόλυτης όσο και της σχετικής φτώχειας, σε διάφορες περιοχές και χώρες του

κόσμου. Με αυτό τον τρόπο θα μπορέσουν να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για την ένταση της φτώχειας τόσο σήμερα όσο και στο παρελθόν. Επιπλέον, θα είναι εύκολη η σύγκριση μεταξύ διαφορετικών περιοχών και χωρών και να προσδιοριστεί το χάσμα που υπάρχει μεταξύ τους.

4.1.1 Εξέλιξη της απόλυτης φτώχειας

Η απόλυτη φτώχεια πλήττει ένα μεγάλο μέρος του ανθρώπινου πληθυσμού. Το ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού που ζει σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας έχει μειωθεί σημαντικά. Παρόλα αυτά, ο αριθμός των ανθρώπων που ζει υπό αυτές τις συνθήκες παραμένει υψηλός. Κατά συνέπεια, το πρόβλημα της απόλυτης φτώχειας ταλαιπωρεί πολλές περιοχές του πλανήτη. Παρακάτω στον, πίνακα 7, παρουσιάζονται τα ποσοστά της απόλυτης φτώχειας σε διαφορές γεωγραφικές περιοχές αλλά και παγκοσμίως από το 1981 έως το 2012.

Πίνακας 7: Ποσοστά απόλυτης φτώχεια ανά περιοχή και ανά χρονική περίοδο

Έτος		1981	1984	1987	1990	1993	1996	1999	2002	2005	2008	2010	2011	2012
Περιοχή	Γραμμή φτώχειας (PPPs/ημέρα)	Ποσοστό πληθυσμού κάτω από την γραμμή φτώχειας ανά περιοχή και παγκοσμίως												
Ανατολική Ασία & Ειρηνικός	\$1,90	80,60%	70,14%	58,68%	60,56%	52,62%	39,59%	37,45%	29,19%	18,61%	14,96%	11,21%	8,54%	7,21%
Ευρώπη & Κεντρική Ασία	\$1,90			1,95%	1,89%	5,19%	6,97%	7,81%	6,21%	5,46%	3,10%	2,78%	2,39%	2,11%
Λατινική Αμερική & Καραϊβική	\$1,90	19,65%	23,01%	16,72%	15,47%	14,38%	14,11%	13,87%	13,17%	9,90%	7,12%	6,45%	5,92%	5,58%
Μέση Ανατολή & Βόρεια Αφρική	\$1,90		8,35%	8,44%	5,98%	6,95%	6,10%	4,17%		3,34%	2,70%			
Νότια Ασία	\$1,90	58,11%	55,27%	54,09%	50,65%	47,88%	42,85%		40,78%	34,95%	32,06%	27,21%	22,21%	18,75%
Υποσαχάρια Αφρική	\$1,90				56,75%	61,06%	58,53%	57,96%	57,05%	50,46%	47,81%	46,11%	44,35%	42,65%
Παγκόσμια	\$1,90	43,96%	40,84%	36,96%	36,91%	34,79%	29,78%	29,08%	26,29%	20,92%	18,65%	16,27%	14,12%	12,73%

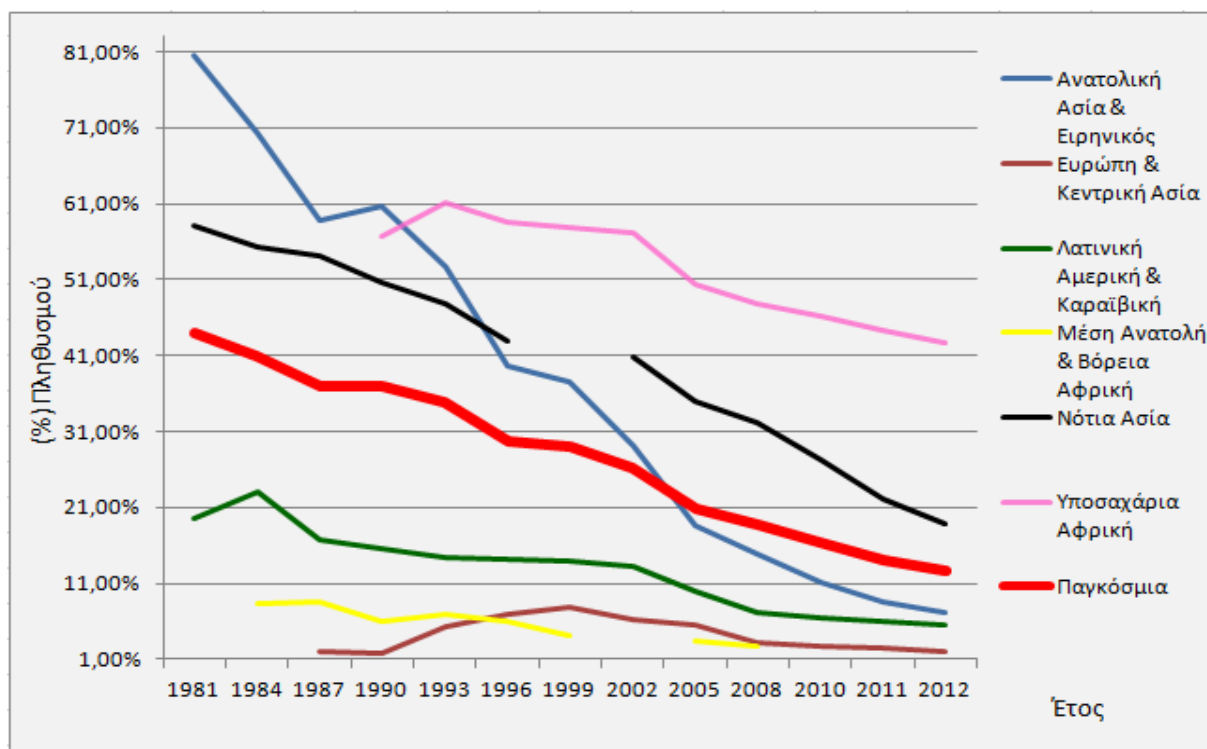
Ο πίνακας έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Παγκόσμια Τράπεζα

Στην περιοχή της Ανατολικής Ασίας & Ειρηνικού περιλαμβάνονται ενδεικτικά χώρες όπως η Κίνα, η Μαλαισία, η Ινδονησία και οι Φιλιππίνες. Στην περιοχή της Ευρώπης & Κεντρικής Ασίας περιλαμβάνονται ενδεικτικά χώρες όπως η Ρωσία, η Πολωνία και το Ουζμπεκιστάν. Στην περιοχή της Λατινικής Αμερικής & Καραϊβικής περιλαμβάνονται ενδεικτικά χώρες όπως η Χιλή, η Βραζιλία και η Νικαράγουα. Στην

περιοχή της Μέσης Ανατολής & Βόρειας Αφρικής περιλαμβάνονται ενδεικτικά χώρες όπως η Ιορδανία, το Μαρόκο και η Τυνησία. Στην περιοχή της Νότιας Ασίας περιλαμβάνονται ενδεικτικά χώρες όπως το Πακιστάν, η Ινδία και το Μπαγκλαντές. Τέλος, στην περιοχή της Υποσαχάριας Αφρικής περιλαμβάνονται ενδεικτικά χώρες όπως η Σιέρα Λεόνε, ο Νίγηρας και η Γκάνα. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι στα αποτελέσματα του πίνακα 7 από την Παγκόσμια Τράπεζα δεν περιλαμβάνονται αρκετές χώρες. Για παράδειγμα στην περιοχή της Ευρώπης & Κεντρικής Ασίας δεν περιλαμβάνονται χώρες όπως η Γαλλία, η Ισπανία, η Ελλάδα κ.α. Αντίστοιχα και στην περιοχή της Μέσης Ανατολής & Βόρειας Αφρικής δεν περιλαμβάνονται χώρες όπως η Αίγυπτος, το Ισραήλ, η Αλγερία κ.α. Επίσης, στο πίνακα 7 φαίνεται ότι σε ορισμένες περιοχές για κάποιες χρονιές δεν υπάρχουν στοιχεία. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα αυτό οφείλεται στην έλλειψη στοιχείων για εκείνη την περίοδο, γι' αυτό δεν δημοσιεύθηκαν αποτελέσματα.

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα του πίνακα 7, από το 1981 έως το 1990 το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στην περιοχή της Ανατολικής Ασίας & Ειρηνικού. Το ποσοστό του πληθυσμού που ζούσε σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας σε αυτή τη περιοχή ήταν 80,6% το 1981. Με άλλα λόγια, το 1981, κατά μέσο όρο, οκτώ στους δέκα πολίτες στην Ανατολική Ασία & Ειρηνικό ζούσαν σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας, δηλαδή οκτώ στους δέκα αδυνατούσαν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες για την επιβίωση τους. Αντίθετα, από το 1993 και έπειτα το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας παρατηρείται στην περιοχή της Υποσαχάριας Αφρικής. Διαχρονικά, από το 1981 έως το 2012, οι περιοχές της Ευρώπης & Κεντρικής Ασίας και Μέσης Ανατολής & Βόρειας Αφρικής παρουσιάζουν τα χαμηλότερα ποσοστά απόλυτης φτώχειας. Τα ποσοστά τους καθ' όλη την διάρκεια κινούνται σε μονοψήφια επίπεδα. Παρακάτω, στο γράφημα 2, παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη της απόλυτης φτώχειας.

Γράφημα 2: Διαχρονική Εξέλιξη της απόλυτης Φτώχειας

Το γράφημα έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Παγκόσμια Τράπεζα

Από το γράφημα 2 φαίνεται η εντυπωσιακή μείωση της απόλυτης φτώχειας που πραγματοποιήθηκε στην Ανατολική Ασία & Ειρηνικό. Συγκεκριμένα, το ποσοστό της απόλυτης φτώχειας μειώθηκε κατά 91,05% μεταξύ 1981- 2012, και αποτελεί την μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση. Εξίσου σημαντική είναι και η μείωση που παρατηρείται παγκοσμίως, αφού η απόλυτη φτώχεια μειώθηκε κατά 31,23 ποσοστιαίες μονάδες ή αλλιώς κατά 71,04%. Η περιοχή της Ευρώπης & Κεντρικής Ασίας μεταξύ 1990 και 1999 παρουσιάζει μια σημαντική αύξηση των ποσοστών απόλυτης φτώχειας. Συγκεκριμένα, από το 1990 έως το 1999 το ποσοστό της απόλυτης φτώχειας αυξήθηκε κατά 313,23%, δηλαδή υπέρ τετραπλασιάστηκε. Το γεγονός αυτό ίσως οφείλεται στην κατάρρευση του τότε υπαρκτού Σοσιαλισμού στις αρχές της δεκαετίας του 90, που επηρέασε αρνητικά τις οικονομίες πολλών κρατών όπως της Ρωσίας, της Ουκρανίας, της Ρουμανίας κ.α. Από τις αρχές του 2000 οι οικονομίες αυτών των κρατών άρχισαν να ανακάμπτουν και έτσι η απόλυτη φτώχεια άρχισε να μειώνεται. Γι' αυτό το λόγο από το 2002 και μετά παρατηρείται διαχρονικά μια μείωση του ποσοστού της απόλυτης φτώχειας.

4.1.2 Εξέλιξη της σχετικής φτώχειας

Η σχετική φτώχεια θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια πιο ήπια μορφή φτώχειας σε σχέση με την απόλυτη. Παρόλα αυτά πλήττει αρκετές χώρες της Ευρώπης. Μάλιστα, σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, το ποσοστό του πληθυσμού που θεωρείται σχετικά φτωχό διαχρονικά κινείται σε διψήφια επίπεδα. Στην συνέχεια, στον πίνακα 8, παρουσιάζονται τα ποσοστά της σχετικής φτώχειας σε διαφορετικές χώρες από το 2004 έως το 2014.

Πίνακας 8: Ποσοστά σχετικής φτώχεια ανά χώρα και ανά έτος

Χώρα	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Μ.Ο
Αυστρία	6,70%	7,60%	7,80%	9,80%	9,20%	9,60%	8,90%	9,10%	9,60%	9,00%		8,73%
Βέλγιο	8,70%	9,40%	10,30%	9,50%	9,70%	10,00%	10,20%	9,90%	10,20%	10,00%		9,79%
Γερμανία					9,00%			8,70%	8,40%	9,10%		8,80%
Ελλάδα	12,00%	12,70%	12,90%	13,30%	13,10%	12,90%	14,30%	15,10%	15,10%	15,10%		13,65%
Εσθονία	14,00%	13,40%	13,80%	14,00%	12,70%	11,20%	11,90%	11,80%	12,30%	16,30%		13,14%
Ηνωμένο Βασίλειο	11,60%	12,00%	12,60%	12,80%	12,30%	11,20%	11,00%	10,40%	10,50%	10,40%		11,48%
Ιρλανδία	13,60%	11,40%	11,40%	9,60%	9,10%	8,90%	9,20%	9,60%	8,40%	8,90%		10,01%
Ισλανδία	5,90%	6,30%	5,90%	7,00%	6,50%	6,20%	6,60%	5,80%	6,30%	4,60%		6,11%
Ισπανία	14,80%	15,00%	13,70%	14,20%	14,50%	14,90%	13,90%	14,70%	14,00%	15,90%		14,56%
Ισραήλ								18,10%	18,40%	18,60%	18,60%	18,43%
Ιταλία	12,20%	12,60%	12,40%	11,90%	11,90%	12,00%	13,10%	12,80%	13,10%	13,30%		12,53%
Καναδάς			12,20%	12,20%	12,20%	13,00%	12,40%	12,50%	12,80%	12,60%		12,49%
Λεττονία	14,20%	17,70%	14,40%	18,60%	18,40%	14,10%	13,20%	13,00%	13,20%	14,10%		15,09%
Λιθουανία	13,90%	14,30%	13,60%	13,20%	14,70%	15,00%	12,60%	12,50%	14,10%	12,40%		13,63%
Λουξεμβούργο	8,30%	8,80%	7,70%	7,20%	8,30%	8,10%	7,40%	8,40%	8,40%	8,40%		8,10%
Ολλανδία							7,20%	7,40%	7,70%	7,90%	8,40%	7,72%
Πολωνία	17,10%	12,30%	11,00%	9,60%	10,70%	10,90%	10,70%	10,60%	10,20%	10,50%		11,36%
Πορτογαλία	13,10%	12,70%	12,40%	12,80%	11,20%	11,60%	10,90%	11,40%	13,00%	13,60%		12,27%
Σλοβακία	8,20%	7,30%	6,50%	6,80%	7,20%	7,90%	8,00%	8,20%	8,40%	8,40%		7,69%
Σλοβενία	8,00%	7,10%	7,30%	8,00%	7,90%	8,40%	9,20%	8,70%	9,40%	9,50%		8,35%
Σουηδία								9,70%	9,00%	8,80%		9,17%
Τουρκία								18,70%	17,80%	17,20%		17,90%
Τσεχία	5,80%	5,50%	5,60%	5,50%	5,90%	6,10%	6,60%	6,10%	5,30%	6,00%		5,84%
Φινλανδία	6,50%	6,60%	6,90%	7,80%	7,90%	7,40%	7,20%	7,50%	6,50%	7,10%	6,80%	7,11%

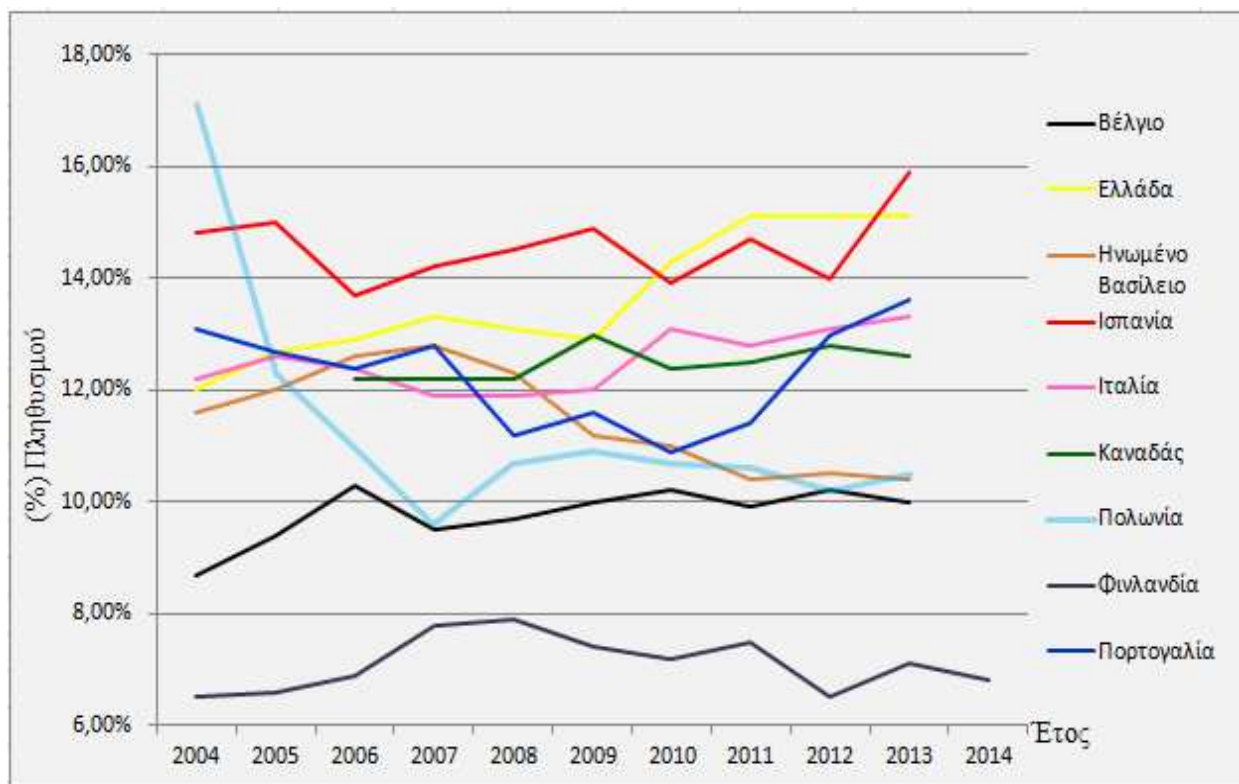
Πηγή: Ο πίνακας έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στον ΟΟΣΑ

Αρχικά, πρέπει να σημειωθεί ότι ο ΟΟΣΑ για τον υπολογισμό της σχετικής φτώχειας χρησιμοποιεί το 50% της εθνικής διαμέσου του εισοδήματος των νοικοκυριών. Κατά συνέπεια τα ποσοστά που παρουσιάζονται στο πίνακα 8 θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι είναι υποτιμημένα, καθώς χρησιμοποιούν μικρότερο ποσοστό του διάμεσου εισοδήματος σε σχέση με αυτό που χρησιμοποιεί η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 8 το Ισραήλ και η Τουρκία παρουσιάζουν τον υψηλότερο ΜΟ σχετικής φτώχειας. Πρέπει όμως να διευκρινιστεί ότι το αποτέλεσμα

του μέσου όρου τους βασίζεται σε αρκετά λιγότερες παρατηρήσεις, αφού τα αποτελέσματα αρχίζουν από το 2011 και μετά. Επίσης, παρατηρείται ότι οι χώρες του Νότου της Ευρωπαϊκής Ένωσης- Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία και Πορτογαλία- παρουσιάζουν από τα υψηλότερα επίπεδα σχετικής φτώχειας, καθώς διαχρονικά, από το 2004 έως το 2014, τα ποσοστά τους κινούνται σε διψήφια νούμερα. Εξίσου ανάλογα επίπεδα σχετικής φτώχειας παρατηρούνται στον Καναδά, στην Εσθονία, στην Λιθουανία και στην Λεττονία. Αντίθετα, τα μικρότερα ποσοστά σχετικής φτώχειας παρατηρούνται σε χώρες της Βόρειας και κεντρικής Ευρώπης όπως η Τσεχία, η Φινλανδία, η Ισλανδία και το Λουξεμβούργο. Τα ποσοστά τους, καθ' όλη την διάρκεια, κινούνται σε μονοψήφια επίπεδα. Παρακάτω, στο γράφημα 3, παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη της σχετικής φτώχειας στον Καναδά και σε ορισμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.²⁶

Γράφημα 3: Διαχρονική Εξέλιξη της σχετικής Φτώχειας

Πηγή: ΟΟΣΑ (<https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm> προσπελάστηκε 10-09-2016)

²⁶ Η απεικόνιση όλων των χωρών του πίνακα 8 σε γράφημα δεν θα έκανε ευδιάκριτα τα στοιχεία του γραφήματος. Γι' αυτό το λόγω επελέγησαν κάποιες χώρες. Το βασικό κριτήριο επιλογής αποτελεί ο πληθυσμός της χώρας, το πότε έγινε μέλος της ΕΕ (πλην του Καναδά) και η πληρότητα των στοιχείων.

Από το γράφημα 3 φαίνεται η σημαντική μείωση του ποσοστού της σχετικής φτώχειας στην Πολωνία. Συγκεκριμένα, το ποσοστό της σχετικής φτώχειας μειώθηκε κατά 38,6% μεταξύ 2004-2013, και αποτελεί την μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση. Από την άλλη μεριά, από το 2009 υπήρξε σημαντική αύξηση της σχετικής φτώχειας στην Ελλάδα, αφού μεταξύ 2009-2010 το ποσοστό αυξήθηκε κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες ή αλλιώς 10,85% σε μια μόλις χρονιά. Η Φινλανδία, καθ' όλη την διάρκεια, διατηρεί τα χαμηλότερα επίπεδα σχετικής φτώχειας, παρόλο που αυξάνονται αισθητά μετά το 2007 και αρχίζουν να ισορροπούν στα αρχικά επίπεδα από το 2012. Η Πορτογαλία μετά το 2007 καταφέρνει να διατηρήσει την σχετική φτώχεια σε χαμηλότερα επίπεδα, σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Όμως στην συνέχεια, από το 2012 και μετά, το ποσοστό της σχετικής φτώχειας αυξάνεται και ξεπερνάει ακόμα και τα επίπεδα των πρώτων ετών.

4.2 Εξέλιξη της ανισοκατανομής

Η ανισοκατανομή του εισοδήματος διαφέρει τόσο ανάμεσα στις χώρες όσο και ανάμεσα σε διαφορετικές χρονικές περιόδους. Η παρακολούθηση της πορείας της ανισοκατανομής είναι σημαντική, καθώς οι κυβερνήσεις έχουν τη δυνατότητα να αξιολογήσουν τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν κατά το παρελθόν. Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι μέτρησης με τις οποίες υπολογίζεται η ανισοκατανομή. Στην παρούσα πτυχιακή παρουσιάζεται η πορεία της ανισοκατανομής με βάση το δείκτη Gini, την αναλογία S80/S20 και το ποσοστό του εισοδήματος που αποκομίζει το πλουσιότερο 10%. Τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται προέρχονται από τέσσερις πηγές: τον ΟΟΣΑ, την Eurostat, την Παγκόσμια Τράπεζα και την Βάση δεδομένων World Wealth and Income Database. Κάθε πηγή παρουσιάζει το δικό της ενδιαφέρον, καθώς κάθε οργανισμός εφαρμόζει διαφορετικούς τρόπους υπολογισμού της ανισοκατανομής. Γι' αυτό άλλωστε τα αποτελέσματα που παρουσιάζει κάθε οργανισμός διαφέρουν κάπως μεταξύ τους. Επίσης, ορισμένοι οργανισμοί επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες χώρες. Η Eurostat επικεντρώνεται μόνο στις χώρες της Ευρώπης και ο ΟΟΣΑ μόνο στις χώρες που είναι μέλη του. Φυσικά αρκετές χώρες που μελετά η Eurostat είναι ίδιες με αυτές που μελετούνται και από τον ΟΟΣΑ.

4.2.1 Η ανισοκατανομή σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ

Ο ΟΟΣΑ παρακολουθεί και ανά διαστήματα δημοσιεύει τα αποτελέσματα για την ανισοκατανομή του εισοδήματος για διάφορες χώρες μέλη του. Παρακάτω, στον πίνακα 9, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του δείκτη Gini από το 2004 για διάφορες χώρες μέλη του ΟΟΣΑ.

Πίνακας 9: Δείκτης Gini των χωρών του ΟΟΣΑ

Χώρα	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	M.O
Αυστρία	0,269	0,261	0,268	0,285	0,281	0,289	0,280	0,282	0,276	0,280		0,277
Βέλγιο	0,288	0,278	0,270	0,280	0,269	0,275	0,270	0,272	0,268	0,268		0,274
Γερμανία					0,285			0,291	0,289	0,292		0,289
Ελλάδα	0,333	0,346	0,339	0,330	0,329	0,331	0,337	0,335	0,340	0,343		0,336
Εσθονία	0,349	0,338	0,342	0,316	0,320	0,321	0,326	0,332	0,338	0,361		0,334
Ηνωμένο Βασίλειο	0,354	0,359	0,364	0,373	0,369	0,374	0,351	0,354	0,351	0,358		0,361
Ιρλανδία	0,324	0,324	0,318	0,305	0,296	0,314	0,300	0,302	0,304	0,309		0,310
Ισλανδία	0,261	0,273	0,292	0,289	0,309	0,270	0,253	0,256	0,256	0,244		0,270
Ισπανία	0,332	0,324	0,316	0,324	0,328	0,334	0,340	0,342	0,335	0,346		0,332
Ισραήλ								0,371	0,371	0,360	0,365	0,367
Ιταλία	0,331	0,324	0,325	0,313	0,317	0,316	0,323	0,327	0,331	0,325		0,323
Καναδάς			0,316	0,318	0,316	0,318	0,316	0,314	0,321	0,322		0,318
Λεττονία	0,363	0,392	0,353	0,376	0,374	0,356	0,348	0,353	0,347	0,352		0,361
Λιθουανία	0,350	0,352	0,330	0,338	0,358	0,367	0,330	0,323	0,351	0,353		0,345
Λουξεμβούργο	0,264	0,282	0,277	0,279	0,292	0,280	0,272	0,278	0,301	0,281		0,281
Ολλανδία							0,283	0,283	0,281	0,280	0,283	0,282
Πολωνία	0,376	0,327	0,316	0,316	0,309	0,304	0,306	0,301	0,298	0,300		0,315
Πορτογαλία	0,384	0,379	0,371	0,361	0,355	0,337	0,342	0,338	0,338	0,342		0,355
Σλοβακία	0,265	0,289	0,253	0,247	0,257	0,264	0,263	0,262	0,250	0,269		0,262
Σλοβενία	0,241	0,240	0,238	0,240	0,235	0,246	0,246	0,245	0,250	0,255		0,244
Σουηδία								0,273	0,274	0,281		0,276
Τουρκία								0,407	0,402	0,393		0,401
Τσεχία	0,268	0,261	0,261	0,257	0,260	0,258	0,262	0,259	0,256	0,262		0,260
Φινλανδία	0,266	0,265	0,268	0,269	0,264	0,259	0,264	0,264	0,260	0,262	0,257	0,263

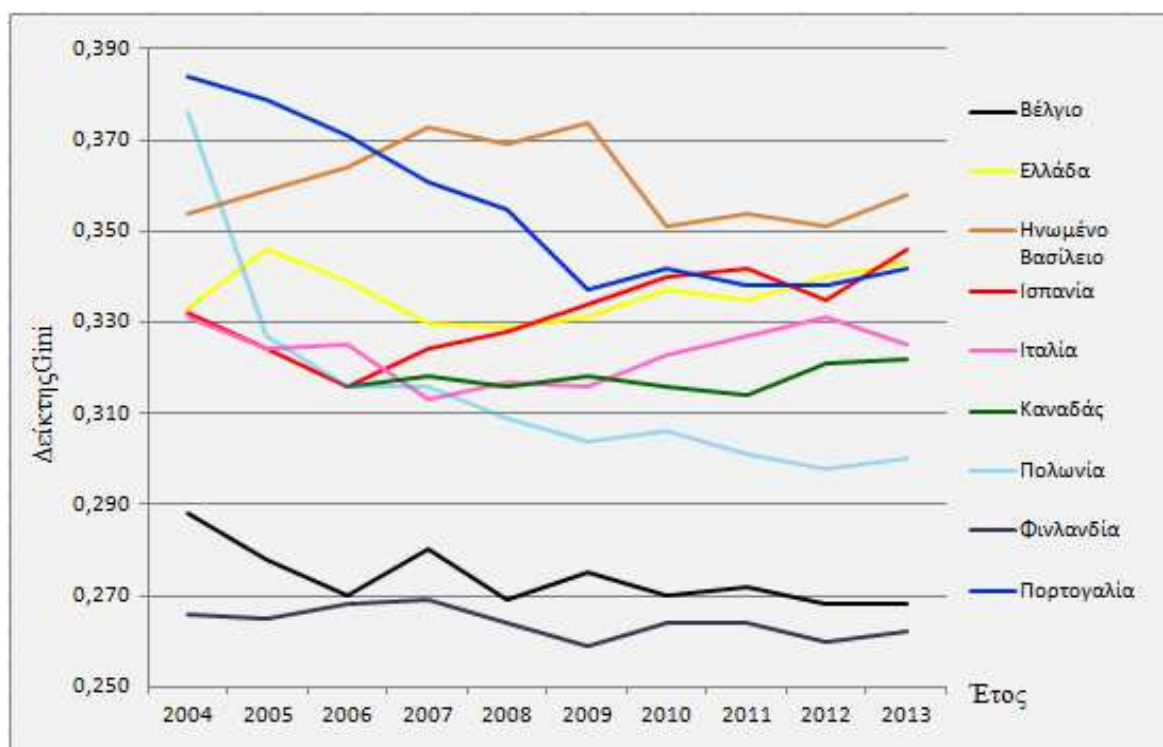
Πηγή: Ο πίνακας έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στον ΟΟΣΑ

Όπως φαίνεται στον πίνακα 9, σε κάποιες χώρες αποτελέσματα υπάρχουν αρκετά χρόνια αργότερα μετά το 2004. Το γεγονός αυτό να μεν δυσκολεύει την εξαγωγή συμπερασμάτων δεν παύει όμως να παρέχει μια χρήσιμη εικόνα για την πορεία της ανισοκατανομής σε αυτές τις χώρες. Η ανισοκατανομή, δείκτης Gini, διαφέρει ανάμεσα στις χώρες του ΟΟΣΑ. Χώρες όπως η Τσεχία, η Φινλανδία, η Σλοβακία και η Σλοβενία έχουν κάθε χρόνο δείκτη Gini μικρότερο από 0,29. Μάλιστα, και στις τέσσερις χώρες, ο μέσος όρος των παρατηρήσεων είναι μικρότερος από 0,27. Αντίθετα, χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ελλάδα, η Λεττονία και η Πορτογαλία έχουν κάθε χρόνο δείκτη Gini μεγαλύτερο από 0,325. Στις τρεις από τις τέσσερις χώρες- Ηνωμένο Βασίλειο, Λεττονία, Πορτογαλία- ο μέσος όρος των παρατηρήσεων είναι μεγαλύτερος από 0,35.

Συνδυάζοντας τα στοιχεία του ΜΟ του πίνακα 8 και του πίνακα 9, παρατηρείται ότι η Φινλανδία και η Τσεχία που έχουν κατά μέσο όρο από τα χαμηλότερα ποσοστά σχετικής φτώχειας, παράλληλα έχουν και από τους χαμηλότερους κατά μέσο δείκτες Gini. Αντίθετα, χώρες όπως η Ελλάδα και η Λεττονία που έχουν κατά μέσο όρο από τα υψηλότερα ποσοστά σχετικής φτώχειας, παράλληλα έχουν και από τους υψηλότερους

κατά μέσο όρο δείκτες Gini. Γενικά, εξετάζοντας τους δύο πίνακες, οκτώ και εννιά, παρατηρείται και η θετική σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην ανισοκατανομή και την σχετική φτώχεια. Παρόλα αυτά η σχέση αυτή δεν είναι απόλυτη. Δεν σημαίνει απαραίτητα ότι η χώρα που έχει υψηλότερο δείκτη Gini από μια άλλη έχει και υψηλότερο ποσοστό σχετικής φτώχειας. Για παράδειγμα, ο δείκτης Gini της Ισπανίας καθ' όλη την διάρκεια είναι μικρότερος από τον δείκτη Gini του Ηνωμένου Βασιλείου. Παρ' όλα αυτά, σε όλα τα έτη, το ποσοστό της σχετικής φτώχειας στην Ισπανία είναι μεγαλύτερο από εκείνο του Ηνωμένου Βασιλείου. Παρακάτω, στο γράφημα 4, παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του δείκτη Gini στον Καναδά και σε ορισμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Γράφημα 4: Διαχρονική Εξέλιξη του δείκτη Gini σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ

Πηγή: ΟΟΣΑ (<https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm#indicator-chart> προσπελάστηκε 10-09-2016)

Από το γράφημα 4 φαίνεται η σημαντική μείωση του δείκτη Gini στην Πολωνία και στην Πορτογαλία. Στο Ηνωμένο Βασίλειο το 2010 ο δείκτης είναι αρκετά χαμηλότερος σε σχέση με τα προηγούμενα έτη και παραμένει σε παρόμοια επίπεδα μέχρι το 2013. Αντίθετα στην Ισπανία ο δείκτης Gini έχει αυξητική τάση μεταξύ 2004-2013. Γενικά οι περισσότερες χώρες διατηρούν τον δείκτη Gini στα ίδια επίπεδα, γι'

αυτό κιάλας δεν παρατηρείται κάποια γενική βελτίωση ή χειροτέρευση στην ανισοκατανομή του εισοδήματος.

4.2.2 Η ανισοκατανομή στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Όπως ο ΟΟΣΑ έτσι και η Eurostat παρακολουθεί την ανισοκατανομή. Η Eurostat εκτός από τον δείκτη Gini χρησιμοποιεί και την αναλογία S80/S20. Κατά συνέπεια σε αυτήν την ενότητα θα παρουσιαστούν και οι δύο μέθοδοι μέτρησης της ανισοκατανομής. Με αυτό τον τρόπο θα διαπιστωθεί και το κατά πόσο ταιριάζουν τα αποτελέσματα των δύο μεθόδων. Στην συνέχεια, στους πίνακες 10α και 10β, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του δείκτη Gini και τις αναλογίας S80/S20 από το 2000 και μετά.

Πίνακας 10α: Δείκτης Gini στην Ε.Ε

Χώρα	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	M.O.
Αυστρία	0,240	0,240		0,274	0,258	0,263	0,253	0,262	0,277	0,275	0,283	0,274	0,276	0,270	0,276	0,272	0,266
Βέλγιο	0,300	0,280		0,283	0,261	0,280	0,278	0,263	0,275	0,264	0,266	0,263	0,265	0,259	0,259	0,262	0,271
Βουλγαρία								0,353	0,359	0,334	0,332	0,350	0,336	0,354	0,354	0,370	0,349
Γαλλία	0,280	0,270	0,270		0,282	0,277	0,273	0,266	0,298	0,299	0,298	0,308	0,305	0,301	0,292		0,287
Γερμανία	0,250	0,250				0,261	0,268	0,304	0,302	0,291	0,293	0,290	0,283	0,297	0,307		0,283
Δανία		0,220		0,248	0,239	0,239	0,237	0,252	0,251	0,269	0,269	0,266	0,265	0,268	0,277	0,274	0,255
Ελλάδα	0,330	0,330		0,347	0,330	0,332	0,343	0,343	0,334	0,331	0,329	0,335	0,343	0,344	0,345	0,342	0,337
Εσθονία					0,374	0,341	0,331	0,334	0,309	0,314	0,313	0,319	0,325	0,329	0,356		0,331
Ηνωμένο Βασίλειο	0,320	0,350	0,350			0,346	0,325	0,326	0,339	0,324	0,329	0,330	0,313	0,302	0,316	0,324	0,328
Ιρλανδία	0,300	0,290		0,306	0,315	0,319	0,319	0,313	0,299	0,288	0,307	0,298	0,299	0,300	0,308		0,304
Ισπανία	0,320	0,330	0,310		0,310	0,322	0,319	0,319	0,324	0,329	0,335	0,340	0,342	0,337	0,347	0,346	0,329
Ιταλία	0,290	0,290			0,329	0,327	0,321	0,320	0,312	0,318	0,317	0,325	0,324	0,328	0,324		0,317
Κροατία														0,309	0,302		0,306
Κύπρος						0,287	0,288	0,298	0,290	0,295	0,301	0,292	0,310	0,324	0,348		0,303
Λετονία						0,362	0,389	0,354	0,375	0,375	0,359	0,351	0,357	0,352	0,355	0,354	0,362
Λιθουανία						0,363	0,350	0,338	0,345	0,359	0,370	0,330	0,320	0,346	0,350	0,379	0,350
Λουξεμβούργο	0,260	0,270		0,276	0,265	0,265	0,278	0,274	0,277	0,292	0,279	0,272	0,280	0,304	0,287		0,277
Μάλτα						0,270	0,271	0,263	0,281	0,274	0,286	0,272	0,271	0,279	0,277		0,274
Ολλανδία	0,290	0,270	0,270			0,269	0,264	0,276	0,276	0,272	0,255	0,258	0,254	0,251	0,262	0,264	0,267
Ουγγαρία						0,276	0,333	0,256	0,252	0,247	0,241	0,269	0,272	0,283	0,286	0,282	0,272
Πολωνία						0,356	0,333	0,322	0,320	0,314	0,311	0,311	0,309	0,307	0,308		0,319
Πορτογαλία	0,360	0,370			0,378	0,381	0,377	0,368	0,358	0,354	0,337	0,342	0,345	0,342	0,345	0,340	0,357
Ρουμανία								0,383	0,359	0,345	0,335	0,335	0,340	0,346	0,347	0,374	0,352
Σλοβακία						0,262	0,281	0,245	0,237	0,248	0,259	0,257	0,253	0,242	0,261		0,255
Σλοβενία						0,238	0,237	0,232	0,234	0,227	0,238	0,238	0,237	0,244	0,250	0,245	0,238
Σουηδία		0,240	0,230		0,230	0,234	0,240	0,234	0,240	0,248	0,241	0,244	0,248	0,249	0,254		0,241
Τσεχία						0,260	0,253	0,253	0,247	0,251	0,249	0,252	0,249	0,246	0,251		0,251
Φινλανδία	0,240	0,270	0,260		0,255	0,260	0,259	0,262	0,263	0,259	0,254	0,258	0,259	0,254	0,256	0,252	0,257
Ε.Ε	0,29	0,29						0,306	0,309	0,305	0,305	0,308	0,304	0,305	0,309		0,303

Ο πίνακας έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat

Πίνακας 10β: Αναλογία S80/S20 στην Ε.Ε

Χώρα	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Μ.Ο.
Αυστρία	3,4	3,5		4,1	3,8	3,8	3,7	3,8	4,2	4,2	4,3	4,1	4,2	4,1	4,1	4	3,95
Βέλγιο	4,3	4		4,3	3,9	4	4,2	3,9	4,1	3,9	3,9	3,9	4	3,8	3,8	3,8	3,99
Βουλγαρία								7	6,5	5,9	5,9	6,5	6,1	6,6	6,8	7,1	6,49
Γαλλία	4,2	3,9	3,9		4,2	4	4	3,9	4,4	4,4	4,4	4,6	4,5	4,5	4,3		4,23
Γερμανία	3,5	3,6				3,8	4,1	4,9	4,8	4,5	4,5	4,5	4,3	4,6	5,1		4,35
Δανία		3		3,6	3,4	3,5	3,4	3,7	3,6	4,6	4,4	4	3,9	4	4,1	4,1	3,81
Ελλάδα	5,8	5,7		6,4	5,9	5,8	6,1	6	5,9	5,8	5,6	6	6,6	6,6	6,5	6,5	6,08
Εσθονία					7,2	5,9	5,5	5,5	5	5	5	5,3	5,4	5,5	6,5		5,62
Ηνωμένο Βασίλειο	5,2	5,4	5,5			5,9	5,4	5,3	5,6	5,3	5,4	5,3	5	4,6	5,1	5,2	5,30
Ιρλανδία	4,7	4,5		4,9	4,9	5	4,9	4,8	4,4	4,2	4,7	4,6	4,7	4,5	4,8		4,69
Ισπανία	5,4	5,5	5,1		5,2	5,5	5,5	5,5	5,6	5,9	6,2	6,3	6,5	6,3	6,8	6,9	5,88
Ιταλία	4,8	4,8			5,6	5,6	5,4	5,4	5,2	5,3	5,4	5,7	5,6	5,8	5,8		5,42
Κροατία														5,3	5,1		5,20
Κύπρος						4,3	4,3	4,4	4,3	4,4	4,5	4,3	4,7	4,9	5,4		4,55
Λεττονία						6,7	7,8	6,4	7,3	7,4	6,8	6,5	6,5	6,3	6,5	6,5	6,79
Λιθουανία						6,9	6,3	5,9	6,1	6,4	7,3	5,8	5,3	6,1	6,1	7,5	6,34
Λουξεμβούργο	3,7	3,8		4,1	3,9	3,9	4,2	4	4,1	4,3	4,1	4	4,1	4,6	4,4		4,09
Μάλτα						3,9	4	3,9	4,3	4	4,3	4	3,9	4,1	4		4,04
Ολλανδία	4,1	4	4			4	3,8	4	4	4	3,7	3,8	3,6	3,6	3,8	3,8	3,87
Ουγγαρία						4	5,5	3,7	3,6	3,5	3,4	3,9	4	4,3	4,3	4,3	4,05
Πολωνία						6,6	5,6	5,3	5,1	5	5	5	4,9	4,9	4,9		5,23
Πορτογαλία	6,4	6,5	7,3		7	7	6,7	6,5	6,1	6	5,6	5,7	5,8	6	6,2	6	6,32
Ρουμανία								8,1	7	6,5	6,1	6,2	6,6	6,8	7,2	8,3	6,98
Σλοβακία						3,9	4,1	3,5	3,4	3,6	3,8	3,8	3,7	3,6	3,9		3,73
Σλοβενία						3,4	3,4	3,3	3,4	3,2	3,4	3,5	3,4	3,6	3,7	3,6	3,45
Σουηδία		3,4	3,3		3,3	3,3	3,6	3,3	3,5	3,7	3,5	3,6	3,7	3,7	3,9		3,52
Τσεχία						3,7	3,5	3,5	3,4	3,5	3,5	3,5	3,5	3,4	3,5		3,50
Φινλανδία	3,3	3,7	3,7		3,5	3,6	3,6	3,7	3,8	3,7	3,6	3,7	3,7	3,6	3,6	3,6	3,63
ΕΕ	4,5	4,5				4,8	4,7	5	5	4,9	4,9	5	5	5	5,2		4,88

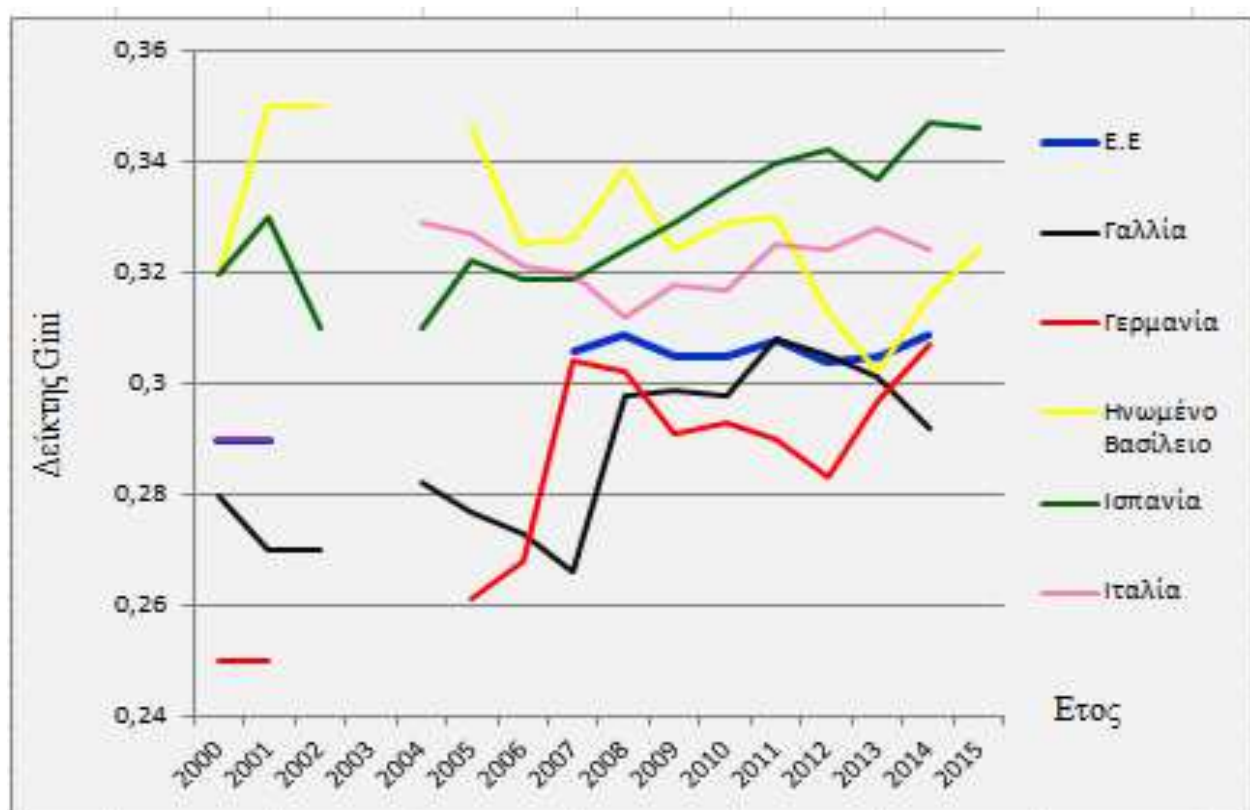
Ο πίνακας έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat

Μέχρι το 2003 τα κράτη μέλη της Ε.Ε. ήταν 15, γι' αυτό το λόγο σε αυτές τις χώρες όπως η Κύπρος, η Ουγγαρία, η Μάλτα κ.α. τα στοιχεία ξεκινάνε από το 2005 και μετά, αφού αυτές οι χώρες προσχώρησαν στην Ε.Ε. το 2004. Αντίστοιχα το 2007 προσχώρησαν η Βουλγαρία και η Ρουμανία, γι' αυτό τα στοιχεία τους ξεκινάνε από το 2007. Τέλος, το 2013 πραγματοποιήθηκε η τελευταία διεύρυνση της Ε.Ε. με την προσχώρηση της Κροατίας. Κατά συνέπεια, τα στοιχεία που αναφέρονται στην Κροατία καταγράφουν μόλις δύο έτη, 2013 και 2014.

Τον χαμηλότερο, κατά μέσο όρο, δείκτη Gini παρουσιάζει η Σλοβενία- 0,238- και παράλληλα έχει και την χαμηλότερη μέση αναλογία S80/S20- 3,45 φορές. Αντίθετα, τον υψηλότερο, κατά μέσο όρο, δείκτη Gini παρουσιάζει η Λεττονία- 0,362- και την υψηλότερη μέση αναλογία S80/S20 η Ρουμανία- 6,98 φορές. Η Πολωνία παρουσιάζει την μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση του δείκτη Gini – μείωση 13,48%- και η Δανία την μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση – 24,55%. Όσον αφορά την αναλογία S80/S20, στην Γερμανία αυξάνεται κατά 45,71%, αποτελώντας την μεγαλύτερη αύξηση, και στην

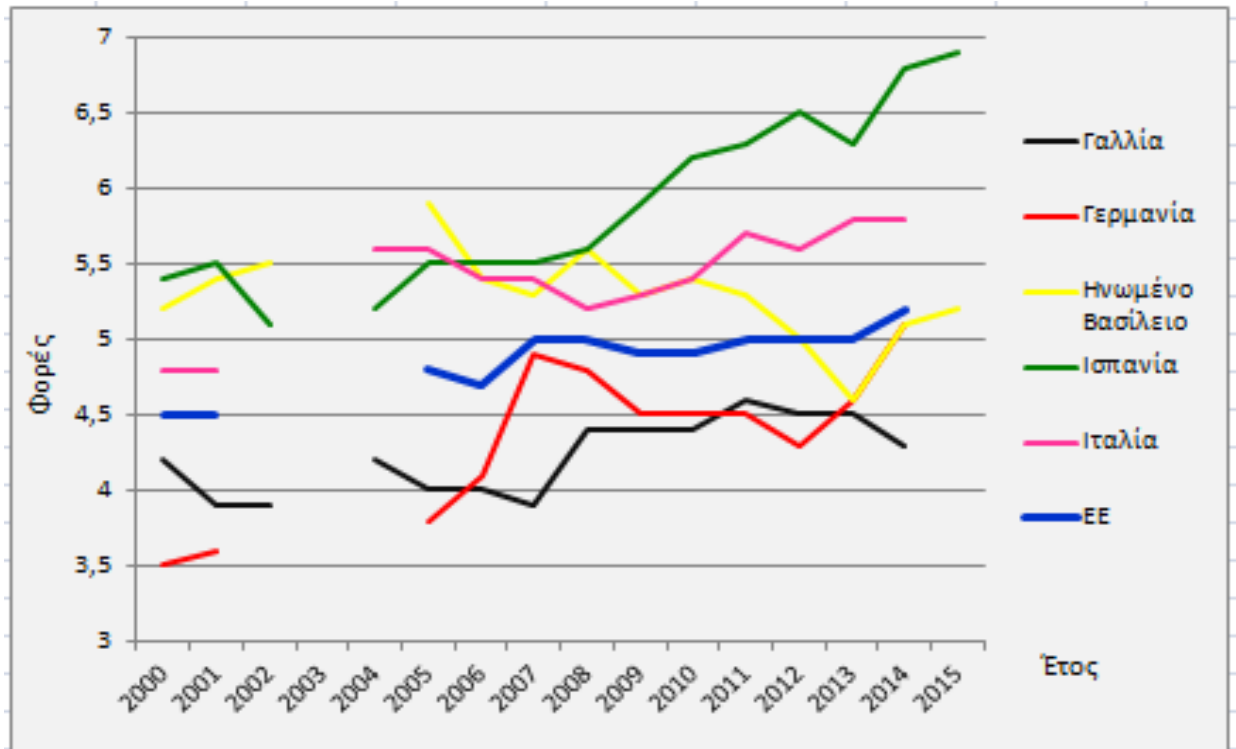
Πολωνία μειώνεται κατά 25,76%, αποτελώντας την μεγαλύτερη μείωση. Στην Ελλάδα αυξάνεται και ο δείκτης Gini -3,64%- και η αναλογία S80/S20 – 12,07%. Επίσης, και στο σύνολο της Ε.Ε. αυξήθηκε ο δείκτης Gini- 6,55%- και η αναλογία S80/S20 - 15,56%. Παρακάτω, στα γραφήματα 5α και 5β, παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του δείκτη Gini και της αναλογίας S80/S20 στις μεγαλύτερες πληθυσμιακά χώρες και στο σύνολο της Ε.Ε.

Γράφημα 5α: Διαχρονική εξέλιξη του δείκτη Gini σύμφωνα με την Eurostat

Το γράφημα έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat

Γράφημα 5β: Διαχρονική εξέλιξη αναλογίας S80/S20 σύμφωνα με την Eurostat

Το γράφημα έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Eurostat

Όπως φαίνεται στα γραφήματα 5α και 5β ο δείκτης Gini και η αναλογία S80/S20 αυξάνεται στις πέντε μεγαλύτερες οικονομίες της Ε.Ε. Επίσης, συγκρίνοντας τα δύο γραφήματα παρατηρείται ότι η πορεία κάθε χώρας στο δείκτη Gini και στην αναλογία S80/S20 είναι σχεδόν παράλληλη. Η αύξηση του δείκτη Gini και της αναλογίας S80/S20 δείχνει ότι έχει αυξηθεί η ανισοκατανομή στην Ε.Ε.

4.2.3 Η ανισοκατανομή στην Κεντρική & Νότια Αμερική και σύγκριση με την Ευρωπαϊκή Ένωση σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα

Σε αντίθεση με τον ΟΟΣΑ και την Eurostat η Παγκόσμια Τράπεζα μελετά και δημοσιεύει στοιχεία για την ανισοκατανομή για διάφορες χώρες του κόσμου. Το γεγονός αυτό επιτρέπει την μελέτη και σύγκριση χωρών που ανήκουν σε διαφορετική ήπειρο. Με αυτό τον τρόπο μπορούν να καταδειχθούν οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στις διαφορετικές περιοχές και να προσδιοριστεί η ένταση του προβλήματος της ανισοκατανομής σε κάθε περιοχή.

Η επιλογή της σύγκρισης Κεντρικής & Νότιας Αμερικής και της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι εφικτή, διότι τα στοιχεία που διατηρεί η Παγκόσμια Τράπεζα είναι από τα πιο ολοκληρωμένα στις χώρες αυτών των περιοχών. Έτσι, υπάρχει ένα σημαντικό δείγμα χωρών που είναι αρκετό για την πραγματοποίηση συγκρίσεων. Δυστυχώς, για

τις χώρες άλλων περιοχών δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία, και έτσι δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί σύγκριση με αυτές τις περιοχές. Στην συνέχεια, στους πίνακες 11α και 11β, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του δείκτη Gini, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, για τις περιοχές της Κεντρικής & Νότιας Αμερικής και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πίνακας 11α: Δείκτης Gini χωρών της Κεντρικής & Νότιας Αμερικής

Χώρα	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	M.O
Αργεντινή	0,502	0,493	0,483	0,474	0,463	0,453	0,445	0,436	0,425	0,423	0,460
Βολιβία	0,55	0,585	0,569	0,554	0,514	0,497		0,463	0,467	0,481	0,520
Βραζιλία	0,569	0,566	0,559	0,552	0,544	0,539		0,531	0,527	0,529	0,546
Δομινικανή Δημοκρατία	0,52	0,5	0,519	0,487	0,49	0,489	0,472	0,474	0,457	0,471	0,488
Εκουαδόρ	0,541	0,541	0,532	0,543	0,506	0,493	0,493	0,462	0,466	0,473	0,505
Ελ Σαλβαδόρ	0,474	0,479	0,454	0,452	0,467	0,459	0,445	0,424	0,418	0,435	0,451
Κολομβία	0,561	0,55	0,601	0,594	0,56	0,559	0,555	0,542	0,535	0,535	0,559
Κόστα Ρίκα	0,489	0,478	0,493	0,495	0,491	0,51	0,481	0,486	0,486	0,492	0,490
Ονδούρα	0,584	0,595	0,574	0,562	0,557	0,516	0,534	0,574	0,574	0,537	0,561
Ουρουγουάη	0,471	0,459	0,472	0,476	0,463	0,463	0,453	0,434	0,413	0,419	0,452
Παναμάς	0,551	0,54	0,551	0,53	0,526	0,52	0,519	0,518	0,519	0,517	0,529
Παραγουάη	0,562	0,514	0,536	0,521	0,51	0,497	0,518	0,526	0,482	0,483	0,515

Ο πίνακας έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Παγκόσμια Τράπεζα

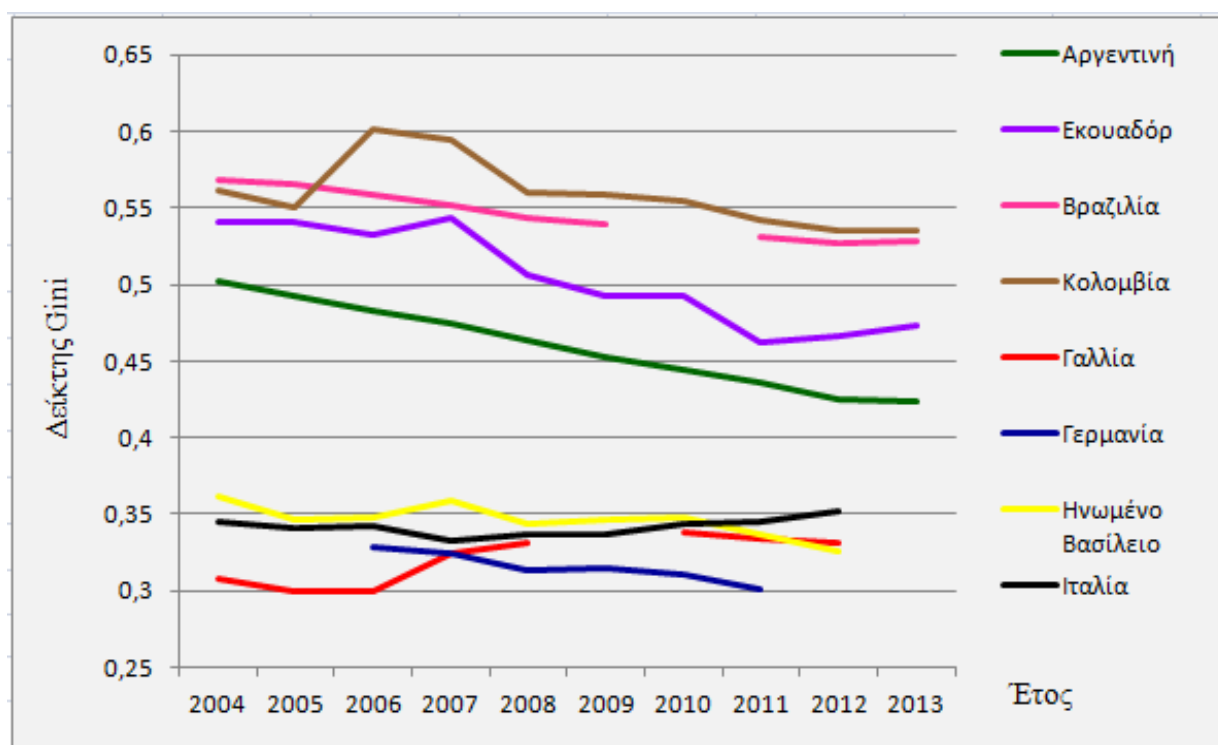
Πίνακας 11β: Δείκτης Gini χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χώρα	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	M.O
Αυστρία	0,299	0,287	0,296	0,306	0,305	0,315	0,303	0,308	0,305	0,303
Βέλγιο	0,306	0,299	0,283	0,296	0,29	0,287	0,285	0,284	0,276	0,290
Γαλλία	0,308	0,299	0,299	0,325	0,331		0,338	0,334	0,331	0,321
Γερμανία			0,328	0,324	0,313	0,315	0,311	0,301		0,315
Δανία	0,259	0,259	0,271	0,269	0,289	0,288	0,29	0,295	0,291	0,279
Ελλάδα	0,34	0,351	0,354	0,346	0,342	0,338	0,345	0,357	0,367	0,349
Ηνωμένο Βασίλειο	0,362	0,346	0,348	0,359	0,344	0,347	0,348	0,337	0,326	0,346
Ισπανία	0,334	0,325	0,327	0,339	0,348	0,354	0,358	0,361	0,359	0,345
Ιταλία	0,345	0,341	0,343	0,332	0,337	0,337	0,344	0,345	0,352	0,342
Ολλανδία	0,307	0,299	0,308	0,304	0,299	0,284	0,287	0,282	0,28	0,294
Πορτογαλία	0,389	0,385	0,381	0,368	0,366	0,349	0,358	0,363	0,36	0,369
Σουηδία	0,264	0,271	0,265	0,269	0,271	0,266	0,268	0,272	0,273	0,269
Φινλανδία	0,279	0,276	0,28	0,283	0,279	0,275	0,277	0,277	0,271	0,277

Ο πίνακας έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Παγκόσμια Τράπεζα

Όπως φαίνεται στους πίνακες 11α και 11β ο δείκτης Gini στις δύο περιοχές διαφέρει πάρα πολύ. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις χώρες της Κεντρικής & Νότιας Αμερικής ο μέσος όρος του δείκτη Gini είναι μεγαλύτερος από 0,45 ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση μικρότερος από 0,37. Ο μικρότερος δείκτης Gini που καταγράφεται στις χώρες της Κεντρικής & Νότιας Αμερικής -0,413 στην Ουρουγουάη το 2012- είναι μεγαλύτερος από τον υψηλότερο δείκτη Gini που καταγράφεται στην Ευρώπη -0,389 στην Πορτογαλία το 2004. Με άλλα λόγια, η μικρότερη παρατήρηση του πίνακα 11α είναι υψηλότερη από την μεγαλύτερη παρατήρηση του πίνακα 11β. Αυτό σημαίνει ότι καμία χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καμία χρονιά, δεν είχε υψηλότερο δείκτη Gini από κάποια χώρα της Κεντρικής & Νότιας Αμερικής. Παρακάτω, στο γράφημα 6, παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του δείκτη Gini των μεγαλύτερων πληθυσμιακά χωρών της Κεντρικής & Νότιας Αμερικής και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Γράφημα 6: Διαχρονική Εξέλιξη του δείκτη Gini σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα

Το γράφημα έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Παγκόσμια Τράπεζα

Από το γράφημα 6 είναι ξεκάθαρη η διαφορά του δείκτη Gini μεταξύ των χωρών της Κεντρικής & Νότιας Αμερικής και της Ευρώπης. Το πρόβλημα της ανισοκατανομής είναι πολύ πιο έντονο στην Κεντρική & Νότια Αμερική. Παρ' όλα αυτά δείχνει ότι μειώνεται, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο δείκτης Gini στην

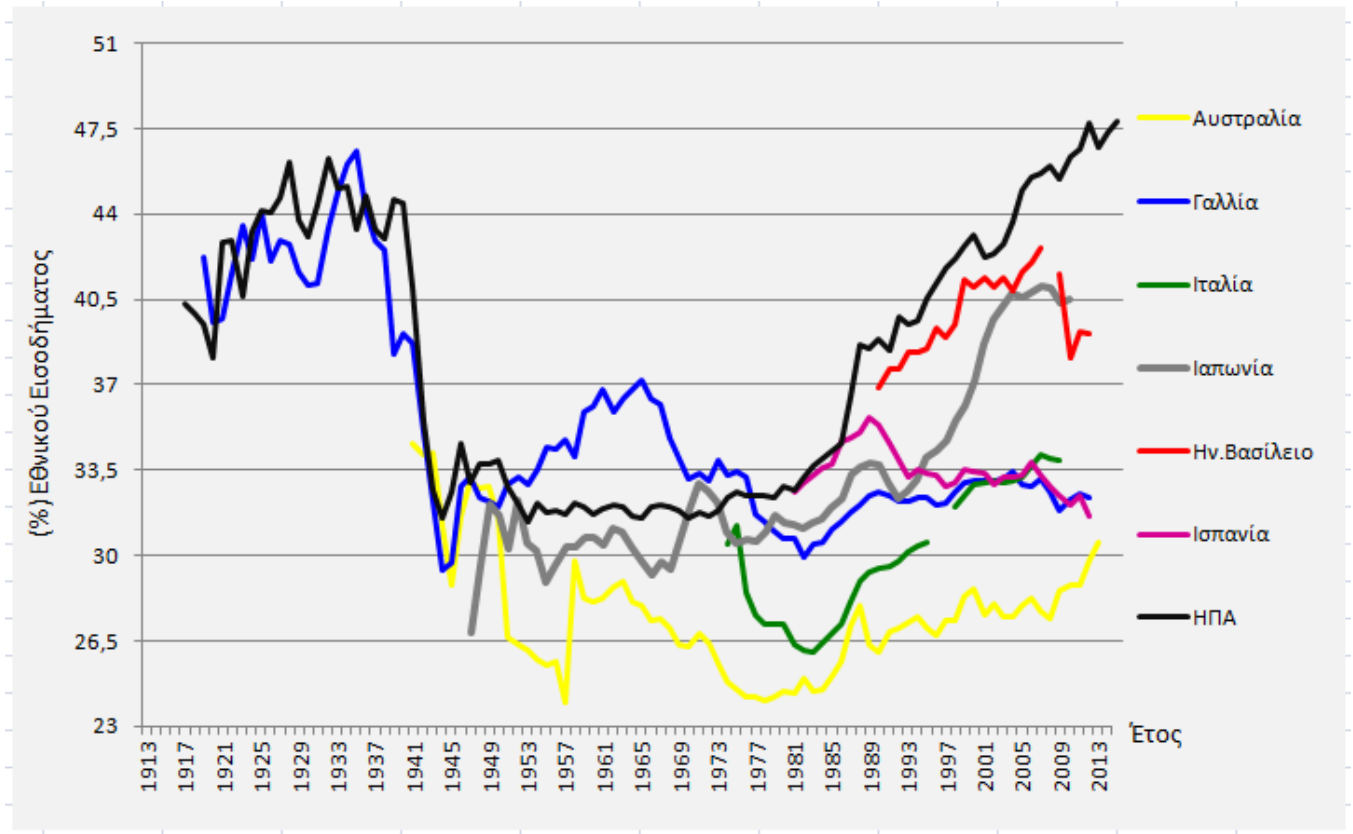
Ευρώπη έχει παραμείνει σχεδόν στα ίδια επίπεδα, ενώ στην Κεντρική & Νότια Αμερική έχει μειωθεί σημαντικά. Αυτό σημαίνει ότι επιτυγχάνεται μείωση της ανισοκατανομής στις χώρες της Κεντρικής & Νότιας Αμερικής, ακόμα όμως χρειάζεται αρκετή πρόοδος ώστε να φτάσουν στα ίδια επίπεδα με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωση.

4.2.4 Διαχρονική εξέλιξη της ανισοκατανομής σύμφωνα με την World Wealth and Income Database

Η βάση δεδομένων World Wealth and Income Database αποτελεί μια βάση δεδομένων με στοιχεία για την ανισοκατανομή του εισοδήματος και του πλούτου. Τα στοιχεία προέρχονται από μελέτες ερευνητών σε διάφορες χώρες και ηπείρους του κόσμου. Η βάση δεδομένων συντονίζεται και εποπτεύεται από πέντε οικονομολόγους, τον Facundo Alvaredo, τον Anthony Atkinson, τον Thomas Piketty, τον Emmanuel Saez και τον Gabriel Zuckman.

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό της ανισοκατανομής βασίζεται στο ποσοστό του εθνικού εισοδήματος που αποκτάει το 10% των πλουσιότερων κατοίκων μιας χώρας. Όσο πιο υψηλό είναι αυτό το ποσοστό τόσο μεγαλύτερη θεωρείται και η ανισοκατανομή. Είναι σημαντικό ότι η World Wealth and Income Database, για ορισμένες χώρες, έχει στοιχεία 40 και πλέον ετών. Έτσι παρέχεται μια πλήρης εικόνα για την πορεία της ανισοκατανομής, καθώς περιλαμβάνονται επίσης και σημαντικές χρονικές περιόδους. Για παράδειγμα, για τις ΗΠΑ τα στοιχεία ξεκινάνε από το 1917 και φτάνουν μέχρι το 2015. Στο διάστημα αυτό των 98 ετών έχουν μεσολαβήσει πολλά σημαντικά γεγονότα, όπως το οικονομικό κραχ του 1929, ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, ο πόλεμος στο Βιετνάμ, η 11^η Σεπτεμβρίου και πολλά ακόμα γεγονότα που μπορούν να επηρεάσουν την ανισοκατανομή. Γι' αυτό το λόγο θεωρείται μια σημαντική πηγή πληροφοριών που προσφέρει μια ολοκληρωμένη εικόνα. Δυστυχώς, επειδή δημιουργήθηκε το 2011, μόλις πριν 5 χρόνια, δηλαδή αρκετά πρόσφατα, τα στοιχεία που έχει περιορίζονται σε λίγες χώρες, κυρίως τις πολύ ανεπτυγμένες. Κατά συνέπεια δεν επιτρέπει την δυνατότητα συγκρίσεων μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών. Πολύ πιθανόν στο μέλλον να εμπλουτιστεί με δεδομένα και άλλων χωρών και έτσι να αποτελέσει μια πολύ πλούσια πηγή πληροφοριών. Παρακάτω, στο γράφημα 6, παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού του εθνικού εισοδήματος που αποκτούσε το 10% των πλουσιότερων κατοίκων σε διάφορες χώρες.

Γράφημα 7: Ποσοστό εθνικού εισοδήματος που αποκομίζει το πλουσιότερο 10%

Το γράφημα έγινε με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στους Facundo Alvaredo, Anthony B. Atkinson, Thomas Piketty, Emmanuel Saez, και Gabriel Zucman, *The World Wealth and Income Database*, <http://www.wid.world>, 05/09/2016

Όπως φαίνεται από το γράφημα 6, από τις αρχές της δεκαετίας του 30', το ποσοστό του εθνικού εισοδήματος που αποκτούσε το πλουσιότερο 10% στις ΗΠΑ και στην Γαλλία άρχισε να μειώνεται. Αντίθετα, σε αρκετές χώρες του γραφήματος, κυρίως από την δεκαετία του 80' και μετά, το ποσοστό που αποκτάει το πλουσιότερο 10% αυξάνεται. Παρατηρώντας την πορεία στις ΗΠΑ φαίνεται αυτό που είχε διαπιστώσει και ο Kuznet, ότι δηλαδή η ανισότητα στις ΗΠΑ μεταξύ 1913 και 1948 μειώθηκε σημαντικά. Παρ' όλα αυτά, από την δεκαετία του 70' άρχισε να αυξάνεται, με αποτέλεσμα, από το 2010 περίπου, το ποσοστό που αποκτάει το πλουσιότερο 10% ξεπερνάει τα αντίστοιχα ποσοστά της δεκαετίας του 1920. Γενικά στις ΗΠΑ, μεταξύ 1917- 2015, υπήρξε μεγάλη διακύμανση στα επίπεδα της ανισοκατανομής. Αντίθετα με τις ΗΠΑ, στην Γαλλία από την δεκαετία του 80 και μετά δεν υπάρχει κάποια σημαντική αύξηση της ανισότητας. Στην Ιαπωνία παρατηρείται μια σημαντική αύξηση της ανισότητας από τις αρχές της δεκαετίας του 90'. Επίσης, στην Αυστραλία και στην Ιταλία, από τα μέσα της δεκαετίας του 80 αυξάνεται η ανισότητα, αλλά με χαμηλότερο

ρυθμό σε σχέση με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία. Στο Ηνωμένο Βασίλειο φαίνεται πως τα τελευταία χρόνια η τάση αύξησης της ανισότητας, που παρατηρείται κατά την διάρκεια ολόκληρης της δεκαετίας του 90, σταματάει μετά το 2007 περίπου. Επειδή όμως η καταγραφή στοιχείων για το Ηνωμένο Βασίλειο φτάνει μέχρι το 2012, και ενδιάμεσα υπάρχει κενό, δεν είναι επαρκεί τα δεδομένα για να φανεί αν η μείωση της ανισότητας είναι μόνιμη ή απλώς αποτελεί ένα παροδικό, τυχαίο, γεγονός. Αξιοσημείωτη εξαίρεση στην γενική τάση αύξησης της ανισότητας αποτελεί η Ισπανία, αφού τα τελευταία χρόνια το πλουσιότερο 10% μειώνει διαρκώς το ποσοστό του εθνικού εισοδήματος που αποκτάει. Μάλιστα, η τάση μείωσης της ανισότητας στην Ισπανία ξεκινάει κατά τα τέλη της δεκαετίας του 80', μια περίοδο δηλαδή που στις υπόλοιπες χώρες οι ανισότητες αρχίζουν να αυξάνονται.

Συμπεράσματα- Προτάσεις

Παρόλο που το ζήτημα της φτώχειας και της ανισοκατανομής του εισοδήματος απασχολεί πολλούς οικονομολόγους για πάνω από δύο αιώνες, αποτελεί ακόμα από τις σημαντικότερες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει μια κοινωνία. Είναι γεγονός ότι οι απαισιόδοξες προβλέψεις αρκετών οικονομολόγων, όπως ο Malthus και ο Ricardo, τελικά δεν επιβεβαιώθηκαν. Επίσης όμως δεν επιβεβαιώθηκαν και οι αισιόδοξες προβλέψεις κάποιων άλλων οικονομολόγων όπως του Kuznets. Η φτώχεια και η ανισοκατανομή αποτελούν πολυσύνθετα προβλήματα, καθώς επηρεάζονται από πολλούς παράγοντες. Γι' αυτό το λόγο, η μακροχρόνια πρόβλεψη της πορείας τους δεν είναι καθόλου εύκολη και καθόλου ασφαλείς.

Οι διαφορετικές έννοιες της φτώχειας βοηθούν ώστε να γίνεται διάκριση μεταξύ των συνθηκών ακραίας φτώχειας και σχετικής φτώχειας. Η απόλυτη φτώχεια αποτελεί μια σκληρή μορφή φτώχειας, καθώς τα άτομα αδυνατούν ακόμα και να επιβιώσουν. Αντίθετα, η σχετική φτώχεια αποτελεί μια πιο ήπια μορφή φτώχειας. Τα άτομα έχουν την δυνατότητα να καλύψουν τις ανάγκες για την επιβίωση τους, αλλά αδυνατούν να εξασφαλίσουν ένα βιοτικό επίπεδο παρόμοιο με τις συνθήκες της κοινωνίας όπου ζουν. Ο προβληματισμός που δημιουργείται είναι πως το επίπεδο του βιοτικού επιπέδου που πρέπει να μην μπορεί να καλύπτεται ώστε να χαρακτηριστεί κάποιο άτομο- νοικοκυριό ως σχετικά φτωχό, ορίζεται με βάση χρηματικές μονάδες και όχι με βάση ποιοτικά στοιχεία. Το γεγονός αυτό δημιουργεί επιφυλάξεις για το κατά πόσο κάποιο άτομο που δεν χαρακτηρίζεται ως φτωχό πράγματι δεν είναι φτωχό. Ίσως είναι καλύτερα η σχετική φτώχεια να βασίζεται περισσότερο σε ποιοτικά στοιχεία και λιγότερο σε ποσοτικά, όχι στο 60% ή στο 50% της εθνικής διαμέσου των εισοδημάτων όπως ισχύει σήμερα.

Τόσο η φτώχεια όσο και η ανισοκατανομή δημιουργούν σοβαρά προβλήματα σε μια κοινωνία. Τα προβλήματα αυτά αφορούν πολλούς τομείς, από την πολιτική έως και την αύξηση της εγκληματικότητας. Κατά συνέπεια τα διάφορα κράτη οφείλουν να περιορίζουν την φτώχεια και τις ανισότητες, φροντίζοντας τα άτομα που έχουν ανάγκη, ώστε να βελτιώνεται η ευημερία της κοινωνίας. Σίγουρα η πλήρης εξάλειψη της ανισοκατανομής δεν μπορεί να επιτευχθεί, μπορεί όμως να περιοριστεί σε τέτοιο βαθμό που να μην προκαλεί προβλήματα στην κοινωνία. Το πόσο επιτρέπεται να είναι η ανισοκατανομή, δηλαδή π.χ. πόσο μπορεί να είναι ο δείκτης Gini ή η αναλογία S80/S20, ώστε να μην δημιουργούνται προσκόμματα στην εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας, είναι ένα ζήτημα που αδυνατεί να απαντηθεί χρησιμοποιώντας μόνο τις

θεωρίες και τα εργαλεία της οικονομικής ανάλυσης. Εξαρτάτε από πολλά στοιχεία, όπως από την δομή της κοινωνίας, την κουλτούρα, την δικαιοσύνη και διάφορους άλλους φαινομενικά άσχετους μεταξύ τους παράγοντες. Κατά συνέπεια απαιτεί την συνεργασία πολλών διαφορετικών επιστημών, από την Φιλοσοφία έως τα Μαθηματικά. Πολύ πιθανόν η απάντηση σε αυτό το ερώτημα να μην είναι μόνο μια, δηλαδή ένας συγκεκριμένος δείκτης Gini ή μια συγκεκριμένη αναλογία S80/S20. Σε κάθε κοινωνία, σε κάθε οικονομία, σε κάθε χώρα ταιριάζει διαφορετική κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου.

Η σχέση σχετικής φτώχειας και ανισοκατανομής δεν πρέπει να αγνοείται. Μπορεί να μην είναι απόλυτη δεν παύει όμως να αποτελεί μια χρήσιμη ένδειξη. Η αδυναμία επηρεασμού της σχετικής φτώχειας από την αύξηση των υψηλών εισοδημάτων, που παράλληλα αυξάνουν την ανισοκατανομή, είναι η αιτία που δεν υπάρχει απόλυτη σχέση μεταξύ αυτών των δύο μεγεθών.

Με βάση τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας η απόλυτη φτώχεια έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία 35 χρόνια. Ειδικά σε ορισμένες περιοχές η μείωση ήταν εντυπωσιακή. Παρ' όλα αυτά το πρόβλημα παραμένει ακόμα πολύ έντονο, αφού 896,7 εκατομμύρια άνθρωποι, με βάση τα στοιχεία του 2012, ζούνε σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας. Φαίνεται δηλαδή ότι η αντιμετώπιση της απόλυτης φτώχειας απαιτεί ακόμα πολύ δουλειά, καθώς υπάρχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης. Από την άλλη, η σχετική φτώχεια την τελευταία δεκαετία, τουλάχιστον στις χώρες και για τα έτη όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, φαίνεται ότι δεν μεταβλήθηκε σημαντικά. Σε κάποιες μειώθηκε αισθητά, πχ στην Πολωνία, και σε κάποιες άλλες αυξήθηκε, πχ στην Ελλάδα. Γενικά όμως δεν παρατηρήθηκε κάποια σημαντική διαφορά στο σύνολο των κρατών. Αυτό ίσως να οφείλεται στο γεγονός ότι τα στοιχεία που αναλύθηκαν αφορούσαν μια σχετικά μικρή χρονική περίοδο, έτσι δεν πρόλαβε να πραγματοποιηθεί κάποια αξιοσημείωτη αλλαγή που να είναι παρατηρήσιμη. Ίσως με τα στοιχεία που θα υπάρχουν μετά από 15-20 χρόνια, δηλαδή όταν θα υπάρχουν δεδομένα για 25-30 συνεχόμενα έτη, να μπορέσει να παρατηρηθεί κάποια ουσιαστική μεταβολή του επιπέδου της σχετικής φτώχειας.

Όσον αφορά την ανισοκατανομή, με βάση το δείκτη Gini, τα στοιχεία της Eurostat δείχνουν ότι έχει αυξηθεί σημαντικά στις πέντε μεγαλύτερες οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συνολικά σε ολόκληρη την ένωση. Παρόλα αυτά, σε αντίθεση με ότι συμβαίνει στις πέντε μεγαλύτερες οικονομίες και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στην Πολωνία ο δείκτης Gini μειώνεται αισθητά. Παρόμοια είναι τα αποτελέσματα και στην αναλογία S80/S20, δηλαδή αύξηση στις πέντε μεγαλύτερες οικονομίες και στο σύνολο

της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σημαντική μείωση στην Πολωνία. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν για τον δείκτη Gini από τα στοιχεία του ΟΟΣΑ δεν συμφωνούν απολύτως με εκείνα της Eurostat. Αυτό όμως ίσως να οφείλεται στο σημαντικά διαφορετικό πλήθος και δείγμα χωρών και στην διαφορετική χρονική περίοδο. Στον ΟΟΣΑ έχουν συμπεριληφθεί 24 χώρες, με πολλά χρονικά κενά σε ορισμένες από αυτές, ενώ στην Eurostat 28 χώρες. Οι κοινές χώρες μεταξύ ΟΟΣΑ και Eurostat είναι 20. Επίσης, τα στοιχεία του ΟΟΣΑ αφορούν περίπου 10 έτη ενώ της Eurostat 15 έτη. Κατά συνέπεια δεν μπορεί τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τον ΟΟΣΑ και την Eurostat να ταυτίζονται απολύτως. Παρόλα αυτά, τόσο με τα στοιχεία της Eurostat όσο και με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ, ο δείκτης Gini στην Πολωνία μειώνεται σημαντικά. Τα αποτελέσματα δηλαδή των δύο οργανισμών παρουσιάζουν την ίδια πορεία. Φαίνεται πως την τελευταία δεκαπενταετία έχουν γίνει σημαντικά βήματα για την αντιμετώπιση της σχετικής φτώχειας και της ανισοκατανομής του εισοδήματος στην Πολωνία. Αυτό ίσως οφείλεται στην εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών που στόχο είχαν τον περιορισμό της φτώχειας και της ανισοκατανομής. Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον και χρήσιμο να προσδιοριστούν τα πραγματικά αίτια που οδήγησαν στην σημαντική μείωση της φτώχειας και της ανισοκατανομής στην Πολωνία. Αυτό όμως μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μετά από ενδελεχή έρευνα και μελέτη στην οικονομία, στην πολιτική και στην κοινωνία της Πολωνίας τα τελευταία 15 χρόνια. Κάτι τέτοιο όμως ξεφεύγει τελείως από το αντικείμενο της παρούσας πτυχιακής και άπτετε άλλων πεδίων έρευνα.

Σημαντική διαφορά παρατηρείται στον δείκτη Gini ανάμεσα στις χώρες της Κεντρικής & Νότιας Αμερικής και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην Κεντρική & Νότια Αμερική όμως ο δείκτης Gini μειώνεται αισθητά την τελευταία δεκαετία, σε αντίθεση με την Ευρώπη που παραμένει περίπου στα ίδια επίπεδα. Αν αυτή η κατάσταση διατηρηθεί μερικές δεκαετίες ακόμα, τότε αναπόφευκτα ο δείκτης Gini στην Κεντρική & Νότια Αμερική θα φτάσει στα επίπεδα της Ευρώπης. Επίσης, με βάση την World Wealth and Income Database, στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες, και κυρίως στις ΗΠΑ, από την δεκαετία του 80' και μετά το 10% των πλουσιότερων κατοίκων αυξάνει συνεχώς το ποσοστό του εθνικού εισοδήματος που αποκτά. Το γεγονός αυτό πρέπει να προβληματίσει τις κυβερνήσεις των κρατών, αφού αυξάνεται η ανισοκατανομή και ελλοχεύει ο κίνδυνος πρόκλησης κοινωνικών και οικονομικών ανισοροπιών.

Βιβλιογραφία- Αρθρογραφία

Ελληνόγλωσση

Λιανός, Θ., Ντεμούση, Α.Ν. (2013). Οικονομική της Εργασίας, Αθήνα: Εκδόσεις ΜΠΕΝΟΥ

Μπαλφούσια, Α. Κωτσή, Κ. (2007). Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα στην ΕΕ-15 και δυνατότητες εφαρμογής του στην Ελλάδα, Εκθέσεις 50, Αθήνα: ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Μαρξ, Κ. (2008). Το Κεφάλαιο, (Τόμος Ι), Αθήνα: Εκδόσεις ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Ρέππας, Π. (1991). Οικονομική Ανάπτυξη, Θεωρίες και Στρατηγικές, Αθήνα: Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Begg, D., Fischer, S. και Dornbusch, R. (2006). Εισαγωγή στην Οικονομική, Αθήνα: Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ

Piketty, T. (2014). Το Κεφάλαιο τον 21ο αιώνα, Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

Ξενόγλωσση

Alesina, A., Perotti, R. (1996). Income distribution, political instability, and investment. *European Economic Review*, vol. 40, pp 1203-1228

Enamorado, T., Lopez- Calva, L., Rodriguez Castelan, C., Winkler, H. (2016). Income Inequality and violent crime: Evidence from Mexico's drug war. *Journal of Development Economics*, vol. 120, pp 128-143

Kuznets, S. (1953). Shares of upper income groups in income and savings, NBER

Lynch, J., Kaplan, G., Pamuk, E., Cohen, R., Heck, K., Balfour, J. and Yen, I. (1998). Income Inequality and Mortality in Metropolitan Areas of the United States. *American Journal of Public Health*, Vol. 8, No 7, pp 1074- 1080

Mitrakos, T. (2014). Inequality, poverty and social welfare in Greece: distributional effects of austerity, Bank of Greece, Working paper 174

Perotti, R. (1996). Growth, income distribution, and Democracy: What the Data say. *Journal of Economic Growth*, vol. 1, pp 149- 187

Rowlingson, K. (2011). Does income inequality cause health and social problem? Joseph Rowntree Foundation

Thirwall, A. (2006). Growth and Development, 8th edition, Palgrave Macmillan

Wilkinson, R., Pickett, K. (2006). Income inequality and population health: A review and explanation of the evidence. *Social Science & Medicine*, vol. 62, pp 1768-1784

Wilkinson, R., Pickett, K. (2009). Income Inequality and Social Dysfunction. *Annual Review of Sociology*, vol. 35, pp 493-511

World Development Report 1990, *Poverty*, World Bank

Διαδικτυακές Πηγές

www.worldbank.org

<http://iresearch.worldbank.org/PovcalNet/index.htm?1>

<http://data.worldbank.org/topic/poverty>

<http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI>

www.oecd.org

<https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm>

<https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>

ec.europa.eu/eurostat

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di12&lang=en

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di11&lang=en

www.wid.world